

**Спречавање тероризма и борба против
насилног екстремизма и радикализације
која води ка тероризму:**

Приступ путем рада полиције у заједници

**Спречавање тероризма и борба против
насилног екстремизма и радикализације
која води ка тероризму:**

Приступ путем рада полиције у заједници

Издавач: Организација за европску безбедност и сарадњу, Беч, март 2014.

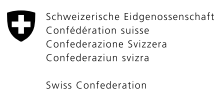
© ОЕБС 2014.

Сва права задржана. Ниједан део ове публикације не сме се репродуковати, чувати у системима за претраживање, нити преносити у било ком облику или било којим средствима – електронским, механичким, фотокопирањем, снимањем, или на други начин, без претходне писмене дозволе издавача. Ово ограничење не важи за израду дигиталних или штампаних копија ове публикације за интерну употребу у оквиру ОЕБС-а, као ни за личну или образовну употребу када се користи у непрофитне и некомерцијалне сврхе, под условом да се у копијама наведе ОЕБС као извор.

ISBN 978-92-9234-478-8

Одељење за транснационалне претње
Секретаријат ОЕБС
Wallnerstrasse 6, A-1010 Беч, Аустрија
<http://www.osce.org/atu>

Објављивање овог водича омогућено је захваљујући великодушним доприносима Владе Аустралије, преко њеног Министарства спољних послова и трговине, Швајцарске Конфедерације, преко њеног Савезног министарства спољних послова, Сједињених Америчких Држава, преко њиховог Стејт департмента, и Кнежевине Лихтенштајн, преко њеног Министарства спољних послова. Садржај ове публикације, укључујући ставове, мишљења, налазе, тумачења и закључке који су овде изнесени, не одражава нужно ставове ових донатора. Ова публикација није документ заснован на консензусу.

Овај документ су првобитно објавили Секретаријат ОЕБС и Канцеларија ОЕБС за демократске институције и људска права, под називом: *Preventing Terrorism and Counter-acting Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism: A Community-Policing Approach*. Овај превод на српски језик припремио је и објавио Секретаријат ОЕБС-а. Секретаријат ОЕБС-а не прихвата било какву одговорност за тачност или потпуност било које информације, за дата упутства или савете, нити за штампарске грешке. Секретаријат ОЕБС-а не може се сматрати одговорним за било какав губитак или штету насталу коришћењем информација садржаних у овој публикацији и није одговоран за садржај екстерних извора, укључујући екстерне веб-сајтове наведене у овој публикацији.

Садржај

Списак слика и студија случаја	6
Изрази захвалности	10
Листа акронима и скраћеница.....	13
Глосар.....	15
Предговор	19
Радни резиме.....	22
1. УВОД	28
2. СПРЕЧАВАЊЕ ТЕРОРИЗМА, КЉУЧНИ КОНЦЕПТИ	31
2.1. Спречавање тероризма као стратешки фокус напора у борби против тероризма.....	31
2.1.1. <i>Шта је тероризам?</i>	32
2.1.2. <i>Стратешки приступ борби против тероризма.....</i>	35
2.1.3. <i>Одговорност, легитимност и поверење код борбе против тероризма.....</i>	37
2.2. Разумевање насилног екстремизма и радикализације која води ка тероризму	39
2.2.1. <i>Шта је терористичка радикализација?</i>	40
2.2.2. <i>Услови који доводе до тероризма.....</i>	42
2.3. Борба против насилног екстремизма и радикализације која води ка тероризму	46
2.3.1. <i>Кривичноправни аспекти борбе против НЕРВТ-а</i>	48
2.3.2. <i>Разматрање услова који доводе до тероризма.....</i>	50
2.3.3. <i>Рад са појединцима које привлачи НЕРВТ.....</i>	52
2.4. Људска права и основне слободе које су посебно угрожене у спречавању тероризма и у борби против НЕРВТ-а	55
2.4.1. <i>Људска права и основне слободе у борби против тероризма.....</i>	55
2.4.2. <i>Слобода изражавања.....</i>	58
2.4.3. <i>Слобода медија.....</i>	60
2.4.4. <i>Слобода мисли, савести и вероисповести или уверења</i>	61
2.4.5. <i>Поштовање приватног и породичног живота</i>	62

2.4.6. Право на мирно окупљање и слободно удруживање.....	63
2.4.7. Једнакост и забрана дискриминације	64
3. ПРИСТУПИ У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА ЗАСНОВАНИ НА ЗАЈЕДНИЦИ, КЉУЧНИ КОНЦЕПТИ	70
3.1. Парадигма безбедности и заштите заједнице	70
3.1.1. Објашњење појма заједнице	70
3.1.2. Објашњење кохезије заједнице и отпорности заједнице.....	72
3.1.3. Објашњење безбедности заједнице.....	76
3.2. Заједнице и борба против тероризма	77
3.2.1. Приступ тероризму који циљају на заједницу или су усмерени на заједницу	78
3.2.2. Полиција и заједнице као део приступа у борби против тероризма који укључује већи број заинтересованих страна..	81
4. ПРИСТУП У СПРЕЧАВАЊУ ТЕРОРИЗМА И БОРБИ ПРОТИВ НЕРВТ-А ПУТЕМ РАДА ПОЛИЦИЈЕ У ЗАЈЕДНИЦИ	86
4.1. Основни принципи и карактеристике рада полиције у заједници	86
4.2. Рад полиције у заједници и спречавање тероризма: стратегија и политика	91
4.2.1. Рад полиције у заједници као део свеобухватног решења.....	91
4.2.2. Садејство између рада полиције у заједници и рада полиције на основу обавештајних података.....	94
4.2.3. Како рад полиције у заједници може допринети спречавању тероризма	97
4.2.4. Предности сарадње са полицијом са тачке гледишта заједнице	101
4.2.5. Како свести на минимум ризике у примени приступа путем рада полиције у заједници у спречавању тероризма ...	102
5. СПРОВОЂЕЊЕ ПРИСТУПА ЗАСНОВАНИХ НА ОДНОСУ ЗАЈЕДНИЦЕ И РАДА ПОЛИЦИЈЕ У ЦИЉУ СПРЕЧАВАЊА ТЕРОРИЗМА И БОРБЕ ПРОТИВ НЕРВТ-А.....	107
5.1. Транспарентност и одговорност приликом полицијских операција.....	108
5.1.1. Рад полиције у заједници и противтерористичке операције.	108
5.1.2. Мере за обезбеђивање поштовања људских права и одговорности у полицијским противтерористичким акцијама	113

5.2. Додела задатака и обука за полицијске службенике у локалној заједници.....	118
5.2.1. Политике и стандардне оперативне процедуре.....	118
5.2.2. Учење и развој полицијских тимова у заједници	119
5.2.3. Петоделни модел за интервенцију полиције у заједници.....	123
5.3. Комуникација и размена информација са јавношћу	127
5.3.1. Комуникација са јавношћу о борби против тероризма.....	127
5.3.2. Размена информација са заједницама.....	136
5.4. Сарадња са заједницама ради спречавања тероризма и борбе против НЕРВТ-а.....	144
5.4.1. Параметри сарадње полиције са заједницама.....	144
5.4.2. Сарадња са одређеним групама у спречавању тероризма	151
5.4.3. Сарадња са омладином	153
5.4.4. Сарадња са женама	161
5.4.5. Сарадња са верским организацијама и верским вођама	165
5.4.6. Сарадња са националним мањинама	168
5.4.7. Сарадња са организацијама цивилног друштва.....	174
5.4.8. Сарадња са малим и средњим предузећима.....	180
5.5. Предвиђање реакција припадника јавности на ангажовање полиције	183
5.6. Међуагенцијска координација и механизми упућивања	186
5.6.1. Међуагенцијска координација између полиције и других државних органа	187
5.6.2. Институционализовани механизми упућивања у појединачним случајевима.....	188
5.7. Оцена утицаја приступа путем рада полиције у заједници на спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а.....	192
6. ЗАКЉУЧАК.....	200
Анекс.....	202
Литература	209

Списак слика и студија случаја

- Слика бр. 1:** Услови који доводе до терористичке радикализације у појединачном случају (страна 44)
- Слика бр. 2:** Врсте мера за борбу против НЕРВТ-а (страна 53)
- Слика бр. 3:** Примери мера које се примењују уз приступ који циља на заједницу или који је усмерен на заједницу (страна 80)
- Слика бр. 4:** Пример примене SWOT анализе са циљем да се рад полиције у заједници искористи као део напора у спречавању тероризма (страна 105)
- Слика бр. 5:** Спектар учешћа јавности, Међународна асоцијација за учешће јавности (страна 146)
- Слика бр. 6:** Нивои ангажовања дефинисани од стране Одбора за тероризам Међународног удружења шефова полиције (страна 150)
- Слика бр. 7:** Примери могућих индикатора за оцену напретка у остваривању користи од рада полиције у заједници у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а (страна 195)

- Студија случаја бр. 1:** „Рударење података“, Немачка (страна 66)
- Студија случаја бр. 2:** Овлашћења за заустављање и претрес, Шпанија (страна 67)
- Студија случаја бр. 3:** Промовисање кохезије и реафирмисање демократских вредности, саопштења за јавност председника Владе Норвешке након терористичких напада 22. јула 2011. Норвешка (страна 74)
- Студија случаја бр. 4:** Форум за дијалог о исламу, Исламска заједница и Савезно министарство унутрашњих послова Аустрије, Аустрија (страна 84)
- Студија случаја бр. 5:** Реформа полиције и рад полиције у заједници у Северној Ирској, Уједињено Краљевство (страна 93)
- Студија случаја бр. 6:** Људска права и полицијска служба Северне Ирске, Уједињено Краљевство (страна 100)
- Студија случаја бр. 7:** Напори полиције у заједници подривени спорном обавештајном операцијом, Њујоршка полиција, Сједињене Америчке Државе (страна 109)
- Студија случаја бр. 8:** Симулационе вежбе у области националне безбедности са члановима заједница, Краљевска канадска коњичка полиција, Канада (страна 112)
- Студија случаја бр. 9:** Пројекат “Рад полиције у заједници и спречавање радикализације” (COPPPRA), Европска унија/Белгија (страна 122)
- Студија случаја бр. 10:** Матрица интегрисаног управљања безбедношћу, Северна Холандија, Холандија (страна 125)
- Студија случаја бр. 11:** Национални систем за брзо упозоравање на опасност од тероризма Plan Vigipirate (страна 129)

- Студија случаја бр. 12:** Политика „ништа нас не сме изненадити“ (“No surprises” policy) Полицијске службе Северне Ирске, Уједињено Краљевство (страна 132)
- Студија случаја бр. 13:** Капацитети унутар полиције посвећени односима са штампаним и осталим медијима, у оквиру борбе против тероризма, Финска (страна 134)
- Студија случаја бр. 14:** Размена информација и праћење тензија у локалним заједницама, Уједињено Краљевство (страна 137)
- Студија случаја бр. 15:** Полицијско обраћање и сарадња са јавношћу путем друштвених медија, Естонија, Финска и Холандија (страна 141)
- Студија случаја бр. 16:** Превентивни разговори полиције са младима изложеним ризику од НЕРВТ-а, Шведска и Норвешка (страна 155)
- Студија случаја бр. 17:** Програм Националне безбедности за теренски рад са омладином, Краљевска канадска коњичка полиција, Канада (страна 156)
- Студија случаја бр. 18:** Иницијативе Полицијске управе у Дијарбакиру за ангажовање омладине, Турска национална полиција, Турска (страна 158)
- Студија случаја бр. 19:** “Пица са полицајцем” (Pizza with a Peeler), Полицијска служба Северне Ирске, Уједињено Краљевство (страна 160)
- Студија случаја бр. 20:** Мрежа Шаназ (Shanaz), укључивање жена у стратегију превенције Prevent, Уједињено Краљевство (страна 164)
- Студија случаја бр. 21:** Пројекат “Шнитменген” (Schnittmen-gen), Исламски центар и полиција округа Гитерсло (Gütersloh), Немачка (страна 167)

- Студија случаја бр. 22:** Едукација за разноврсност и спровођење закона, рад на терену, Америчко-арапски комитет за борбу против дискриминације, Сједињене Америчке Државе (страна 172)
- Студија случаја бр. 23:** Друштво за демократску културу, Немачка (страна 176)
- Студија случаја бр. 24:** Центар за информисање о деструктивним супкултурама, Фрисусет (Fryshuset), Шведска (страна 179)
- Студија случаја бр. 25:** Пројекат Грифон (Griffin), полиција града Лондона, Уједињено Краљевство (страна 180)
- Студија случаја бр. 26:** Међуагенцијска координација ради обезбеђења менторства дечаку повезаном са десничарским екстремистима, Данска (страна 191)

Изрази захвалности

Канцеларија ОЕБС за демократске институције и људска права (ОДИХР) и Одељење за транснационалне претње при Секретаријату ОЕБС (*TNTD*) желе да се захвале Тимотију Парсонсу (Timothy Parsons), доценту на катедри за рад полиције и криминологију на Лондонском Метрополитен универзитету; Ралфу Рошу (Ralph Roche), експерту за људска права из Северне Ирске, Уједињено Краљевство; Басии Спалек (Basia Spalek), професорки на катедри за социјалну политику Кингстон Универзитета, кодиректорки организације *Connect Justice* из Уједињеног Краљевства, за њихов допринос у изради овог водича. ОДИХР и *TNTD* изражавају захвалност за све доприносе које су током израде овог водича дали Мехди Кнани (Mehdi Knani) из Јединице за борбу против тероризма *TNTD*-а и Лусил Сенглер (Lucile Sengler) из Одељења за људска права ОДИХР-а и одају признање свима осталима који су пружили подршку и сарађивали у изради овог водича у оквиру операција на терену и институција ОЕБС-а.

ОДИХР и *TNTD* изражавају захвалност за коментаре и сугестије које су дали следећи појединци, који су прегледали овај водич пре него што је објављен:

Питер А. Албрехт (Peter A. Albrecht), истраживач на пројекту, Дански институт за међународне студије

Давид Бесо Гомез-Апариси (David Besó Gómez-Aparici), начелник сектора, Спречавање радикализације, Национални центар Шпаније за борбу против тероризма

Ања Бинерт (Anja Bienert), виши програмски службеник, Програм “Полиција и људска права”, Амнести Интернешенел, Холандија

Нихад Бунар (Nihad Bunar), професор, Катедра за студије деце и омладине, Универзитет у Стокхолму и Шведска национална полицијска академија

Норин Чаудури Финк (Naureen Chowdhury Fink), виши аналитичар, Центар за глобалну противтерористичку сарадњу

Естела Марис-Деон (Estela-Maris Deon), референт за спречавање криминала и кривично правосуђе, Канцеларија Уједињених нација за дрогу и криминал

Жан Пјер Девос (Jean Pierre Devos), полицијски комесар, Белгијска Федерална полиција, менаџер пројекта, Рад полиције у заједници за спречавање радикализације

Едвард Ј. Флин (Edward J. Flynn), виши службеник за људска права, Извршни Директорат Уједињених нација за борбу против тероризма

Ана Греј Хеншел (Anna Gray Henschel), виши директор, Политика националне безбедности, Јавна безбедност, Канада

Таркан Гундогду (Tarkan Gundogdu), главни надзорник, Одељење за борбу против тероризма, Турска национална полиција

Џорџија Холмер (Georgia Holmer), виши програмски службеник на пројекту “Жене за спречавање насилног екстремизма”, Центар за родна питања и изградњу мира, Институт за мир Сједињених Америчких Држава

Данијел Келер (Daniel Köhler), директор истраживања, Институт за проучавање радикалних покрета, *ZDK Gesellschaft Demokratische Kultur gGmbH*

Андре Конзе (André Konze), шеф одсека за научно-истраживачко полицијско оспособљавање и усавршавање, Немачки полицијски универзитет у Минстеру

Џон Марковић (John Markovic), виши аналитичар за друштвене науке, Одсек за истраживање и развој, Канцеларија за полицијске службе усмерене на заједницу, Министарство правде САД,

Лора З. Мекдоналд (Laura Z. McDonald) кодиректор, *Connect Justice*

Дорин Мурешан (Dorin Muresan), заменик генералног директора, Румунска затворска служба, члан одбора Међународног удружења казнено-поправних и затворских установа

Зубеда Лимбада (Zubeda Limbada), кодиректор, ConnectJustice

Кшиштоф Лојек (Krzysztof Łojek), потпуковник полиције, декан Факултета унутрашње безбедности, Пољска полицијска академија у Ситну (Szczytно)

Лиза Олдринг (Lisa Oldring), службеник за људска права, Одсек за владавину права и демократију, Канцеларија Високог комесара Уједињених нација за људска права

Роб Аут (Rob Out), полицијски комесар, Холандска национална полиција, саветник, експерт и програмски менаџер, Рад полиције у заједници и спречавање радикализације

Марк Ренфер (Marc Renfer), шеф Истражног одсека III, Истражно одељење за област тероризма, Савезна криминалистичка полиција, Савезно министарство правде и полиције Швајцарске

Ирфан Саед (Irfan Saeed), виши политички саветник, Канцеларија за грађанска права и грађанске слободе, Министарство унутрашње безбедности САД

Алекс Шмид (Alex Schmid), директор, Иницијатива за истраживање тероризма, главни уредник часописа „Погледи на тероризам“

Николаус Шулц (Nikolaus Schultz), службеник за људска права, Канцеларија Високог комесара Уједињених нација за људска права

Тревор Сервис (Trevor Service), међународни консултант за реформу полиције

Табиш Шах (Tabish Shah), докторант, Универзитет у Ворику

Фулко ван Девентер (Fulco Van Deventer), заменик директора, Друштво за људску безбедност

Сирпа Вирта (Sirpa Virta), професор полицијског менаџмента, Универзитет у Тампереу

Листа акронима и скраћеница

ADC	Америчко-арапски комитет за борбу против дискриминације
ADRDM	Америчка декларација о правима и дужностима човека
CFREU	Повеља Европске Уније о основним правима
CIDES	Центар за информисање о деструктивним поткултурама, Шведска
COPPRA	Рад полиције у заједници за спречавање радикализације (Пројекат ЕУ)
DCAF	Женевски центар за демократску контролу оружаних снага
ЕКЉП	Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода
ЕСЉП	Европски суд за људска права
ФБИ	Федерални истражни биро САД
ICSPR	Међународни пакт о грађанским и политичким правима
ITG	Данска интердисциплинарна Радна група
НВО	Невладина организација
NYPD	Њујоршка полиција
ODIHR	Канцеларија ОЕБС-а за демократске институције и људска права
ОЕБС	Организација за европску безбедност и сарадњу
ИОД	Институт за отворено друштво
ЈПП	Јавно - приватно партнерство
ПССИ	Полицијска служба Северне Ирске, Уједињено Краљевство
КККП	Краљевска канадска коњичка полиција
СИТ	Специјалне истражне технике
SMART	<i>(Specific, Measurable, Attainable, Relevant and Time-bound)</i> Специфични, мерљиви, достижни, релевантни и временски одређени (за индикаторе евалуације)
СОП	Стандардна оперативна процедура
SUPO	Финска безбедносно-информативна агенција
SWOT	Предности, слабости, могућности и претње <i>(Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats)</i>

TNTD	Одељење за транснационалне претње, Секретаријат ОЕБС
УН	Уједињене нације
UN-INSTRAW	Међународни институт Уједињених нација за истраживање и обуку за унапређење положаја жена
НЕРВТ	Насилни екстремизам и радикализација који воде ка тероризму
ZDK	Центар за демократску културу, Немачка

Глосар

Овај глосар разјашњава кључне термине коришћене у овом водичу. Дефиниције које су овде дате служе искључиво за потребе овог водича и не представљају званичне дефиниције ОЕБС-а.

Безбедност заједнице

Општи термини који се односе на узајамно пожељне циљеве заштите локалних становника и посетилаца неког подручја од претњи изазваних антисоцијалним понашањем, друштвеним поремећајима, криминалом и тероризмом.

Грађанско новинарство

Активност грађана који не раде за главне (“мејнстрим”) медије, али који прикупљају, извештавају, анализирају и дистрибуирају вести и информације.

Заједница

Жене, мушкарци, друштвене групе и институције који живе на истом подручју и/или имају заједничке интересе.

Јавно-приватна партнерства

Добровољна, реципрочна сарадња заснована на поверењу између једног или више државних органа, са једне стране, и једне или више заинтересованих страна из невладиног сектора (нпр. организација цивилног друштва, медија и предузећа), са друге стране. Термин „јавност“ се овде користи да означи државне органе.

Кохезија заједнице

Мера у којој се људи повезују око заједничких интереса и циљева, развијају узајамно разумевање и осећај колективног идентитета и припадности, што доводи до узајамног поверења.

Мањина

Мањина Група чији идентитет лежи изван доминантних, мејнстрим, културних, социјалних и политичких норми у погледу расе, етничке припадности, пола, старосне доби, физичке и менталне способности, класе, вере и уверења, језика или културе. Мањина је бројно мања у односу на остало становништво, може бити у положају политичке, економске или друге обесправљености, а често настоји не само да задржи свој идентитет већ и да га снажније изрази.

Одговорност полиције

Сви аспекти полицијске активности - од понашања појединачних полицијских службеника до стратегија за полицијске операције, поступака постављења и управљања буџетом - подлежу контроли различитих надзорних институција, укључујући међународна тела, државне институције, цивилно друштво, медије и ширу јавност, а успостављени су и механизми за разматрање легитимних разлога за забринутост у вези са понашањем полиције.

Отпорност заједнице

Способност заједнице да се одупре, реагује и опорави од широког низа штетних и негативних догађаја.

Партнерства између полиције и јавности

Синоним за термин “рад полиције у заједници”, који се користи ради олакшавања (писменог и усменог) превођења тог термина на различите језике. У овом документу, оба термина се наизменично користе. Термин “јавност” се овде користи да означи масу људи која је у надлежности те полицијске службе.

Појединци са којима се тешко успоставља контакт

Појединци у заједници до којих полиција тешко успева да дође и/или да оствари контакт јер се, на пример, плаше или су неповерљиви према полицији, непријатељски настројени према полицији, или не желе да имају било какав контакт са полицијом.

Полиција (полицијска служба или полицијске снаге)

Јавна служба која делује у оквиру одређене надлежности и дужна је да одржава јавни ред и безбедност; да штити основна права и слободе појединаца, посебно право на живот; да спречава, открива и истражује кривична дела; да смањи страх; да пружа помоћ и услуге јавности. У зависности од начина устројства националне полицијске службе, овај термин се може односити на конкретније структуре, као што су војна или гранична полиција.

Полицијски рад заснован на обавештајним подацима

Приступ полицијском раду који је јасно заснован на прикупљању, анализи и дистрибуирању полицијских обавештајних података како би се полицијски ресурси и полицијске интервенције усмериле на основу добре информисаности. Ово је супротно од полицијских приступа који се снажно ослањају на сумњу или предосећај појединих полицијских службеника у вези са незаконитим или сумњивим понашањем ради утицања на полицијске интервенције.

Приступ тероризму којим се циља на заједницу

Противтерористичке политике и технике које, руковођене безбедносним приоритетима неке државе, циљају на заједнице за потребе активности прикупљања обавештајних података и извршења, ради откривања особа за које се сумња да су терористи и осујећења њихових активности, посебно активних планова за напад.

Приступ тероризму усмерен на заједницу

Противтерористички циљеви, политике и мере, који се спроводе путем локално вођених, заједничких иницијатива, прилагођених локалним контекстима, у циљу повећања делотворности.

Профилисање

Систематско повезивање скупова физичких, бихејвиоралних или психолошких карактеристика са одређеним врстама преступника и коришћење таквих карактеристика као основе за доношење полицијских одлука.

Радикализација која води ка тероризму

Динамичан процес у ком појединац постепено прихвата терористичко насиље као могућ, можда чак и легитиман, начин деловања. То на крају може, али не мора, навести ту особу да заговара, подржава или учествује у тероризму.

Рад полиције у заједници

Филозофија и организациона стратегија којом се промовишу напори засновани на партнерству и сарадњи између полиције и заједнице у циљу делотворнијег и ефикаснијег идентификовања, спречавања и решавања проблема криминала, страха од криминала, питања физичке безбедности и заштите, друштвених поремећаја и пропадања околине, како би се унапредио квалитет живота за све. Такође видети **Партнерства између полиције и јавности** у горњем тексту.

Рударење података (Datamining)

Трагање за личним подацима и њихова обрада на основу претпостављених карактеристика осумњичених.

Самостална и самоиницијативна терористичка радикализација

Случајеви у којима су људи постали радикализовани за тероризам уз минимални степен интеракције са појединцима који активно настоје да их радикализују. Ови термини су повезани са појавом тзв. терориста самотњака или самоиницијативних, који делују самостално, без икаквог јасног спољашњег усмерења, подршке или организационе припадности.

Специјалне истражне технике (СИТ)

Радње које се користе за прикупљање информација, као што су електронски или други облици надзора и прикривене операције, на такав начин да се не упозори циљани субјекат (субјекти), а у сврху откривања и истраживања дела повезаних са тероризмом и организованим криминалом.

Услови који доводе до тероризма

Различити социјални, економски, политички и други фактори (нпр. недостатак владавине права и кршења људских права, недостатак доброг управљања, продужени нерешени конфликти) који доприносе околностима у којима појединци могу постати терористи.

Предговор

Државе учеснице ОЕБС-а доследно су осудиле тероризам у свим његовим облицима и манифестацијама, наглашавајући да никаква околност нити мотив не може оправдати тероризам. Истовремено, оне су поновиле да борбу против тероризма треба водити у сваком тренутку у складу са владавином права, међународним правом људских права и обавезама ОЕБС-а.

Још у децембру 2001. године, државама учесницама је било јасно да не могу да се ограниче само на традиционалне војне и полицијске интервенције како би дугорочно у највећој могућој мери ублажиле опасност од тероризма. Усвајајући ОЕБС-ов Акциони план за борбу против тероризма из Букурешта, оне су истакле потребу да се сагледају „различити социјални, економски, политички и други фактори, укључујући насилни сепаратизам и екстремизам, који стварају услове у којима су терористичке организације у стању да врбују и задобијају подршку.“¹

Државе учеснице су даље истакле да свеобухватан и кооперативни приступ те организације безбедности пружа компаративне предности у борби против тероризма кроз идентификовање и сагледавање ових фактора преко свих релевантних инструмената и структура ОЕБС-а. Овај мултидимензионални приступ истиче да су поред политичко-војних аспеката безбедности, заштита и унапређење људских права, као и економски развој и одрживост животне средине, нераздвојни делови безбедности и стабилности. ОЕБС-ов приступ укључује и сарадњу великог броја заинтересованих страна на свим нивоима како би се одговорило на безбедносне претње и изазове, преко граница, као и унутар земаља између владиних и невладиних актера.

1 Министарски савет ОЕБС, "The Bucharest Plan of Action for Combating Terrorism" [Акциони план за борбу против тероризма из Букурешта], 4. децембар 2001, <<http://www.osce.org/atu/42524>>.

У овом водичу преплићу се три важна тематска приоритета за ОЕБС која су недавно поново потврдиле државе учеснице. “Борба против насилног екстремизма и радикализације која води ка тероризму, уз примену мултидимензионалног приступа” и “унапређење и заштита људских права и основних слобода у контексту противтерористичких мера” су две стратешке области на које се ОЕБС усредсређује у области противтерористичких активности, као што је наведено у Консолидованом оквиру ОЕБС-а за борбу против тероризма, усвојеном у децембру 2012.² “Промовисање партнерстава између полиције и јавности/рада полиције у заједници” је тематски приоритет истакнут у Стратешком оквиру ОЕБС за активности везане за полицију, усвојеном у јулу 2012. године.³

Овај водич је резултат заједничког пројекта који су спровели Одељење за транснационалне претње при Секретаријату ОЕБС-а (*TNTD*), са својом Јединицом за борбу против тероризма и Јединицом за стратешка полицијска питања, и ОЕБС-ова Канцеларија за демократске институције и људска права (*ODIHR*), који води посебан програм за људска права и борбу против тероризма.

Пројекту је допринело и стручно знање и савети бројних колега који раде на теренским операцијама ОЕБС-а у области људских права, борбе против тероризма и/или рада полиције у заједници, као и спољних експерата из влада, цивилног друштва, академске заједнице и других међународних организација.

Верујемо да овај водич илуструје како ОЕБС оправдава свој заштитни знак - свеобухватан и кооперативан приступ безбедности, коришћењем своје мултидимензионалне експертизе и мрежа, како би усмерио напоре у једном од најосетљивих, а ипак пресудних, изазова са којима се суочавају његове државе учеснице: спречавању тероризма.

2 Стални савет ОЕБС, Одлука бр. 1063, “OSCE Consolidated Framework for the Fight against Terrorism” [Консолидовани оквир ОЕБС-а за борбу против тероризма], 7. децембар 2012, <<http://www.osce.org/pc/98008>>.

3 Стални савет ОЕБС-а, Одлука бр. 1049, “OSCE Strategic Framework for Police-Related Activities” [Стратешки оквир ОЕБС-а за активности везане за полицију], 26. јули 2012, <<http://www.osce.org/pc/92559>>.

Надамо се да ће се овај водич показати као корисно средство за креаторе политике борбе против тероризма и полицијске старешине, као и заинтересоване припаднике цивилног друштва на целом подручју ОЕБС-а и шире.

Алексеј Лиженков

Координатор активности за питања
транснационалних претњи,
Секретаријат ОЕБС

Амбасадор Јанез Ленарчич

Директор,
Канцеларија ОЕБС-а за
демократске институције и
људска права

Радни резиме

Супротстављање тероризму и заштита људских права као циљеви који се узајамно подстичу

Тероризам је порицање демократије и људских права, који су у самој сржи ОЕБС-а. Државе учеснице ОЕБС-а решене су да се боре против свих аката тероризма, без изузетка, као најтежих кривичних дела. Државе, нарочито путем својих полицијских органа, имају дужност да заштите све појединце у оквиру своје надлежности од тероризма, у оквиру својих обавеза везаних за људска права да гарантују право на живот, право на безбедност и друга људска права и основне слободе. То изискује усвајање свеобухватног приступа борби против тероризма, са посебним фокусом на спречавање и борбу против насилног екстремизма и радикализације која води ка тероризму (НЕРВТ), уз истовремено поштовање људских права и владавине права.

Делотворност и легитимност акција које нека држава предузима против тероризма биће подривени уколико та држава, преко било ког свог органа, користи своја овлашћења кршећи међународне стандарде људских права. Будући да полиција игра централну улогу у борби против тероризма, од пресудног је значаја да полиција буде одговорна за своје активности како би се обезбедили легитимност, поверење и подршка јавности.

Борба против насилног екстремизма и радикализације која води ка тероризму

Радикализација не представља претњу по друштво ако није повезана са насиљем или другим незаконитим актима, као што је подстицање на мржњу, како је законски дефинисано, у складу са међународним правом људских права. Радикализација заправо може бити покретач корисних промена. На пример, особе које су се залагале за укидање ропства или су биле поборници општег права гласа једно време су

сматране радикалним јер су се супротстављале преовлађујућим ставовима у својим друштвима.

Терористичка радикализација је динамичан процес у ком појединац постепено прихвата терористичко насиље као могућ, можда чак и легитиман, начин деловања. Не постоји један јединствени профил који обухвата све терористе, нити постоји јасан пут који наводи појединце на тероризам. Могући покретачи терористичке радикализације су различити и сложени и мешају се на јединствен начин у сваком појединачном случају. Профили изграђени на стереотипним претпоставкама заснованим на вери, раси, националности, полу, социоекономском статусу, итд. нису само дискриминаторни, већ и неделотворни. Државе учеснице ОЕБС-а чврсто одбацују поистовећивање тероризма са било којом националношћу, религијом или етничком припадношћу.

Борба против НЕРВТ-а захтева софистицирани, свеобухватан одговор. Овотреба да обухвати делотворну акцију кривичног правосуђа, у складу са међународним стандардима људских права и владавином права, против оних који подстичу друге на тероризам и настоје да врбују друге за тероризам, као и мултидисциплинарне напоре да се сагледају услови који доводе до тероризма. Има много питања која су релевантна али нису конкретно везана само за тероризам, а која треба истински сагледати, свако за себе и без непотребне безбедносне предрасуде. Полиција има кључну улогу у кривичноправном реаговању на НЕРВТ, али њена улогатреба да буде ограничена на проактивне напоре на превенцији.

Развој кооперативних приступа у борби против тероризма, оријентисаних на заједницу

Држава има обавезу и примарну одговорност да спречи и сузбија тероризам, као и да поштује и штити људска права и основне слободе. Држава, међутим, треба да се ослони на подршку друштва у целини, укључујући цивилно друштво и предузећа, како би се успешно супротставила овој појави. Државе учеснице ОЕБС-а су препознале корист од таквих заједничких напора у виду јавно-приватних партнерства у борби против тероризма.

Све више се увиђа да су шира јавност и појединачне заједнице носиоци интереса и партнери у борби против тероризма, а не само

пасивни објекти у активности органа за спровођење закона. Поједине државе учеснице ОЕБС-а развијају приступе усмерене на заједницу у борби против тероризма, у којима се нагласак ставља на подршку и учешће јавности у циљу повећања одговорности и делотворности. Ови приступи се састоје од иницијатива прилагођених локалној заједници и локално вођених, а које се ослањају на партнерства међу широким низом актера, поред традиционалних снага безбедности, и које обухватају и друге државне органе, као и организације цивилног друштва, предузећа и/или медије.

Рад у заједници полиције која поштује људска права, као део свеобухватне стратегије за спречавање тероризма

Поједине полицијске службе су настојале да примене рад полиције у заједници у својим напорима на спречавању тероризма. Рад полиције у заједници, са својим фокусом на успостављању партнерстава између полиције, других државних органа и заједница у циљу проактивног решавања проблема, може дати опипљив и трајан допринос ширим стратешким напорима на спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а-а.

Међутим, креатори политике и полицијски руководиоци треба да имају реална очекивања у погледу резултата које рад полиције у заједници може донети у одговору на проблем који је често слабо распрострањен, веома сложен и вишедимензионалан. Рад полиције у заједници не може функционисати као самостално средство за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а-а. Њега би требало уградити у свеобухватну, кохерентну и на људским правима засновану стратегију за борбу против тероризма у свим његовим облицима и манифестацијама и за сагледавање услова који доводе до тероризма.

Потенцијалне користи од рада полиције у заједници за спречавање тероризма

Многе користи од рада полиције у заједници у борби против тероризма, настаће саме по себи, као узгредна последица спровођења рада полиције у заједници, у складу са начелима демократског рада. Ове потенцијалне користи обухватају:

- утемељивање рада полиције на поштовању људских права и владавине права;
- побољшање јавне перцепције полиције и интеракције јавности са полицијом;
- побољшање комуникације са јавношћу у борби против тероризма;
- повећање будности и отпорности јавности;
- боље разумевање заједница од стране полиције као основе за бољу комуникацију и сарадњу са њима;
- лакше идентификовање и решавање безбедносних питања и разлога за незадовољство припадника заједнице;
- омогућавање благовременог идентификовања и упућивања критичних ситуација ;
- побољшање односа између полиције и појединаца и група до којих је било тешко доћи или са којима није остварен контакт.

На који начин и у којој мери би рад полиције у заједници могао узгредно да допринесе борби против тероризма зависи од нивоа поверења и сарадње који већ постоји између полиције и јавности. Можда ће бити потребно доста времена и значајан напор полиције да се (поново) изгради поверење јавности, да би се објаснило какви су улози у сарадњи са полицијом и да би се пружили докази о опипљивим користима од такве сарадње за заједницу. Ово се најбоље постиже ангажовањем заједница на ширим питањима безбедности и заштите која их се тичу, а која се не морају нужно односити на спречавање тероризма.

Ризици у примени приступа заснованих на односу заједнице и рада полиције у циљу спречавања тероризма

Постоје неки битни ризици којих полиција треба да буде свесна и које треба да настоји да сведе на најмању могућу меру приликом примене приступа заснованих на односу заједнице и рада полиције. Ови ризици укључују:

- прекомерно ослањање на рад полиције у заједници;
- стигматизацију одређених заједница кроз селективно ангажовање;
- секуритизацију односа полиције према заједницама;
- употребу рада полиције у заједници за „шпијунирање“ тих заједница;
- ризике за појединце који сарађују са полицијом;

- ненамерно одавање утиска да полиција подржава одређене појединце или групе, што би могло да подрије легитимитет оних који су у позицији да врше позитиван утицај унутар заједнице или да отуђи друге припаднике заједнице или саме заједнице.

Полиција треба да буде веома опрезна приликом успостављања партнерстава са појединцима, групама или организацијама, када постоје докази да ти појединци, односно групе, нису недвосмислено посвећени ненасиљу и поштовању универзалних људских права.

Рад полиције на основу обавештајних података и рад полиције у заједници су међусобно комплементарни, али ипак различити приступи. Обавештајни подаци се могу појавити као узредна последица делотворног рада полиције у заједници ако је јавност стекла поверење и поуздање у полицију. Сврха рада полиције у заједници, међутим, није, и не треба да буде, наменско прикупљање обавештајних података за борбу против тероризма.

Потреба за пажљивим планирањем и припремом

Коришћење рада полиције у заједници као средства за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а-а треба да буде пажљиво испланирано и припремљено, да се не би подрили сами принципи рада полиције у заједници, као и поверење и подршка јавности које тај рад настоји да изгради. Конкретно, неопходно је да полиција:

- угради међународне стандарде људских права на свим нивоима и повећа одговорност полиције за њене акције против тероризма, како би се повећала транспарентност и избегла кршења људских права, као што је дискриминаторно профилисање;
- предвиди и ублажи ризике скопчане са применом приступа рада полиције у заједници;
- обезбеди да постоји јасно разликовање између противтерористичких операција и рада полиције у заједници, као и да обезбеди постојање делотворне координације између ових операција;
- појасни политике и стандардне оперативне процедуре за укључивање полицијских службеника у заједници у напоре на спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а-а, укључујући ту и протоколе за размену информација, снимање и извештавање;
- обезбеди адекватну обуку за полицијске службенике у заједници о њиховим очекиваним улогама у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а-а;

- остварује редовну, проактивну и двосмерну комуникацију са јавношћу о опасности од тероризма - не преувеличавајући је нити је умањујући - и о улогама полиције и јавности у борби против тероризма;
- буде спремна да оствари благовремену и адекватну комуникацију са јавношћу и медијима у случају конкретне противтерористичке активности или терористичког инцидента;
- појасни параметре и пружи смернице за редовно, транспарентно, инклузивно и реципрочно ангажовање полиције са заједницама и одређеним групама;
- прилагоди своју комуникацију и деловање на основу прецизног разумевања специфичности различитих заједница и група, укључујући њихову унутрашњу динамику, забринутост у погледу тероризма и борбе против тероризма, као и ставове према полицији;
- оцени утицај напора полицијског рада у заједници на спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а-а, уз ангажовање и употребу ресурса на средњи, односно дуги рок.

1. Увод

Тероризам је порицање демократије и људских права, која су у самој сржи ОЕБС. Ниједна земља на подручју ОЕБС, а и шире, није имуна на опасност од тероризма: она је стварна, свеprisутна и вишедимензионална, али је треба пажљиво проценити како би се обезбедило да она не буде ни преувеличана ни умањена. Држава има обавезу и примарну одговорност да спречи тероризам и да се бори против њега, као и да поштује и штити људска права и основне слободе. Међутим, држава треба да се ослони на подршку друштва у целини, укључујући цивилно друштво и предузећа, како би се успешно супротставила овој појави.

Заштита јавности од тероризма постала је значајан, веома помно праћен и изазован задатак за полицију. Њене главне дужности у демократској држави укључују заштиту основних права и слобода сваког појединца, посебно права на живот; спречавање и откривање кривичних дела; смањење страха.⁴ Да би се ефикасно испунила ова очекивања, уз посвећеност људским правима и подршку јавности, може бити корисно да полиција усвоји приступ рада полиције у заједници у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а.

На подручју ОЕБС се рад полиције у заједници појавио као важна стратешка допуна традиционалним полицијским техникама. Тај рад у заједници, обезбеђује стратегију за делотворније и ефикасније постизање циљева демократског рада полиције – он не мења те циљеве.⁵ Фокус рада је усмерен на успостављање партнерстава између полиције и јавности, у оквиру којих цела полицијска организација, релевантни државни органи и заједнице активно сарађују у решавању проблема.

4 *Guidebook on Democratic Policing by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General* [Vodič za demokratski rad policije sastavio Viši policijski savetnik Generalnog sekretara OEBS], (Беч: ОЕБС, друго издање, 2008), серија издања Јединице за стратешка питања полиције (SPMU), том 1.

5 *Ibid*, стр. 12.

Да би успоставила таква партнерства, полиција мора бити потпуно интегрисана у заједницу како би учврстила поверење јавности у своје активности, посебно путем полицијског рада уз сагласност.⁶

Рад полиције у заједници може бити ефикасна стратегија у настојањима да се смањи криминал и побољша безбедност шире заједнице. Ако се спроводи уз адекватно планирање и припрему, он може дати опипљив и трајан допринос ширим стратешким напорима за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а. Рад полиције у заједници треба, међутим, спроводити самостално, будући да је тероризам само један од многих проблема у чијем решавању он може да помогне и једно од многих кривичних дела чијем спречавању може да допринесе.

Како користити овај водич

Овај водич пружа стратешке смернице о кључним питањима која могу утицати на успех, односно неуспех напора полиције да искористи приступ путем свог рада у заједници у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а.

Водич је, дакле, првенствено намењен креаторима политике и вишим полицијским руководиоцима. Међутим, он може бити користан извор информација и за припаднике цивилног друштва који су заинтересовани за ова питања, посебно за лидере заједница. Он може да послужи као заједнички референтни извор за унапређење узајамног разумевања и поверења, као и за олакшавање дијалога између полиције и припадника јавности о опасности од тероризма и НЕРВТ; о људским правима и основним слободама која могу бити угрожена у спречавању тероризма; потенцијалној улози коју заједнице могу имати у спречавању тероризма; као и о начину на који полиција и јавност могу делотворно приступити питањима одговорности, ангажовања и сарадње у спречавању тероризма.

У одељцима 2. и 3. овог водича дати су кључни појмови у вези са спречавањем тероризма и приступима у борби против тероризма заснованим на заједници. У одељку 4. истражује се до које

6 *Good Practices in Building Police-Public Partnerships by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General* [Dobra iskustva u izgradnji partnerstava između u policije i šire društvene zajednice pripremio viši policijski savetnik Generalnog sekretara OEBS-a] (Беч: OEBS, 2008), серија издања Јединице за стратешка питања полиције (SPMU), том 4.

мере рад полиције у заједници може допринети напорима на спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а. У одељку 5. дате су практичне смернице о конкретним питањима спровођења, као што су кординација, додела задатака, обука, комуникација, размена информација, интеракција са одређеним групама и евалуација.

Одељци 4. и 5. су суштински део овог водича јер су изричито усредсређени на рад полиције у заједници. Одељци 2. и 3. пак пружају суштинску концептуалну позадину која омогућава стављање тих смерница у контекст. С обзиром на његову дужину, водич је, у мери у којој је то могуће, написан тако да читаоци могу консултовати сваки одељак и поједине пододељке независно од других, те стога може бити непотребног понављања.

Водич се позива на анализу искуства стеченог од стране неколико држава учесница ОЕБС и Партнера за сарадњу и ослања се на претходне публикације ОЕБС, пре свега на следеће: „Водич за демократски рад полиције“ (друго издање, 2008) и „Добре праксе у изградњи партнерстава између полиције и јавности“ (2008); „Препоруке за полицијски рад у мултиетничким друштвима“, које је донео Високи комесар ОЕБС за националне мањине (2006); „Приручник за сузбијање тероризма и заштиту људских права, *ODIHR*“ (2007); „Људска права у противтерористичким истрагама: практични приручник за полицијске службенике“, који су израдили *TNTD* и *ODIHR* (2013). Кроз цео водич дата су упућивања на ове публикације, али се читаоци охрабрују да консултују те изворе уколико желе да добију више информација о релевантним питањима.

2. Спречавање тероризма, кључни концепти

Државе, нарочито путем својих полицијских органа, имају обавезу да предузму све потребне мере да заштите људска права свих појединаца у оквиру своје надлежности од тероризма, као део њихових позитивних обавеза да обезбеде право на живот, право на физички интегритет и друга људска права и основне слободе. Сходно томе, оне треба да дају приоритет спречавању тероризма уз истовремено поштовање људских права и владавине права. Док државе изналазе начине да делотворније спречавају тероризам, чине се све већи напори да се установи зашто и када се појединци окрећу тероризму, како се то дешава и на који начин се то може спречити у раној фази.

2.1. СПРЕЧАВАЊЕ ТЕРОРИЗМА КАО СТРАТЕШКИ ФОКУС НАПОРА У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Шта је тероризам и како га треба дефинисати?
 - Које су међународне обавезе државе у борби против тероризма?
 - Шта подразумева стратешки приступ супротстављања тероризму?
 - Зашто је одговорност у супротстављању тероризму услов за делотворност?
-

2.1.1. Шта је тероризам?

Међународна заједница је у више наврата поновила своју снажну осуду тероризма у свим његовим облицима и манифестацијама, почињеног од стране било кога, било где и у било коју сврху, као једне од најозбиљнијих претњи међународном миру и безбедности.⁸ Она је чврсто одбацила поистовећивање тероризма са било којом националношћу, религијом или етничком припадношћу.⁹

Тероризам је тешко кривично дело. Он не може и не треба да се повезује са било којом националношћу, религијом или етничком припадношћу.

Мада у међународном праву не постоји универзално прихваћена дефиниција тероризма, означити неки акт као „тероризам“ значи тврдити не само да тај акт поседује одређене карактеристике, већ и да се он апсолутно не може оправдати никаквим политичким, филозофским, идеолошким, расним, етничким, верским или другим разлозима.¹⁰ Постоји, међутим, оспоравано схватање да прибегавање одређеним видовима насиља може бити легитимно под одређеним околностима и да прибегавање таквом насиљу не би у таквим случајевима требало квалификовати као тероризам.¹¹ Поред тога, претерано широка дефиниција тероризма може бити злоупотребљена да би се угушило ненасилно неслагање и подрило демократско друштво.

7 Видети *Countering Terrorism, Protecting Human Rights: A Manual* [Приручник за сузбијање тероризма и заштиту људских права] (Варшава: ОЕБС/ОДИХР, 2007), <<http://www.osce.org/odihhr/29103>>.

8 Генерална скупштина УН, “The United Nations Global Counter-Terrorism Strategy” [Глобална стратегија УН за борбу против тероризма], док. А/RES/60/288, 2006, <<http://www.un.org/en/terrorism/strategy-counterterrorism.shtml>>.

9 Министарски савет ОЕБС, “Charter on Preventing and Combating Terrorism” [Повеља о спречавању и сузбијању тероризма], Порто, 7. децембар 2002, <<http://www.osce.org/odihhr/16609>>.

10 Видети, на пример: Генерална скупштина УН, “Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism” [Декларација о мерама за елиминисање међународног тероризма], док. А/RES/49/60, 1994, ст. 1; резолуције Савета безбедности УН 1373 (2001), став 3, и 1566 (2004), став 3.

11 Често се тврди да је прибегавање насиљу који би се иначе могло сматрати тероризмом легитимно у случају тежње за самоопредељењем, независношћу, или пружања отпора страном окупацији. Видети: ОЕБС/ ОДИХР, *Сузбијање тероризма, op. cit.*, напомена 7, стр. 23.

Утврђивање прецизне дефиниције тероризма је, дакле, кључно за делотворну борбу против тероризма на начин који је у складу са владавином права и међународним стандардима људских права, и то не само због политичких и моралних конотација које прате овај термин. Примена тог термина има значајне импликације, како на домаћем тако и на међународном плану, и у погледу правног основа – за размену обавештајних података, пружање узајамне правне помоћи, замрзавање и трајно одузимање имовине и екстрадицију, на пример.

Тероризам се јавља у многим различитим контекстима и има различите облике. Не настојећи да дефинишемо тероризам, уобичајене његове карактеристике често обухватају:

- опасност (по живот, тело или имовину);
- покушај да се намерно подрије демократска власт, посебно настојањем да се утиче на доносиоце политике и закона;
- неселективни приступ у одабиру мете, са циљем да се изазове страх и терор у целој популацији.

Терористички акти су кривична дела те, стога, за њих важи уобичајена ригорозност кривичноправног система. Стандарди људских права примењују се без обзира на то да ли се одређени инцидент сматра терористичким актом или било којим другим тешким кривичним делом.

Решење за тешкоће у дефинисању тероризма може бити у фокусирању на спречавање и/или кажњавање понашања чија природа је заиста терористичка. Мада још увек није успела да се договори око дефиниције тероризма, међународна заједница се сложила да поједини акти представљају кривична дела тероризма.¹² Ова кривична дела (нпр. отмица ваздухоплова) су тренутно предмет 18 међународних

12 Настављају се преговори у оквиру УН о нацрту Свеобухватне конвенције о тероризму, која би садржала дефиницију тероризма. За више информација о поступку *ad hoc* комитета основаног резолуцијом Генералне скупштине 51/210, видети <<http://www.un.org/law/terrorism>>.

конвенција и протокола усвојених под окриљем Уједињених нација или њених агенција.¹³

На основу тога, Савет безбедности УН у својој резолуцији 1566 (2004) користи три кумулативна критеријума да би дефинисао тероризам: (i) намеру; (ii) циљ; (iii) специфично понашање, што подразумева следеће:¹⁴

- i. кривична дела, укључујући и она против цивила, почињена са намером да изазову смрт или тешку телесну повреду, или узимање талаца;
- ii. без обзира на то да ли су мотивисана разлозима политичке, филозофске, идеолошке, расне, етничке, верске или неке друге сличне природе, а која имају за циљ да изазову стање терора у општој јавности или код групе лица или одређених лица, да застраше становништво или да приморају неку владу или међународну организацију да учини или да се уздржи од чињења неког дела;
- iii. која представљају кривична дела у оквиру и на начин дефинисан у међународним конвенцијама и протоколима која се односе на тероризам.

Кумулативни приступ у дефинисању тероризма који је примењен у резолуцији 1566 подржао је први Специјални извештач УН за унапређење и заштиту људских права у борби против тероризма.¹⁵ Он је констатовао да би дефиниције садржане у националном законодавству које се односе на тероризам могле легитимно да укључе и друго понашање, у комбинацији са прва два критеријума намере и циља, утврђена резолуцијом 1566.

13 "Status in the OSCE Area of the Universal Anti-terrorism Conventions and Protocols as well as Other International and Regional Legal Instruments Related to Terrorism and Cooperation in criminal Matters" [Статус универзалних конвенција и протокола у области борбе против тероризма, као и других међународних и регионалних правних инструмената у вези са тероризмом и сарадњом у кривичним стварима, на подручју ОЕБС-а], ОЕБС, септембар 2013, <<http://www.osce.org/atu/17138>>.

14 Резолуција 1566 (2004), коју је усвојио Савет безбедности на својој 5053. седници, 8. октобра 2004. године (S/RES/1566 (2004)), <[http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566 \(2004\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566 (2004))>. Ова резолуција није правно обавезујућа.

15 Извештај Специјалног извештача УН за унапређење и заштиту људских права и основних слобода у борби против тероризма, Мартина Шајнина, "Ten areas of best practices in countering terrorism" [Десет области најбољих пракса у борби против тероризма], Генерална скупштина УН, Шеснаеста седница Савета за људска права, 22. децембар 2010, Док. А/HRC/16/51.

“Тероризам” и сродна кривична дела треба формулисати у домаћем законодавству на јасан, прецизан, недискриминаторан и неретроактиван начин. Релевантни закони и прописи треба да буду доступни јавности и државни органи, укључујући полицију и правосуђе, треба да их примењују на законит и транспарентан начин. То је предуслов да би људи разумели прописе који су на снази и сходно томе прилагодили своје понашање. Такође је од пресудног значаја за пружање основе за делотворну и одговорну акцију против тероризма, укључујући ону коју предузима полиција, у складу са владавином права и међународним стандардима људских права.

2.1.2. Стратешки приступ борби против тероризма

Да би се организовали и да би испланирали и извршили нападе, терористима су потребни нови чланови и присталице, финансијска средства, оружје, могућност да неометано путују, други облици материјалне подршке (нпр. средства комуникације, места за скривање) и приступ рањивим метама. Стога, делотворна борба против тероризма захтева свеобухватан и стратешки приступ, који се ослања на широк спектар политика и мера.

Стратешки приступи борби против тероризма често обухватају неколико циљева, који се односе на различите хронолошке фазе у настанку тероризма.¹⁶ Ови циљеви се уопштено могу категоризовати на следећи начин:

- спречавање да мушкарци и жене постану терористи;
- пружање могућности и подршке појединцима који су на путу да се укључе, или су већ укључени у НЕРВТ, да напусте тај пут;
- ускраћивање лицима за која се сумња да су терористи подршке и средстава која су им потребна да би се организовала, испланирала или извршила напад;
- припрема за терористичке нападе и заштита од тих напада, у циљу смањења рањивости потенцијалних мета, а посебно кључне инфраструктуре;

16 У многим земљама, стратешки приступ борби против тероризма инкорпориран је у документ о политици националне безбедности. Неколико других земаља и организација израдило је посебан документ, који је јавно доступан и у којем је изнета њихова стратегија за борбу против тероризма. У овим стратешким документима често се користи слична терминологија, али уз варијације у значењу конкретних термина.

- гоњење лица осумњичених за тероризам у циљу њиховог лишења слободе и привођења правди;
- реаговање на терористичке нападе применом сразмерних мера у циљу ублажавања дејства таквих напада и пружања помоћи жртвама.

Државе имају обавезу да пруже заштиту од терористичких аката, а то захтева да ставе посебан нагласак на спречавање тероризма. То се одразило у њиховим међународноправним и политичким обавезама. Глобална стратегија УН за борбу против тероризма посебно дефинише свеобухватни приступ борби против тероризма, који обухвата:

- мере за сагледавање услова који доводе до ширења тероризма;
- мере за спречавање и борбу против тероризма;
- мере за обезбеђење поштовања људских права за све и владавине права као правног темеља за борбу против тероризма.

Резолуцијом 1 373 (2001) Савета безбедности свим државама је наметнута обавеза да успоставе одговарајући законодавни, регулаторни и институционални оквир, укључујући и обавезу:

- да се уздрже од пружања било каквог облика активне или пасивне подршке групама или појединцима умешаним у терористичке акте;
- да спречавају и сузбијају финансирање тероризма;
- да сузбијају врбовање чланова терористичких група;
- да онемогуће снабдевање терориста оружјем;
- да спрече кретање терориста или терористичких група;
- да ускрате уточиште онима који финансирају, планирају, подржавају или извршавају терористичке акте, или пружају уточиште таквим лицима;
- да се старају да свако лице које учествује у финансирању, планирању, припремању или извршењу терористичких аката или у пружању подршке терористичким актима буде изведено пред лице правде;
- да пруже једна другој највећу могућу узајамну правну помоћ у вези са кривичноправним питањима која се односе на тероризам.¹⁷

17 Резолуција 1 373 (2001), коју је усвојио Савет безбедности на својој 4 345. седници, 28. септембра 2001 (S/RES/1373 (2001), <[http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20\(2001\).pdf](http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20(2001).pdf)>.

Резолуција Савета безбедности УН 1 456 (2003) и касније резолуције обавезују државе да обезбеде да свака мера коју предузму у борби против тероризма буде у складу са међународним правом, посебно са међународним правом људских права, избегличким правом и хуманитарним правом.¹⁸

2.1.3. Одговорност, легитимност и поверење код борбе против тероризма

Делотворност, легитимност и поверење у акцију државе против тероризма биће подривени уколико држава, путем било којег свог органа, користи своју моћ у супротности са међународним стандардима људских права. Они ће бити још више подривени у случају стварног или претпостављеног непостојања делотворне одговорности, што би омогућило некажњивост државних агената за незаконите противтерористичке мере.

Противтерористичке политике и мере, као и све друге акције државних органа у демократској држави, треба да буду одговорне. Одговорност значи да политике и мере подлежу контроли различитих надзорних институција. Механизми одговорности треба да укључе како извршну тако и законодавну власт, као и независно, непристрасно и информисано судство, а требало би да обухвате и цивилни надзор од стране НВО, медија и опште јавности.

Недостатак делотворног надзора и одговорности противтерористичких политика и мера:

- у великој мери повећава ризик да противтерористичка акција буде не само неделотворна него и контрапродуктивна, тиме што крши људска права и, самим тим, доприноси НЕРВТ;
- без обзира да ли је стваран или претпостављен, подрива поверење јавности у противтерористичку акцију државних органа и спремност јавности да активно подржи борбу против тероризма.

Будући да полиција има главну улогу у борби против тероризма, од пресудне је важности да она буде одговорна за своје поступке

18 Резолуција 1 456 (2003), коју је усвојио Савет безбедности УН на својој 4 688. седници, 20. јануара 2003. године (S/RES/1456 (2003), <<http://www.unrol.org/files/UNSCR1456.pdf>>.

– од понашања појединачних полицијских службеника до одлука команданата, планирања и спровођења конкретних операција и целокупне стратегије – како би се обезбедили легитимност, поверење и подршка јавности. Сви полицијски службеници су коначно обавезани законом и треба да буду позвани на одговорност за повреде закона. Од делотворних механизма надзора над радом полиције и полицијске одговорности корист имају и полиција и јавност. Они обезбеђују већу објективност у поступању по притужбама на рад полиције и доприносе повећању поверења јавности у полицију. Поред тога, они пружају заштиту појединачним полицијским службеницима тиме што обезбеђују правичан поступак у истрагама поводом притужби против њих.

Резиме кључних тачака – пододељак 2.1.

- Тероризам не може, и не треба, да се повезује са било којом националношћу, религијом или етничком припадношћу. Тероризам је:
 - тешко кривично дело;
 - почињено са намером да се изазове смрт или тешка телесна повреда, или узимање талаца;
 - извршено у циљу да се изазове стање терора у општој јавности или код групе лица или код одређених лица, да се застраши становништво или да се примора нека влада или међународна организација да учини или да се уздржи од чињења неког дела.¹⁹
- У националном законодавству тероризам и сродна кривична дела треба дефинисати на јасан, прецизан, недискриминаторан и неретроактиван начин, како би се створила основа за делотворан одговор кривичног правосуђа. Претерано широким дефинисањем тероризма ризикује се подривање људских права и владавине права. Законодавство у области борбе против тероризма мора бити доступно јавности.

19 За модел дефиниције тероризма коју је препоручио бивши Специјални известилац УН за унапређење и заштиту људских права и основних слобода у борби против тероризма, Мартин Шајнин, видети “Десет области најбољих пракси у борби против тероризма”, *op. cit.*, напомена 15, стр. 13-15.

- Државе имају обавезу да пруже заштиту од тероризма и да обезбеде да свака мера за борбу против тероризма буде у складу са међународним правом, посебно са међународним правом људских права, избегличим правом и хуманитарним правом.
 - Потребни су свеобухватни, стратешки напори да би се делотворно супротставило тероризму, конкретно да би се спречило да људи постану терористи, те да би се осујетили планови лица за која се сумња да су терористи и да би се они извели пред лице правде.
 - Недостатак делотворне одговорности за акције државе и њених агената у борби против тероризма повећава ризик кршења људских права, може подстаћи даљи тероризам и подрива поверење и подршку јавности за напоре у борби против тероризма.
-

2.2. РАЗУМЕВАЊЕ НАСИЛНОГ ЕКСТРЕМИЗМА И РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ КОЈА ВОДИ КА ТЕРОРИЗМУ

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Шта је терористичка радикализација?
 - Да ли постоји типичан профил терористе? Који су ризици и ограничења у настојањима да се утврди такав профил?
 - Који су то услови који доводе до тероризма? Да ли постоји један, најважнији, услов који доводи до тероризма?
-

Док земље настоје да изнађу делотворнија средства за спречавање тероризма, чине се све већи напори да се утврди зашто и на који начин се појединци уопште окрећу тероризму и како се то може избећи у раној фази. Државе учеснице ОЕБС су нагласиле потребу за бољим разумевањем и ефикаснијом борбом против НЕРВТ-а путем мултидисциплинарног приступа.²⁰

20 Министарски савет ОЕБС, "Ministerial Statement on Supporting the United Nations Global Counter Terrorism Strategy" [Министарска изјава о подржавању глобалне стратегије УН за борбу против тероризма], Мадрид, 30. новембар 2007, <<http://www.osce.org/mc/29544>>.

2.2.1. Шта је терористичка радикализација?

Први изазов у успешном хватању у коштац са НЕРВТ лежи у неухваљивости тог концепта. Могућа мотивација, идеје и други фактори који могу навести појединца на НЕРВТ су различити и сложени, и ниједан фактор сам по себи није неопходан нити довољан да би објаснио терористичку радикализацију. Не постоји један јединствени профил појединаца који су постали укључени у тероризам, те стога претпоставке засноване на претходним или постојећим појединачним случајевима имају изузетно ограничену применљивост. Широки профили изграђени на стереотипним претпоставкама заснованим на религији, „раси“, етничкој припадности, полу или социоекономском статусу нису само дискриминаторни, већ и неделотворни.²¹

Радикализација не представља претњу по друштво ако није повезана са насиљем или другим незаконитим актима, као што је подстицање на мржњу, како су законски дефинисана у складу са међународним правом људских права. Радикализација заправо може бити покретач корисних промена. На пример, заговорници политичких и људских права који су одиграли значајну улогу у укидању ропства и поборници општег права гласа су једно време сматрани радикалним јер су се супротстављали преовлађујућим ставовима у својим друштвима.

Терористичка радикализација је процес у ком појединац постепено прихвата терористичко насиље као могућ, можда чак и легитиман, начин деловања. То на крају може, али не мора, навести ту особу да заговара, подржава или учествује у тероризму. Међутим, не постоји јасан пут који води у тероризам. Терористичка радикализација може настати у најразличитијим околностима, на различите начине и различитом брзином. Сваки случај терористичке радикализације и врбовања за тероризам проистиче из јединственог пресека средине која је омогућила такву радикализацију, личних околности и психологије датог мушкарца или жене.

21 Видети Одељак 2.4.7. овог водича.

Не постоји један јединствени профил терористе, нема јасног пута ка тероризму. Могући покретачи терористичке радикализације су различити и сложени и мешају се на јединствен начин у сваком појединачном случају.

Терористичка радикализација и врбовање за тероризам не настају у вакууму. Требало би их посматрати као интерактивни процес између појединца и спољних утицаја, укључујући ту и оне који пропагирају тероризам и врбују за тероризам, шира друштвена кретања, као и акције државних органа. Термини “самоусмерена” или “самоиницијативна” радикализација често се користе у случајевима када постоји минимални степен интеракције са људима који активно настоје да радикализују и врбују одређеног појединца. Терористичка радикализација посредством интернета постала је посебан и све већи разлог за забринутост земаља у целом подручју ОЕБС, а и шире. Она се повезује са појавом тзв. терориста самотњака или самоиницијативних, који наизглед делују самостално, без икаквог јасног спољашњег усмерења или подршке.

Терористичка радикализација је динамичан процес: он се може убрзати, можда и успорити, а у неким случајевима и преокренути. Стога, да би се НЕРВТ могао спречити и сузбијати, важно је разумети природу и утицај различитих фактора, као и степен у којем се они могу разликовати и међусобно деловати у различитим случајевима. У том погледу, корисно је разликовати факторе гурања и факторе привлачења.²² Одређени фактори, као што је харизматично лице које врбује друге за тероризам, могу имати привлачну моћ, вукући појединца путем насилне радикализације. Други фактори, као што је доживљавање насиља, укључујући оног од стране државних агената, могу учинити појединца подложнијем привлачности тероризма, гурајући га ка насилној радикализацији.

22 Ендру Силк, “Becoming a terrorist” [Како се постаје терориста] из: Ендру Силк (ед.), *Terrorists, Victims and Society: Psychological Perspectives on Terrorism and its Consequences* [Терористи, жртве и друштво: психолошки погледи на тероризам и његове последице], (Хобокен, Њу Џерзи: Wiley, 2003).

2.2.2. Услови који доводе до тероризма

Мада не постоји доследан скуп фактора који покрећу терористичку радикализацију, неки од њих су препознати као посебно битни. У услове који доводе до тероризма, који су признати на нивоу УН и ОЕБС, спадају “продужени нерешени конфликти, дехуманизација жртава тероризма у свим његовим облицима и манифестацијама, недостатак владавине права, кршење људских права, етничка, национална и верска дискриминација, политичка искљученост, социоекономска маргинализација и недостатак доброг управљања”.²³

Мада постоје бројни структурни услови социоекономске и политичке природе који могу “гурати” појединце ка тероризму, као што су дискриминација и други облици кршења људских права (укључујући и она која проистекну из примене противтерористичких мера), доживљај ускраћености или недостатак приступа образовању, ови фактори сами по себи нису довољни да објасне терористичку радикализацију.²⁴ Да би се објаснила мобилизација, важно је узети у обзир и друге факторе психолошке, интерперсоналне и идеолошке природе. Такви фактори могу помоћи да се објасни зашто одређени појединци крећу путем терористичке радикализације, док други који су у сличној ситуацији и из сличне средине то не чине.

Психолошки и когнитивни фактори, као што је слика неког лица о себи, његов осећај идентитета и припадности, његова очекивања, веровања и ставови, динамични су и обликују начин на који то лице доживљава и реагује на своју средину и догађаје.²⁵ Они могу утицати на развој негативних осећања измештености, на пример осећања да су “чудни”, осећања искључености, одбачености, ускраћености, пони-

23 “Глобална стратегија УН за борбу против тероризма”, *op. cit.*, напомена 8; ОЕБС, “Министарска изјава о подржавању глобалне стратегије УН за борбу против тероризма”, *op. cit.*, напомена 20.

24 На пример, починиоци терористичких бомбашких напада на аеродрому у Глазгову, Уједињено Краљевство, 2007. године, имали су диплому инжењера, односно диплому медицинског факултета и били су запослени. Починилац терористичких напада у Норвешкој јула 2011. потицао је из средње класе и већинске групе становништва.

25 Видети, на пример, Џон Хорган и Макс Тејлор, “A Conceptual Framework for Understanding the Psychological Process in the Development of the Terrorist” [Концептуални оквир за разумевање психолошког процеса у развоју терористе], *Terrorism and Political Violence* [Тероризам и политичко насиље], том 18, бр. 4, 2006, стр. 588-601.

жења, виктимизације, неправде, фрустрације, револта или супериорности. Они могу навести некога да буде подложнији привлачности тероризма. Показало се да су млади често подложнији НЕРВТ: док се хватају у коштац са питањима идентитета, свог места у свету и своје будућности, више су склони да ризикују и да преиспитују постојеће стање. Психолошка подложност се може изненадно и драматично повећати као последица трауме проузроковане одређеним догађајем који делује као окидач и који изврши снажан утицај на неко лице.²⁶

Ширење идеја и порука којима се даје легитимитет тероризму и подстиче његова привлачност, као и изложеност тим идејама и порукама, кључни су фактори привлачења.²⁷ Многи терористи и насилни екстремисти вешто кроје, “пакују” и дистрибуирају своје поруке тако да оне допру и имају одјека код одређеног појединца или групе који су одабрани као мета за радикализацију и врбовање. Постоји више различитих приступа који се могу користити да би се дао легитимитет тероризму и повећала његова привлачност, укључујући следеће:

- употребу логике да циљ оправдава средство, уз аргумент да је насиље неопходност у тежњи за остварењем одређеног императивног социјалног, идеолошког, политичког или другог циља и да не постоји алтернатива;
- дехуманизацију намераваних жртава засновану на нетолеранцији, мржњи и ускраћивању универзалног људског достојанства;
- представљање тероризма као нечег узбудљивог, што се противи култури или естаблишменту;
- ослањање на харизму и/или перципирани легитимитет терориста, а нарочито њихових вођа.

Социјалне интеракције, групна динамика и међуљудски односи играју примарну улогу као фактори привлачења, осим у случајевима самоусмерене или самоинициране радикализације.²⁸

Људи бивају увучени у НЕРВТ путем личних познанстава – вршњака, рођака – или их проналазе лица која врбују друге за тероризам. Ова

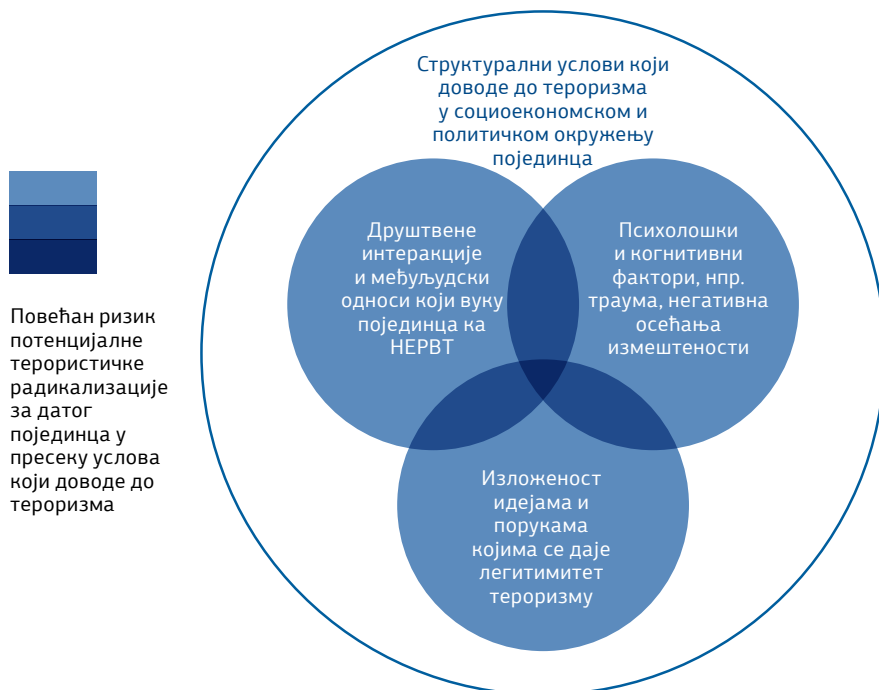
26 Марта Креншо, “The Causes of Terrorism” [Узроци тероризма], *Comparative Politics*, том 13, бр. 4, јули 1981, стр. 379-399.

27 *Studies into Violent Radicalisation: the Beliefs, Ideologies and Narratives* [Студије о насилној радикализацији: уверења, идеологије и поруке] (Лондон: The Change Institute, 2008). Ова студија је спроведена за потребе Европске комисије.

28 Марк Сејдман, *Understanding Terror Networks* [Разумевање мрежа терора] (Филаделфија: University of Pennsylvania Press, 2004).

лица уочавају, вребају и брину се за рањиве мушкарце и жене, стичу моћ над њима тако што им обезбеђују материјалну и/или психолошку подршку, и злоупотребљавају њихово поверење да би манипулисали њима или их индоктринирали како би постали укључени у тероризам

Слика бр. 1: Услови који доводе до терористичке радикализације у појединачном случају

Резиме кључних тачака – пододељак 2.2.

- Терористичка радикализација је динамичан процес у ком појединац постепено прихвата терористичко насиље као могућ, можда чак и легитиман, начин деловања.
 - Радикализација не представља претњу по друштво ако није повезана са насиљем или другим незаконитим актима, као што је подстицање на мржњу, како су законски дефинисана у складу са међународним правом људских права. Радикализација заправо може бити покретач корисних промена.
 - Не постоји јасан пут ка тероризму, ни доследан скуп фактора који покрећу терористичку радикализацију. Профили изграђени на стереотипним претпоставкама заснованим на вери, „раси“, националности, полу, социоекономском статусу, итд. нису само дискриминаторни, већ и неделотворни.
 - Сваки случај терористичке радикализације проистиче из јединственог пресека средине која је омогућила такву радикализацију и личног пута и психологије датог појединца.
 - Услови који доводе до тероризма, препознати на нивоу УН-а и ОЕБС-а, обухватају: “продужене нерешене конфликте, дехуманизацију жртава тероризма у свим његовим облицима и манифестацијама, недостатак владавине права, кршење људских права, етничку, националну и верску дискриминацију, политичку искљученост, социоекономску маргинализацију и недостатак доброг управљања.”²⁹
-

29 “Глобална стратегија УН за борбу против тероризма”, , напомена 8; ОЕБС, “Министарска изјава о подржавању глобалне стратегије УН за борбу против тероризма”, *op. cit.*, напомена 20.

2.3. БОРБА ПРОТИВ НАСИЛНОГ ЕКСТРЕМИЗМА И РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ КОЈА ВОДИ КА ТЕРОРИЗМУ

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Које мере се могу предузети у циљу делотворне борбе против НЕРВТ-а?
 - Шта подразумева делотворан кривичноправни одговор на НЕРВТ?
 - Како државе треба да приступе условима који доводе до тероризма?
 - Које циљане превентивне интервенције могу бити потребне?
-

Да би борба против тероризма била делотворна и одржива, треба је водити у сваком тренутку у складу са владавином права и међународним стандардима људских права. Одговор државе на опасност од НЕРВТ треба да буде заснован на доказима и сразмеран, како не би дошло до губитка поверења и подршке јавности и како би се избегла виктимизација и други облици ненамерне потврде терористичких порука. Поред тога, он се не може ограничити на репресивне акције усмерене на гоњење терориста, ускраћивање материјалних средстава терористима и осујећење њихових планова. Традиционални против-терористички рад органа за спровођење закона и обавештајних органа треба допунити превентивним напорима у циљу сагледавања услова који доводе до ширења тероризма, онемогућавања терористичке радикализације и сузбијања врбовања за тероризам.

Државе учеснице ОЕБС препознале су потребу за решавањем „различитих социјалних, економских, политичких и других фактора, укључујући насилни сепаратизам и екстремизам, који стварају услове у којима су терористичке организације у стању да врбују и задобијају

подршку.³⁰ Многе од њих развиле су конкретне политике и у то уложили значајне напоре.³¹

Борба против НЕРВТ-а захтева делотворну акцију кривичног правосуђа против оних који подстичу друге на тероризам и настоје да врбују

30 ОЕБС, "Акциони план за борбу против тероризма из Букурешта", *op. cit.*, напомена 1; ОЕБС, "Повеља о спречавању и сузбијању тероризма", *op. cit.*, напомена 9; ОЕБС, "Консолидовани оквир ОЕБС за борбу против тероризма", *op. cit.*, напомена 2; Одлука бр. 10/08 Министарског савета ОЕБС, "Further Promoting the OSCE's Action in Countering Terrorism" [Даље унапређење акције ОЕБС-а у борби против тероризма], Хелсинки, 5. децембар 2008.

31 Видети, на пример: Савет Европске уније, "The European Union Strategy for Combating Radicalization and Recruitment to Terrorism" [Стратегија Европске уније за сузбијање радикализације и врбовања за тероризам], 2005, <<http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st14/st14781-re01.en05.pdf>>; Министарство унутрашњих послова Републике Чешке, "Strategy for Combating Extremism" [Стратегија за борбу против екстремизма], 2009, <<http://www.mvcr.cz/mvcren/article/documents-on-the-fight-against-extremism.aspx>>; Влада Данске, "A Common and Safe Future: A Danish Action Plan to Prevent Extremism" [Заједничка и сигурна будућност: акциони план Данске за спречавање екстремизма], 2009, <http://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/58D048E7-0482-4AE8-99E928753EFC1F8/0/a_common_and_safe_future_danish_action_plan_to_prevent_extremism.pdf>; Влада Аустралије, "Countering Violent Extremism Strategy" [Стратегија за борбу против насилног екстремизма], 2011, <<http://www.resilientcommunities.gov.au/aboutus/Pages/countering-violent-extremism-strategy.aspx>>; Министарство правде и полиције Норвешке, "Collective Security – a Shared Responsibility: Action Plan to Prevent Radicalization and Violent Extremism" [Колективна безбедност - заједничка одговорност: акциони план за спречавање радикализације и насилног екстремизма], март 2011, <http://www.regjeringen.no/upload/JD/Vedlegg/Handlingsplaner/Radikalisering_engelsk.pdf>; Министарство унутрашњих послова Велике Британије, "Prevent Strategy" [Стратегија превенције], 7. јун 2011, <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97976/prevent-strategy-review.pdf>; Шведско министарство правде, "Action Plan to Safeguard Democracy against Violence-Promoting Extremism" [Акциони план за заштиту демократије од екстремизма којим се промовише насиље], Саопштење Владе 2011/21:44, Стокхолм, 8. децембар 2011, <<http://www.government.se/content/1/c6/18/87/00/60f9f2c9.pdf>>; Председник Сједињених Америчких Држава, "Strategy to Empower Local Partners to Prevent Violent Extremism in the United States" [Стратегија за оснаживање локалних партнера за спречавање насилног екстремизма у Сједињеним Америчким Државама], август 2011, <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/empowering_local_partners.pdf>; Министарство унутрашњих послова Финске, "Towards a Cohesive Society: Action Plan to Prevent Violent Extremism" [Ка кохезивном друштву: акциони план за спречавање насилног екстремизма], 8. јун 2012, <http://www.intermin.fi/download/36330_332012.pdf>; Белгијско министарство унутрашњих послова и једнакости шанси, "Programme de prevention de la radicalization violente" [Програм за спречавање насилне радикализације], 16 април 2013, <<http://www.milquet.belgium.be/sites/default/files/130419-Programme%20de%20prevention%20de%20la%20radicalisation%20violente.pdf>>.

друге за тероризам, као и свеобухватне, мултидисциплинарне напоре на сагледавању услова који доводе до тероризма.³²

2.3.1. Кривичноправни аспекти борбе против НЕРВТ-а

Спречавање тероризма треба да буде засновано на законодавном оквиру који омогућује одговарајућу криминализацију припремних кривичних дела.³³ Дефиниције таквих дела у националном законодавству, слично дефинисању аката тероризма,³⁴ треба да су јасне, прецизне, недискриминаторне, неретроактивне и доступне јавности. Конвенција Савета Европе о спречавању тероризма³⁵ препозната је као међународна добра пракса.³⁶ Она дефинише кривична дела “јавног провоцирања на извршење терористичких дела”, “врбовање за тероризам” и “обуку за тероризам”.

Резолуција 1 373 Савета безбедности УН обавезује државе да сузбијају врбовање за тероризам, а резолуција 1 624 (2005) позива државе да законом забране подстицање на извршење терористичких аката.³⁷ Да би се поштовали међународни стандарди, криминализација подстицања на тероризам мора да буде пропраћена одговарајућим гаранцијама у складу са начелом законитости и треба да поштује основна

32 За опште смернице о спречавању криминала, видети резолуцију 2002/13 Економског и социјалног савета УН: “Action to promote effective crime prevention” [Акција за промовисање делотворног спречавања криминала] (Резолуција 2002/13 ECOSOC), анекс: *Guidelines for the Prevention of Crime* [Смернице за спречавање криминала]; *Handbook on the crime prevention guidelines: Making them work* [Приручник о смерницама за спречавање криминала: како их учинити делотворним] (Беч: Канцеларија Уједињених нација за дрогу и криминал, 2010).

33 Видети: Глобални форум за борбу против тероризма, “The Rabat Memorandum on Good Practices for Effective Counterterrorism Practice in the Criminal Justice Sector” [Меморандум из Рабата о добрим противтерористичким праксама за делотворне противтерористичке технике у сектору кривичног правосуђа], 2012, <<http://www.thegctf.org/documents/10162/38299/Rabat+Memorandum-English>>.

34 Видети одељак 2.1. овог водича

35 Савет Европе, Конвенција о спречавању тероризма, Серија међународних уговора Савета Европе бр. 196, 16. мај 2005, <<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/196.htm>>.

36 “Десет области најбољих пракси у борби против тероризма”, *op. cit.*, напомена 15; такође видети *Резолуцију Савета безбедности УН 1624 (2005) Compliation of International Best Practices, Codes and Standards* [Компилација међународних добрих пракси, кодекса и стандарда], Извршни директорат Комитета УН за борбу против тероризма, <<http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/bestpractices/res1624.pdf>>.

37 Резолуција 1624 (2005), коју је усвојио Савет безбедности УН на својој 5 261. седници, 14. септембра 2005. године (S/RES/1624 (2005)).

људска права, укључујући и слободу изражавања.³⁸ Конкретно, кривично дело подстицања на извршење терористичког акта биће у складу са људским правима ако је усредсређено на *директно* подстицање, са намером промовисања тероризма, и ако се њиме успоставља узрочна веза, заснована на доказима, између подстицања и вероватне реализације терористичког акта.³⁹

Једноставно заузимање мишљења или уверења која се сматрају радикалним или екстремним, као и њихово мирно изражавање, не треба сматрати кривичним делима. “Радикализација” и “екстремизам” не треба да буду предмет противтерористичких мера органа за спровођење закона ако нису повезани са насиљем или неким другим незаконитим актом (нпр. подстицање на мржњу), како је законски дефинисано у складу са међународним правом људских права. Екстремистички појединци или групе који не прибегавају криминалним активностима и/или насиљу, не подстичу их нити их одобравају, не треба да буду мете система кривичног правосуђа.

Подстицање на тероризам и врбовање за тероризам треба криминализовати и процесуирати у складу са међународним стандардима људских права. Свака инкриминација треба да буде прецизно дефинисана законом и не треба да буде усмерена на одређену групу или појединца. Заузимање ставова или уверења која се сматрају радикалним или екстремним, као и њихово мирно изражавање, не треба криминализовати.

Истрага и кривично гоњење у кривичним предметима који се односе на тероризам, укључујући ту и подстицање на тероризам и врбовање за тероризам, треба да буду засновани на конкретним доказима, да гарантују законит поступак и правично суђење и да буду у складу са апсолутном забраном мучења или другог окуптног, нечовечног или

38 Видети одељак 2.4.2 овог водича.

39 “Background Paper on Human Rights Considerations in Combating Incitement to Terrorism and Related Offences” [Референтни документ о питањима људских права у борби против подстицања на тероризам и повезаних кривичних дела], ОЕБС/ОДИХР, Експертска радионица ОЕБС-а/ Савета Европе о спречавању тероризма: борба против подстицања на тероризам и повезаних терористичких активности, Беч, 19-20. октобар 2006, <<http://www.osce.org/odhr/22052>>.

понижавајућег поступања или кажњавања, правом на живот и правом на слободу и безбедност.⁴⁰

Међутим, природа тероризма као тешког кривичног дела је таква да ће полиција или други надлежни државни орган можда морати да прибегну специјалним истражним техникама (СИТ), као што је употреба прикривених иследника, надзор и пресретање комуникација. Специјалне истражне технике могу за собом повлачити озбиљно нарушавање људских права, посебно права на правично суђење и права на приватност. Стога би употреба таквих техника требало да буде:

- ограничена на озбиљне случајеве и сразмерна тежини предмета под истрагом;
- заснована на законима којима се успостављају и јасно дефинишу механизми претходног одобрења, надзора, накнадне (ex post facto) ревизије и одговорности у циљу делотворне заштите људских права, посебно права на правично суђење и владавине права.⁴¹

2.3.2. Разматрање услова који доводе до тероризма

НЕРВТ је сложена, вишедимензионална појава која захтева софистициран, мултидисциплинарни одговор. За њу не постоји универзални лек, а земље се суочавају са ризиком да појединци могу бити радикализовани и врбовани за тероризам, који се никада не може у потпуности отклонити. У светлу широког низа фактора који се могу комбиновати тако да делују као покретачи НЕРВТ, политике и мере за супротстављање овој претњи треба да буду засноване на доброј информисаности и прилагођене тако да буду делотворне у ублажавању тог ризика. Обавештајни подаци, истраживање и консултације који се ослањају на различите изворе знања и експертизе могу допринети изградњи динамичног разумевања опасности од НЕРВТ, заснованог на доказима и прилагођеног контексту.

40 Видети *Human Rights in Counterterrorism Investigations: A Practical Manual for Law Enforcement Officers* [Људска права у противтерористичким истрагама: Практични приручник за полицијске службенике] (Варшава: ОЕБС/ОДИХР, 2013), <<http://www.osce.org/odihhr/108930>>.

41 *Ibid*: видети такође: Савет Европе, Препорука Rec(2005)10 Комитета министара Савета Европе о “специјалним истражним техникама” у вези са тешким кривичним делима, укључујући и акте тероризма, Стразбур, 20. април 2005. године <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=849269@Site=COE>>.

Хватање у коштац са бројним условима који доводе до тероризма, посебно са структурним факторима и факторима гурања, зависи од напора у областима које су релевантне али нису конкретно везане само за борбу против тероризма, као што су:

- сагледавање негативних социоекономских фактора, попут корупције и недостатка доброг управљања, као и високе незапослености, посебно међу омладином;
- јачање демократских институција и владавине права, укључујући демократски рад полиције, унапређење дијалога између државе и друштва и обезбеђење поштовања људских права и основних слобода;
- сузбијање нетолеранције и дискриминације, као и промовисање узајамног поверења, коегзистенције и хармоничних односа између етничких, верских, језичких и других група;
- спречавање насилних сукоба, као и промовисање мирног решавања спорова и решавања постојећих сукоба.⁴²

Политике и иницијативе у овим областима су неопходне како би се сагледали разлози за незадовољство, односно избегао њихов настајак. Међутим, њих би требало спроводити самостално, а не само у мери у којој могу помоћи у борби против тероризма. Државе треба да буду опрезне како би избегле могућу контрапродуктивну пристрасност уколико би формулисале и решавале ова питања само из угла супротстављања тероризму. Таква пристрасност би могла да доведе до нежељених последица и да буде контрапродуктивна у борби против тероризма.

Да би се временом делотворно спречио тероризам, услове који доводе до тероризма треба истински сагледати, сваки за себе и без непотребне безбедносне предрасуде.

Супротстављање привлачности тероризма захтева конкретније интервенције. Неопходно је разумети поруке и идеје које су у основи тероризма да би се могло позабавити евентуалним легитимним разлозима за незадовољство који би могли бити искоришћени, а и да би се избегло предузимање акција које би потврдиле аргументацију терориста.

42 “Консолидовани оквир ОЕБС-а за борбу против тероризма”, *op. cit.*, напомена 2.

Терористи могу користити широк спектар аргумената и од кључне је важности да се сваки од њих оспори релевантним и уверљивим противаргументима. То обухвата како идеолошко и чињенично оповргавање тих порука тако и ширење позитивних супротних порука управо међу оним групама које су на мети насилне радикализације и врбовања. Увиди и искуство бивших насилних екстремиста или појединаца који су напустили пут НЕРВТ могу помоћи да се делотворније формулишу и дистрибуирају супротне поруке и аргументи.

Неке земље улажу значајне напоре у стратешку комуникацију, да би се супротставиле терористичкој пропаганди путем традиционалних и нових медија. Известан број иницијатива, које предводе владе и/или организације цивилног друштва, посебно настоје да у први план доведу поруке којима се промовишу толеранција и ненасиље, да нагласе тежак положај жртава и да подстакну солидарност са њима, или да подстакну бивше насилне екстремисте да проговоре против насилног екстремизма и тероризма. Да би се добила ова „битка за срце и умове“, идеолошко ангажовање треба да буде пропраћено искреним напорима да се сагледају разлози за незадовољство. Државе треба пажљиво да избегавају покретање акција или политика које би могле да дају легитимитет наводима терориста и да учврсте разлоге за незадовољство које терористи искоришћавају.

Суштина делотворног супротстављања привлачности тероризма је у нуђењу уверљивих алтернатива и идеолошком оспоравању навода терориста. Ови напори ће лако бити подривени ако се стекне утисак да држава, кроз своје деловање или неделовање, потврђује наводе терориста.

2.3.3. Рад са појединцима које привлачи НЕРВТ

Појединце за које се сматра да су “изложени ризику” од НЕРВТ треба одвратити од пута ка терористичкој радикализацији. Како препознати такве појединце може бити веома осетљиво и изазовно питање, будући да се НЕРВТ јавља како код обичних људи тако и код отуђених и маргинализовани појединаца са којима се тешко успоставља контакт. Препознавање таквих лица захтева конкретне доказе које они који су у позицији да их уоче, нпр. рођаци, наставници или социјални радници, можда неће препознати. Ове актере са “прве линије” треба подржати у њиховим напорима да разумеју опасност од НЕРВТ, да преиспитају своје

претпоставке и стереотипе, препознају која поуздана спрега фактора указује на опасност од насилне радикализације, сазнају шта могу да учине поводом тога и коме се могу обратити за помоћ.

Одвраћање појединаца “изложених ризику” од НЕРВТ може укључити различите облике подршке, нпр. обезбеђивање безбедног окружења, психолошко саветовање и менторски рад, као и преусмеравање људи ка позитивним облицима мобилизације, као што су грађанско ангажовање, уметност и спорт. Треба им помоћи да развију критичко мишљење и саморефлексију како би преиспитали поруке и идеје насилног екстремизма које их можда привлаче. Ангажовање би требало да буде засновано на индивидуалној процени, јасној подели улога и протокола за размену информација између различитих актера, посебно органа за спровођења закона, како би се заштитила права појединаца, посебно право на приватност. Људе за које се сматра да су изложени ризику не треба третирати као потенцијалне терористе нити на било који други начин стигматизовати.

Слика бр. 2: Врсте мера за борбу против НЕРВТ-а

Широко засноване мере

Сагледавање структурних услова који воде до тероризма

Подршка актерима “са прве линије”

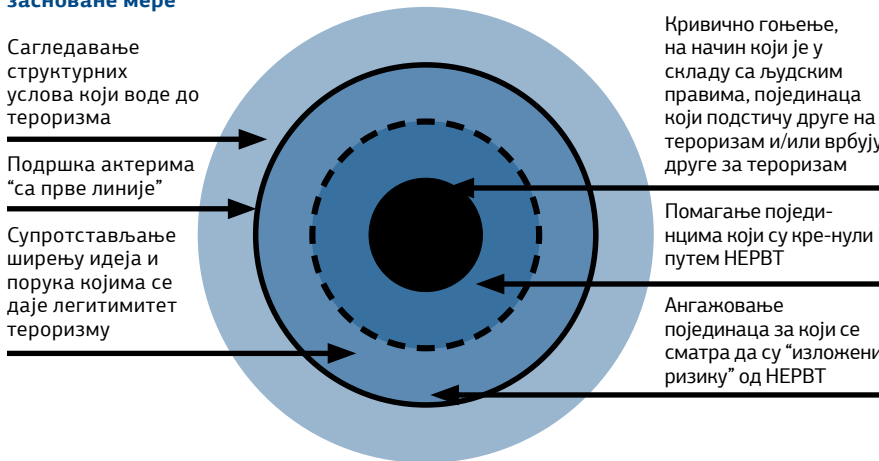
Супротстављање ширењу идеја и порука којима се даје легитимитет тероризму

Циљане мере

Кривично гоњење, на начин који је у складу са људским правима, појединаца који подстичу друге на тероризам и/или врбују друге за тероризам

Помагање појединцима који су кренули путем НЕРВТ

Ангажовање појединаца за који се сматра да су “изложени ризику” од НЕРВТ

Резиме кључних тачака – пододељак 2.3.

- Напори на сузбијању НЕРВТ треба да су засновани на доказима, сразмерни опасности и по природи мултидисциплинарни.
 - Да би била делотворна и одржива, борба против тероризма, укључујући и превенцију, треба да се води у сваком тренутку у складу са владавином права и међународним стандардима људских права.
 - Сузбијање НЕРВТ захтева делотворну акцију кривичног правосуђа, у складу са међународним стандардима људских права, против оних који подстичу друге на тероризам и/или настоје да врбују друге за тероризам, као и мултидисциплинарне напоре да се сагледају услови који доводе до тероризма.
 - Има много питања која су релевантна, али нису конкретно везана само за тероризам, а која треба истински сагледати, свако за себе и без непотребне безбедносне предрасуде.
 - Како препознати појединце који су изложени ризику да постану укључени у НЕРВТ је веома изазовно и осетљиво питање. Актере „са прве линије“ треба подржати у њиховим настојањима да разумеју шта јесте, а шта није НЕРВТ. Требало би их научити да препознају која комбинација фактора може указати на повећани ризик од насилне радикализације, примењујући метод од случаја до случаја.
 - Појединце за које се сматра да су изложени ризику не треба жигосати и третирати као потенцијалне терористе. Њих треба одвратити од пута ка терористичкој радикализацији кроз различите облике подршке, прилагођене њиховој конкретној ситуацији и потребама. Можда ће, конкретно, бити потребно да развију интелектуалне вештине како би преиспитали идеје и поруке насилног екстремизма које их привлаче.
-

2.4. ЉУДСКА ПРАВА И ОСНОВНЕ СЛОБОДЕ КОЈЕ СУ ПОСЕБНО УГРОЖЕНЕ У СПРЕЧАВАЊУ ТЕРОРИЗМА И У БОРБИ ПРОТИВ НЕРВТ-А

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Какав је однос између борбе против тероризма и унапређења и заштите људских права и основних слобода?
- Која људска права и основне слободе су посебно угрожене у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а?
- Која људска права и основне слободе су апсолутна и не дозвољавају било каква ограничења, а која се могу законито органичити, под одређеним условима, у напорима на спречавању тероризма и у борби против НЕРВТ-а?

2.4.1. Људска права и основне слободе у борби против тероризма

Државе имају обавезу са заштите све појединце у оквиру своје надлежности и да им обезбеде сву заштиту коју пружа међународно право људских права.⁴³ Како “тероризам има за циљ деструкцију самих људских права, демократије и владавине права [и] директно утиче на уживање извесног броја људских права, посебно права на живот, слободу и физички интегритет”,⁴⁴ државе су обавезне да предузму мере за спречавање тероризма, укључујући и НЕРВТ. Све активности које државе и њихови органи, као што је полиција, предузму у борби против НЕРВТ-а морају такође бити у складу са њиховим међународноправним обавезама, а посебно са међународним правом људских права.

Државе имају обавезу да спречавају тероризам како би заштитиле људска права, али и обавезу да подржавају и поштују људска права за све у борби против тероризма.

43 Члан 2, ICCPR, члан 1, ЕКЉП.

44 “Human Rights, Terrorism and Counter Terrorism” [Људска права, тероризам и борба против тероризма], Информативна брошура бр. 32, Канцеларија Високог комесара Уједињених нација за људска права, Женева, септембар 2006 <<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Factsheet32EN.pdf>>.

Поштовање људских права не спречава снажну и делотворну акцију против тероризма и НЕРВТ. Штавише, оно је покретач за акцију, тиме што захтева да држава предузме позитивну акцију да заштити право на живот, физички интегритет и безбедност. Поред тога, поштовање, заштита и унапређење људских права представља услов за делотворност одговора државе, будући да су у Глобалној стратегији УН за борбу против тероризма и у обавезама ОЕБС кршења људских права препозната као фактори који доводе до ширења тероризма.⁴⁵

Постоји извештај број права која су посебно угрожена у напорима на борби против тероризма и НЕРВТ. Нека од ових права су апсолутна и не могу се ограничити ни под којим условима, док се друга могу законито ограничити. Заштита од мучења и другог окрутног, понижавајућег или нечовечног поступања или кажњавања је апсолутно право те, стога, не може бити предмет било каквог облика ограничења, чак ни у ванредном стању. Никакве изузетне околности, укључујући ту и борбу против тероризма, не могу се наводити као оправдање за мучење и друге облике злостављања. Слично томе, дискриминација на основу „расе“, боје коже, пола, језика, вероисповести, политичког или другог мишљења, националног или друштвеног порекла, имовине, рођења, припадности мањини или неког другог статуса не може се оправдати ни под каквим околностима. Кршења ових права услед, на пример, бруталности полицијских службеника или пропуштања да се предузму делотворне мере на спровођењу истраге поводом напада на одређене појединце или групу појединаца, незаконита су и контрапродуктивна, јер могу да допринесу НЕРВТ.⁴⁶

45 “Глобална стратегија УН за борбу против тероризма”, *op. cit.*, напомена 8; ОЕБС, “Акциони план за борбу против тероризма из Букурешта”, *op. cit.*, напомена 1; ОЕБС, “Повеља о спречавању и сузбијању тероризма”, *op. cit.*, напомена 9.

46 У све већем броју извора, укључујући и сведочења практичара, признаје се да је употреба мучења не само незаконита већ и неделотворна. Видети, на пример, *The Report of the Constitution Project’s Task Force on Detainee Treatment* [Извештај радне групе Уставног пројекта о поступању са притвореницима] (Вашингтон, Округ Колумбија: Уставни пројекат, 2013); Даријус Рецали, *Torture and Democracy* [Тортура и демократија] (Принстон, Њу Џерзи: Princeton University Press, 2009) Јувал Гинбар, “Why not Torture Terrorists?” *Moral, Practical and Legal Aspects of the ‘Tickling Bomb’ Justification for Torture* [Зашто да не мучимо терористе? Морални, практични и правни аспекти оправдања за мучење на основу аргумента ‘темпиране бомбе’] (Оксфорд: Oxford University Press, 2010).

Забрана мучења и другог окрутнoг, нечoвeчнoг или пoнижaвaјућeг пoступaњa или кaжњaвaњa је апсoлутнa.

Већинa других прaвa кoјa су пoсeбнo угрoжeнa у бoрбe прoтив тeрoризмa су услoвнa прaвa. Тo знaчи дa сe oнa пo мeђунaрoднoм прaву људских прaвa мoгу зaкoнитo oгрaничити пoд слeдeћим услoвимa:

- oгрaничeњe мoрa имaти прaвни oснoв у нaциoнaлнoм прaву, a тaј oснoв мoрa бити дoвoљнo јасан тaкo дa пoјeдинци нa кoјe сe oн oднoси рaзумeју пoслeдицe свoјих пoступaкa;
- мoрa тeжити лeгитимнoм циљу (нпр. зaштити јaвнoг рeдa и бeзбeднoсти, зaштити прaвa и слoбoдa других или зaштити нaциoнaлнe бeзбeднoсти);
- мoрa бити нeoпхoднo у дeмoкрaтскoм друштву, тј. мoрa пoстojати хитнa друштвeнa пoтрeбa зa oгрaничeњeм прaвa, и тo oгрaничeњe нe смe дa уништи суштину кoнкрeтнoг прaвa;
- мoрa бити срaзмeрнo циљу кoји сe жeли пoстићи;
- мoрa бити нeдискриминaтoрнo.⁴⁷

Зaштитa људских прaвa изискује успoстaвљaњe зaштитних мeрe прoтив злoупoтрeбe, кaо штo су мeхaнизми судскoг нaдзoрa и oдгoвoрнoсти.

Пoдoдeљци у дaљeм тeксту усрeдсрeђeни су нa прaвa кoјa су пoсeбнo рeлeвaнтнa зa спрoвoђeњe рaдa пoлиције у зaјeдници, у бoрбe прoтив НЕРВТ-а. Дaљe смeрницe o прaвимa кoјa су угрoжeнa у бoрбe прoтив тeрoризмa мoгу сe нaћи у ODIHR “Приручник у супрoстaвљaњe тeрoризму и зaштиту људских прaвa”. Свa прaвa истaкнутa у oвoм вoдичу зaштићeнa су мeђунaрoдним инстрoмeнтимa зa зaштиту људских прaвa, a држaвe учeсницe OЕБС пoсвeћeнe су пoштoвaњу и зaштити тих прaвa.⁴⁸

47 Дeтaљнo oбјaшњeњe прирoдe прaвa и услoвa пoд кoјимa сe oнa мoгу зaкoнитo oгрaничити мoжe сe нaћи у OЕБС/OДИХР, “Бoрбa прoтив тeрoризмa”, *op. cit.*, нaпoмeнa 7, стр. 66-73.

48 *OSCE Human Dimension Commitments: Volume, Thematic Compilation* [Oбaвeзe OЕБС у oквиру људскe димeнзије: тoм 1, тeмaтскa кoмпилaцијa] (Вaршaвa: OЕБС/ OДИХР, трeћe издaњe, 2011), <<http://www.osce.org/odihr/76894>>.

2.4.2. Слобода изражавања⁴⁹

Слобода изражавања обухвата право да се саопштавају, траже и примају информације, као и право на поседовање сопственог мишљења. То важи не само за информације или идеје на које се гледа благонаклоно, или се сматрају неувредљивим или неутралним, већ и на оне које вређају, потресају или ремеће државу или било који део становништва.⁵⁰ Мада је праг за мешање у ово право висок, ова слобода није апсолутна. Њу држава може ограничити, у складу са међународним стандардима људских права, уколико се злоупотребљава да би се повредила права другог лица кроз, на пример, подстицање на насиље над другима, или заговарање таквог насиља, или кроз промовисање расне или верске мржње. Па ипак, свака мера предузета да се ограничи ово право треба да буде строго сразмерна претњи по права других и да испуњава горе описане услове. У демократском друштву, држава мора опрезно да поступа како би очувала права и слободе оних који мирно заступају неки политички програм, макар он био и радикалан или чак екстреман.

Ако се дозволи да се шири, без оспоравања, подстицање на мржњу и тероризам, може се подстаћи тероризам, усађивањем осећања прећутног одобравања, чиме му се даје кредибилитет, ако не и легитимност. Стога је од пресудне важности да се држава и цивилно друштво супротставе говору мржње и подстицању на тероризам. То је уједно и значајан изазов јер ће непожељна, нетолерантна становишта често бити изражена на начин који неће бити сматран незаконитим у демократском друштву. Бављење говором мржње и подстицањем на тероризам у складу са слободом изражавања и уз подршку јавности обезбедиће делотворност и легитимност.⁵¹ Пренагљена или несра-

49 ОЕБС, "Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE" [Документ са састанка Конференције о људској димензији у Копенхагену], 1990, <<http://www.osce.org/odihr/elections/14304>>; ОЕБС, "Budapest Document 1994: Towards a Genuine Partnership in a New Era" [Документ из Будимпеште, 1994: ка искреном партнерству у новој ери], Будимпешта, 5-6. децембар 1994, <<http://www.osce.org/mc/39554>>, Одлуке, VIII, Људска димензија; члан 19, Универзална декларација о правима човека; чл. 19. и 20, ICCPR; члан 10, ЕКЉП; члан 11, CFREU; члан 4, ADRDM.

50 ЕСЉП, *Хендисајд против Уједињеног Краљевства*, представка бр. 5493/72, 7. децембар 1976.

51 Министарски савет ОЕБС, Одлука бр. 6, "Tolerance and Non-Discrimination" [Толеранција и забрана дискриминације], Порто, 7. децембар 2002, <<http://tandis.odihr.pl/documents/03547.pdf>>; чл. 5. и 20, ICCPR; члан 17, ЕКЉП.

змерна интервенција може довести до отуђења или виктимизације појединих заједница, а затим и до нарушавања поверења и подршке јавности према органима за спровођење закона.

Приступање говору мржње и подстицању на тероризам на начин којим се поштује слобода изражавања и уз подршку јавности, обезбедиће деловност и легитимност одговора.

Још једна област која изазива забринутост односи се на неоправдана ограничења од стране држава, која су често заснована на широким дефиницијама тероризма и тзв. екстремизма. То може довести до потискивања ставова који, мада су контроверзни или се повремено сматрају екстремним, нису незаконити према међународном праву људских права. Национални закони треба да буду усмерени само на поруке којима се намерно позива и директно подстиче на извршење терористичког акта. Мора постојати узрочна веза између подстицања и вероватне реализације терористичког акта. Изражавање радикалних или екстремистичких ставова који немају везе са подстицањем на кривична дела не треба криминализовати.

Сваки покушај да се спречи терористичка радикализација на интернету (као што је регулисање, филтрирање или блокирање садржаја на мрежи који се сматра незаконитим по међународном праву) треба да буде у складу са међународним стандардима људских права и са владавином права, да се не би незаконито утицало на слободу изражавања и слободан проток информација. Безбедносне мере треба да буду прописане законом, привременог карактера и уско дефинисане да би се остварио јасно утврђен легитимни циљ. Ове мере не би требало користити да би се супротстављало другачијим мишљењима и критичком говору.⁵²

52 *Freedom of Expression on the Internet: A study of legal provisions and practices related to freedom of expression, the free flow of information and media pluralism on the Internet in OSCE participating States* [Слобода изражавања на интернету: студија законских одредби и праксе у вези са слободом изражавања, слободним протоком информација и медијским плурализмом на интернету у државама учесницама ОЕБС] (Беч: Представник ОЕБС-а за слободу медија, 2010), <<http://www.osce.org/fom/80723>>.

2.4.3. Слобода медија

Медији играју кључну улогу у улогу у тражењу, добијању и саопштавању идеја и информација. Добре стране демократије се у великој мери могу мерити независношћу и плурализмом њених медија. Поред тога што имају права, медији такође имају и одговорност.⁵³ Медији се позивају да поведу рачуна о томе да се говор мржње и ствари које подстичу људе на тероризам не представљају као нешто што се може оправдати и на шта би се требало угледати.

Прописи би, уколико постоје, требало да буду ограничени на уско дефинисане околности како би осигурали да се медији не злоупотребљавају за промовисање мржње и насиља; медији би, међутим, требало да имају “максималну саморегулативу и минимално мешање државе”.⁵⁴ Морају се увести јасни закони и политике које су потпуности у складу са међународним стандардима и обавезама ОЕБС-а у вези са слободом медија и слободом изражавања и које гарантују слободу медија и воде рачуна о томе да су медији свесни ограничења којима могу бити изложени под јасно дефинисаним, неопходним и сразмерним околностима. Међутим, такви прописи не смеју подразумевати цензуру или друго непотребно ограничење.

Медијска покривеност је значајна друштвена потреба у време кризе као што су терористички напади будући да јавности може обезбедити прецизне, благовремене и свеобухватне информације. Државе морају водити рачуна да је слобода медија гарантована и заштићена у таквим тренуцима. Дијалог и сарадња између влада, медијских стручњака и цивилног друштва могу допринети напорима да се гарантује слобода изражавања и слобода медија и информација у време кризе.⁵⁵

53 ЕСЉП, Јерсилд против Данске, Представка бр. 15890/89, 23. септембар 1994. [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57891#{"itemid":\["001-57891"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57891#{).

54 УН, Извештај Специјалног известиоца УН о унапређењу и заштити права на слободу мишљења и изражавања, г. Абид Хусеин, 54. седница Комисије за људска права, Док. Е/CN.4/1998/40, 1998, ст. 17, <<http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/7599319f02ece82dc12566080045b296?Opendocument>>.

55 Смернице Комитета министара Савета Европе о заштити слободе изражавања и информисања у време кризе, Савет Европе, 26. септембар 2007. <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1188493>>.

2.4.4. Слобода мисли, савести и вероисповести или уверења⁵⁶

Слобода мисли, савести, вероисповести или уверења укључује право на вероисповест или усвајање вероисповести или уверења по сопственом избору као и право на испољавање вероисповести или уверења. Ово право подразумева право на избор, промену, задржавање или незадржавање вероисповести или уверења по сопственом избору, те никаквоограничење овог права није дозвољено.⁵⁷ Државе, међутим, могу ограничити испољавање вероисповести или других уверења. Ова ограничења морају имати оправдан циљ, нпр. заштита јавне безбедности, реда, здравља или морала, или права и слобода других.⁵⁸ Ограничења не би требало да буду усмерена против одређене религије. Међународни стандарди људских права не дозвољавају ограничења права на испољавање нечије вероисповести или уверења заснованих на „националној безбедности“.

Терористи се могу позвати на широк спектар политичких, филозофских, идеолошких, расних, етничких, верских или других разлога како

-
- 56 ОЕБС, “Conference on Security and Co-operation in Europe Final Act” [Завршни акт Конференције о безбедности и сарадњи у Европи], Хелсинки, 1975. <<http://www.osce.org/mc/39501>>, Питања која се односе на безбедност у Европи: 1(а) Декларација о начелима управљања односима између земаља учесница – Начело VII; ОЕБС, “Concluding Document of the Madrid Meeting 1980 of Representatives of the Participating States of the Conference on Security and Co-operation in Europe” [Закључни документ Мадридског састанка 1980. године представника земаља учесница Конференције о безбедности и сарадњи у Европи одржане на основу одредаба Завршног акта о наставку Конференције], Мадрид, 1983. <<http://www.osce.org/mc/40871>>, Питања која се односе на безбедност у Европи: Начела; ОЕБС, “Concluding Document of the Vienna Meeting 1986 of Representatives of Participating States of the Conference on Security and Co-operation in Europe” [Закључни документ Бечког састанка 1986. године представника држава учесница Конференције о безбедности и сарадњи у Европи] одржане на основу одредаба Завршног акта о наставку Конференције”, Беч, 1989. <<http://www.osce.org/mc/16262>>, Питања која се односе на безбедност у Европи: Начела; ОЕБС-ов Документ из Копенхагена (1990.), *op. cit.* напомена 43; ОЕБС-ов Документ из Будимпеште (1994.), *op. cit.* напомена 43, Одлуке, VIII, Људска димензија; Министарски савет ОЕБС, Одлука бр. 4/03, “Tolerance and Non-Discrimination” [Толеранција и забрана дискриминације], Мастрихт, 2. децембар 2003. <<http://www.osce.org/mc/19382>>; члан 18. Међународног пакта о грађанским и политичким правима (ICCPR); члан 9. Европске конвенција за заштиту људских права (ЕКЉП); члан 10. Повеље Европске Уније о основним правима (CFREU); члан 3. Америчке декларације о правима и дужностима човека (ADRDM). .
- 57 Комитет УН за људска права, Општи коментар бр. 22: Право на слободу мишљења, савести и вероисповести (чл. 18.), 30. јули 1993. ст. 3. и 5., <<http://www.unh-hr.ch/tbs/doc.nsf/0/9a30112c27d1167cc12563ed004d8f15>>.
- 58 ICCPR и ЕКЉП наводе да су могуће основе за ограничавање испољавања вероисповести или уверења заштита јавне безбедности, реда, здравља или морала, или права и слобода других (ICCPR, члан 18.3; ЕКЉП, члан 9.2). Ове основе су такође наведене у судској пракси Интерамеричког суда.

би оправдали своје поступке. Државе учеснице ОЕБС-а чврсто одбацују поистовећивање тероризма са било којом расом, националношћу или религијом.⁵⁹ Погрешно схваћене политике и поступци који циљају на одређене верске заједнице или уверења могу довести до повећаног НЕРВТ-а комбинованим ефектом неправде, стигматизације и отуђења, на пример, једноставним повезивањем делова одеће или културних манифестација са тероризмом.

Право на вероисповест или уверење или њихово усвајање по сопственом избору је апсолутно. Државе учеснице ОЕБС-а чврсто одбацују поистовећивање тероризма са било којом религијом.

2.4.5. Поштовање приватног и породичног живота⁶⁰

Право на приватност гарантује право на поштовање приватног и породичног живота, дома и преписке. Превазилази приватне активности и укључује одређене активности из јавног живота. Ово право обухвата и успостављање и одржавање односа са другима. Право на приватност такође обухвата средства личне идентификације, укључујући податке који откривају расну или етничку припадност или друге осетљиве информације и претресе особа, њихове одеће и личних предмета. Државе могу добити или снимати податке о личности из јавно доступних извора или их могу добити путем специјалних истражних техника као што су: надзор, пресретање информација или тајне операције. Све такве активности морају бити у складу са националним законом и дефинисане у складу са међународним стандардима људских права. Поред тога, морају бити оправдане, неопходне, сразмерне и супротстављати се дискриминацији. Закон такође мора обезбедити адекватне процедуралне гаранције против злоупотребе. Државни поступци које не поштују право на приватност могу довести у сумњу и подривати успостављање и одржавање позитивних и дугорочних односа. Такође могу да послуже за подривање поверења између државних органа и шире друштвене јавности, или специфичне групе.

59 ОЕБС, "Повеља о спречавању и сузбијању тероризма", *op. cit.* напомена 9, став 2.

60 Члан 17. ICCPR; члан 8. ЕКЉП; члан 7. CFREU; чл. 5, 9. и 10. ADRDM; члан 16. Конвенције УН о правима детета.

2.4.6. Право на мирно окупљање и слободно удруживање⁶¹

Право на слободу мирног окупљања и удруживања основни су елементи демократије и такође представља механизме помоћу којих се друга права као што су слобода мисли, савести, вероисповести или уверења остварују. Неоправдана ограничавања права на слободу мирног окупљања и удруживања лишили би јавност користи од различитих врста ставова и мишљења и водили организације у незаконите послове, стварајући услове у којима се НЕРВТ може лакше појавити и теже открити и спречити. Ограничења права на слободу удруживања и мирног окупљања не могу се наметнути тако да уништавају суштину ових права јер би то било неспојиво са природом демократског друштва.⁶²

Неоправдана ограничавања права на слободу мирног окупљања и удруживања могу водити организације у незаконите послове, стварајући услове у којима се НЕРВТ може лакше појавити и теже открити и спречити.

Правом на слободу окупљања се штите само мирна окупљања. Људи који имају жељу да се окупе мирно нису у обавези да набаве дозволу за то окупљање. Требало би да преовлада претпоставка да је намера – мирно окупљање, које подржава ову слободу. Сваки одговор полицијских органа на нередде требало би да буде усмерен на оне који изазивају нередде а не на целу групу која се окупља. Забрана окупљања је екстремни корак који би требало предузети само као последњу меру када мање рестриктивни одговор не би постигао сврху коју државни органи желе да постигну. Ограничења пре окупљања могу се наметнути само из оправданих разлога утврђених међународним и регионалним инструментима за заштиту људских права. Конкретно, ограничења која се намећу због очувања јавног реда не би требало наметати тамо где постоји само хипотетички или мали ризик од јавних нередде или присуства агресивних група.⁶³

61 Чл. 21. и 22. ICCPR; члан 11. ЕКЉП; члан 12. CFREU; чл. 21. и 22. ADRDM..

62 Комитет УН за људска права, Саопштење бр. 1 274/2004, Корненко против Белорусије (CCPR/C/88/D/1274/2004).

63 *Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly, Second Edition* [Смернице о слободи мирног окупљања, друго издање] (Варшава: ОЕБС/ОДИХР, 2010), <<http://www.osce.org/odihr/73405>>.

Државе не само да морају да се уздржавају од наметања непотребних ограничења, већ такође морају предузети кораке у заштити тих слобода од уплитања трећих лица. На пример, државе морају предузети одговарајуће оперативне кораке у заштити учесника скупа од насиља супротстављајући се групама и истовремено омогућити мирна окупљања, а онемогућити да демонстрације буду близу једна другој или намераваним групацијама.⁶⁴

Слобода удруживања такође обухвата оснивање, придруживање и обављање активности у политичким странкама, синдикатима и свим облицима цивилног друштва, укључујући културне и верске организације. Политичке странке или друге организације није могуће забранити само на основу тврдње да циљеви неке организације нису у складу са ставом већине о начину организовања друштва; конкретни докази о намери или покушајима подривања демократије и људских права морају бити доступни. Поред тога, мере које доводе до неоправданих ограничавања или забране права на слободу удруживања (нпр. одбијање регистрације или забрана прикупљања средстава) морају се предузимати искључиво на основу конкретних доказа.

2.4.7. Једнакост и забрана дискриминације⁶⁵

Државе имају и негативне и позитивне обавезе да заштите појединце од дискриминације. Оне не само да су у обавези да не дискриминишу већ такође морају предузети мере против дискриминације укључујући, у неким случајевима, дискриминацију од стране приватних лица. Дискриминација се може дефинисати као различит третман који подразумева разликовање, искључивање, ограничавање или давање предности засновано на раси, боји коже, полу, језику, вери,

64 "Report: Monitoring of Freedom of Peaceful Assembly in Selected OSCE Participating States" [Извештај: Праћење слободе мирног окупљања у одабраним земљама учесницима ОЕБС] (мај 2011- јун 2012.), Варшава: ОЕБС/ОДИХР, 9. новембар 2012. <<http://www.osce.org/odihr/97055>>.

65 ОЕБС-ов Документ из Хелсинкија (1975.), *op. cit.* напомена 56, Питања која се односе на безбедност у Европи: 1(а) Декларација о начелима управљања односима између земаља учесница – Начело VI; ОЕБС-ов Документ из Беча (1989.), *op. cit.* напомена 56; Питања које се односе на безбедност у Европи: Начела; ОЕБС-ов Документ из Копенхагена (1990.), *op. cit.* напомена 49; члан 26. ICCPR; Међународна конвенција о спречавању свих облика расне дискриминације; члан 14. ECHR; члан 21. CFREU; члан 2. ADRDM.

политичком или другом мишљењу, националности или социјалном пореклу, особинама, рођењу, припадности мањини или другом статусу, а све то у циљу укидања или угрожавања признања, уживања или коришћења свих права и слобода људи садржаних у домаћем и међународном праву.⁶⁶

Дискриминација може укључивати и начин опхођења који без објективног и разумног оправдања не узима у обзир значајне разлике између људи.⁶⁷

Забрана дискриминације је посебно важна у контексту спречавања и борбе против тероризма, што су државе учеснице ОЕБС-а препознале.⁶⁸ Дискриминаторно понашање државних органа може бити фактор који води ка насилној радикализацији и тероризму. Лица која трпе дискриминацију се могу осећати отуђено и, самим тим, веровати да се друштво или држава не односи према њима једнако због нпр. етничке, верске или језичке разлике. Посебну бригу у погледу рада полиције представља дискриминаторно етничко профилисање, односно, вршење полицијских овлашћења над појединцима заснованим на стереотипним, општим и неквалификованим претпоставкама везаним за националност, етничко порекло или верску припадност. Уместо тога, могуће је легитимне технике профилисања засноване на конкретним доказима као и обавештајним подацима.

Дискриминаторно профилисање се може појавити у полицијској активности заустављања и претреса лица, активностима надзора или у потивтерористичким операцијама. Оно је незаконито и може имати негативна дејства као што су стигматизација и отуђивање.⁶⁹ Дискриминаторно профилисање се показало и као неделотворно јер их терористичке групе могу лако заобићи. Врбовање чланова који не одговарају унапред утврђеним профилима могу помоћи терористичким групама у смањењу вероватноће откривања. Неодговарајуће

66 Комитет УН-а за људска права, Општи коментар бр. 18: Забрана дискриминације, 1989, <<http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/3888b0541f8501c9c12563ed004b8d0e>>.

67 ЕСЉП, Тлименос против Грчке, Представка бр. 34369/97, 6. април 2000.

68 ОЕБС, "Strategy to Address Threats to Security and Stability in the Twenty-First Century" [Стратегија за решавање проблема претњи безбедности и стабилности у 21. веку], 2003, <<http://www.osce.org/mc/17504>>.

69 Извештај Специјалног известиоца УН-а о унапређењу и заштити људских права и основних слобода у борби против тероризма, Мартин Шајнин на 4. седници Савета УН за људска права (А/НRC/4/26), 2007.

ослањање на профилисање може полицију и друге државне службенике одвести у погрешном смеру приликом индивидуалне процене и истраживања.

Студија случаја бр. 1: „Рударење података“, Немачка

Током 1970-их година, Савезна Република Немачка се суочавала са таласом напада левичарске терористичке групе. Полицијске истраге су тада утврдиле да припадници терористичке групе живе у становима изнајмљеним под лажним именима и да станарину, струју и телефонске рачуне плаћају у готовини. Полиција је направила инструмент за аутоматско скенирање података доступних из јавне и приватне евиденције о овом бихејвиоралном профилу који садржи до 18.000 имена за детаљније испитивање. Полиција је била у стању да идентификује два осумњичена од којих се за једног испоставило да је терориста, а други дилер дроге.

Након напада на Сједињене Америчке Државе 11. септембра 2001. године, полиција из Немачке је одлучила да прибегне истом инструменту за идентификовање лица на основу демографских и социоекономских критеријума добијених из профила о 9/11 терористима, наиме: мушкарац, муслиман, старости између 18 и 40 година, студент или бивши студент, припадник или држављанин одређене земље са претежно муслиманским становништвом. Томе је уследила провера података о 300.000 лица и укупно 32.000 лица је идентификовано као „спавачи” и предмет детаљније истраге. Нико, међутим, никада није оптужен за кривично дело.

Немачки Виши суд је изразио забринутост да је ова превентивна провера стигматизовала лица која су обухваћена том провером и повећала ризик од дискриминације у свакодневном животу. Такође је донео олуку да превентивна провера није законита и да крши право на приватност јер није оправдана доказима о конкретној и непосредној опасности за Немачку.

Извор: Специјални извештај УН-а о промоцији и заштити људских права и основних слобода у борби против тероризма;⁷⁰ Савезни уставни суд Немачке⁷¹

70 *Ibid.*

71 Немачки Савезни уставни суд, BVerfG, 1 BvR 518/02.

Студија случаја бр. 2: Овлашћења за заустављање и претрес, Шпанија

Полицијске службе често имају овлашћења да зауставе и претресају људе, од којих нека не захтевају да лице буде осумњичено за умешаност у било који злочин. Ова овлашћења су контраверзна и била су изложена критици посебно због забринутости за њихову несразмерну употребу против припадника мањинских група. Употреба овлашћења за заустављање и претрес заснована на дискриминаторном етничком профилисању може имати изузетно негативне последице на поверење заједнице у полицију. Заузврат, ово би се могло употребити за јачање или потврду описа који приказују полицију као нешто што стигматизује и делује против припадника појединих националних, етничких или верских група.

Један метод који се користи у подстицању транспарентности је детаљно евидентирање статистичких података који се односе на употребу ових овлашћења. Други метод је усмеравање и обука полицијских службеника која обезбеђује да се одлуке о заустављању и претресу људи на улици заснивају на објективним критеријумима, а не на сумњама заснованим на дискриминаторним стереотиповима који се везују, на пример, за доб или припадништво мањинској групи. Ово би требало повезати са системима за спољну и унутрашњу контролу. Штавише, ако полиција користи таква овлашћења за заустављање и претрес, људима би требало обезбедити довољно информација о њиховим правима у таквим околностима.⁷²

72 Савет Европе, Европска комисија против расизма и ране дискриминације, Препорука о општој политици бр. 11 о борби против расизма и ране дискриминације у раду полиције, CRI (2007.) 39, 4. октобар 2007; *Reducing Ethnic Profiling in the European Union: A Handbook of Good Practices* [Смањење етничког профилисања у Европској Унији: Приручник добре праксе] (Њујорк: *Open Society Foundations*, 2012); *Towards More Effective Policing: Understanding and Preventing Discriminatory Ethnic Profiling: A Guide* [Ка ефикаснијем раду полиције: разумевање и спречавање дискриминаторног етничког профилисања: Водич] (Луксембург: Агенција Европске Уније за основна права, 2010); *Basic Human Rights Reference Guide: The Stopping and Searching of Persons* [Основни референтни водич за људска права: заустављање и претрес лица], Радна група УН-а за имплементацију борбе против тероризма, Радна група за заштиту људских права у борби против тероризма (Њујорк: Уједињене Нације, 2010.).

У Шпанији 2007. године, на пример, локална полиција у Фуенлабраду је, у сарадњи са Институтом за отворено друштво (OSI), представила пилот пројекат за праћење употребе овлашћења за заустављање и претрес. Полицијски службеници били су у обавези да попуне образац како би описали етничку припадност односно националност лица које је заустављено; име и презиме одговорног службеника; време, датум и место заустављања; правни основ за заустављање, разлози за сумњу; исход и додатни простор за описивање ситуације заустављања за потребе обавештајних података. Примерак обрасца се мора дати и лицу које је заустављено. Обрасци такође укључују информације о правима појединаца и како да се жале ако је особа незадовољна третманом од стране полиције..

Ова пракса је навела полицијске службенике да се фокусирају на начин поступања са људима који се заустављају. Обрасце су такође прегледали надзорни органи у циљу праћења нивоа етничког профилисања. OSI је приметио да је полиција након шест месеци морала да смањи несразмерност стопе заустављања људи имигрантског порекла. Осим тога, укупан број заустављања је опао за више од пола, док се проценат заустављања са позитивним исходима повећао скоро три пута. Бољом употребом података, полиција из Фуенлабрада је постала делотворнија: имали су мањи број заустављања, али су заустављања била делотворнија.

Извор: Иницијатива за отворено друштво⁷³

73 Смањење етничког профилисања у Европској Унији, *ibid.* стр. 83.

Резиме кључних тачака – Пододељак 2.4.

- Државе имају обавезу да заштите од тероризма све појединце у оквиру своје надлежности што представља претњу за људска права, демократију и владавину права.
 - Државе би требало да поштују људска права у сваком тренутку спречавања и борбе против тероризма будући да је то ствар како међународне обавезе тако и у циљу постизања делотворности.
 - Кршења људских права су услови који доводе до тероризма и могу подстицати НЕРВТ.
 - Мучење и друго окрутно, понижавајуће или нечовечно поступање или кажњавање апсолутно је забрањено и никада се не може оправдати.
 - Ограничавања људских права, ако су дозвољена, у борби против тероризма морају бити јасно прописана законом, неопходна, оправдана, сразмерна и недискриминаторна.
-

3. Приступи у борби против тероризма засновани на заједници, кључни концепти

Увек постоји локална димензија тероризма: увек се дешава негде, било да је то место где се терористи крију, налазе подршку и делују, где нападају, или где се појединац или група укључују у њихов рад. Локални приступ у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а је стога неопходан. У настојању да се ресурси боље расподеле и побољша ефикасност њихове борбе против тероризма, државе су покушале да утврде где да концентришу своје напоре. Полако су се појавиле заједнице као тачка фокуса у формулисању и спровођењу политика борбе против тероризма.

3.1. ПАРАДИГМА БЕЗБЕДНОСТИ И ЗАШТИТЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Како се може дефинисати концепт заједнице?
 - Које су импликације концепта заједнице у дефинисању и решавању питања безбедности?
-

3.1.1. Објашњење појма заједнице

Генерално се може сматрати да се заједница састоји од појединаца, група и институција које се налазе у истој области односно деле исте интересе.⁷⁴ Ово се може тумачити у смислу да заједница представља

74 ОЕБС, *Добре праксе у успостављању партнерстава између полиције и јавности*, *op. cit.* . напомена 6.

групу страна заинтересованих за одређена питања, мере или политике. Појединци и групе могу бити чланови више заједница. Врло је вероватно да појединци учествују у великом броју заједница, укључујући прекограничне заједнице, а њихове везе са одређеним групацијама се мењају током времена. Поред тога, потребе чланова заједнице се разликују у зависности од тога да ли су они жене, мушкарци, девојчице или дечаци.

Заједница се састоји од појединаца, група и институција које се налазе у истој области односно деле исте интересе.

Појам “заједница” је сложен и пуно се о њему расправља и има и различита тумачења која покривају мање или више сличне појмове. “Интересне заједнице” окупљају појединце, групе и институције које имају један или више заједничких интереса (нпр. заједничку географску област, заштита одређене културе, бављење спортом или другом рекреативном активношћу). “Географске заједнице” се састоје од појединаца, група и институција на одређеној територији као што су суседство, град, регион, друштво или целокупно становништво једне земље. Могу постојати интересне заједнице глобалних и транснационалних димензија у смислу безграничних заједница које превазилазе локалне области и државне границе. Као последица развоја нових информационих технологија, географски распрострањени појединци, групе и институције у новије време имају могућност повезивања и лакше комуникације о питањима од заједничког интереса.

“Заједнице” треба разликовати од “мањина”. Мањине се могу схватити као групе чији се идентитет налази изван доминантних, главних, културних, друштвених и политичких норми у смислу „расе”, етничке припадности, пола, старости, физичке и менталне способности, класе, вероисповести и уверења, језика или културе. Бројно, они представљају подгрупу остатка популације, могу се налазити у позицији политичког, економског или другог развлашћења и тражити не само одржавање свог идентитета већ и снажнији израз тим идентитетима. У међународном праву под мањинама се углавном подразумевају националне или етничке, верске или језичке групе.

У међународном праву, међутим, не постоји договорена дефиниција “мањине”. Ипак, примењује се скуп објективних и субјективних критеријума у идентификовању таквих група. Мањина је “група која се језички, етнички или културолошки разликује од већине која не само да обично настоји да одржи свој идентитет, већ такође покушава да да јачи израз свом идентитету”.⁷⁵ Неке државе, међутим, користе појам заједнице уместо мањине за именовање таквих група.

3.1.2. Објашњење кохезије заједнице и отпорности заједнице

Кохезија се може схватити као мера у којој су људи повезани заједничким интересима и циљевима, узајамним знањем, осећајем колективног идентитета и припадности, међусобним разумевањем и поверењем. Кохезија се позитивно везује за број, врсту односно интензитет заједничких интереса и интеракција које стварају основу за солидарност, мобилизацију и заједничке поступке. У супротном, неповерење, недостатак међусобног разумевања и непознавање може пореметити кохезију што могу лако искористити они који настоје да створе поделе и конфронтације. Веома је важно разумети да поделе могу постојати и унутар и између појединих заједница.

Кохезија се може схватити као мера у којој су људи повезани заједничким интересима и циљевима, узајамним знањем, осећајем колективног идентитета и припадности, међусобним разумевањем и поверењем.

Кохезија може довести до облика колективне мобилизације, у којима су појединци спремни да се уједине и интервенишу у решавању заједничких проблема за јавно добро. Виши нивои кохезије заједнице везују се за значајно ниже стопе криминала као што су пљачке,

75 “Високи комесар за националне мањине”, Брошура, ОЕБС, 2008. <<http://www.osce.org/hcnm/33317>>. Члан 27. ICCPR предвиђа да: “У оним државама у којима постоје етничке, верске или језичке мањине, лица која припадају таквим мањинама неће бити лишена права, заједно са другим члановима своје групе, да уживају у својој култури, испољавају и практикују своју сопствену веру, или користе свој језик.”

напади, улични криминал и други извори индивидуалне насилне виктимизације.⁷⁶

Држава има важну улогу у стварању, подстицању и одржавању кохезије свих заједница у друштву. То може постићи промовисањем осећаја идентитета који је веродостојан и трајан, као и довољно флексибилан тако да може лако обухватити широк спектар различитих заједница и бити заснован на једнаком и пуном уживању људских права и основних слобода од стране свих појединаца на територији државе.

Уско повезан са концептом кохезије је концепт друштва и отпорности заједнице. Ово се односи на способност заједнице да издржи, одговори и да се опорави од разних нежељених догађаја, било природних или које су изазвали појединци или група појединаца. Ови изазови могу, на пример, укључивати криминал или еколошке катастрофе као и сукоб и тензије између различитих група у оквиру заједнице или са другим заједницама.

Отпорност заједнице је способност заједнице да издржи, одговори и да се опорави од разних нежељених догађаја.

76 Видети, на пример, Роберт Ц. Сампсон и В. Бајрон Гровс, "Community Structure and Crime: Testing Social-Disorganization Theory" [Структура заједнице и криминал: тестирање теорије социјалне дезорганизације], *American Journal of Sociology*, том 94, бр. 4, јануар 1989, стр. 774-802.

Студија случаја бр. 3: Промовисање кохезије и реafirмисање демократских вредности, саопштења за јавност председника Владе Норвешке након терористичких напада 22. јула 2011. Норвешка

Терористи настоје да утерују страх јавности или њеним деловима како би привукли пажњу на себе и на своја незадовољства и циљеве, те да наметну своје захтеве друштву и држави. Они желе да комуницирају путем напада и пропаганде која их окружује, њиховог посебног тумачења стварности и тога што би требало учинити. Такви напади и поруке које шаљу могу имати врло раздоран утицај на друштво. Када идентитет починиоца није познат гласине се лако шире, а кривица одређује на основу стереотипа и предрасуда. Друштвене и државне власти у шоку могу претерано реаговати, што је понекад управо оно што терористи покушавају да постигну.

Суштински аспект отпора тероризму за државне функционере и политичке лидере, посебно одмах након напада, јесте подстицање кохезије и солидарности друштва у борби против тероризма у циљу потврде привржености демократији и владавини права и одбацивања насиља и раздорних идеја и стереотипа. Комуникација у таквим временима кризе је неопходна, али врло осетљива, те ју је потребно пажљиво припремити јер јавност очекује информације, изјаве и друге интервенције државних званичника и политичких лидера.

Дана 22. јула 2011, на аутомобилу у Ослу, у близини владиних канцеларија, експлодирала је бомба. Два сата касније, неко је почео да пуца на учеснике у омладинском летњем кампу на острву Утоја. Укупно 77 људи је убијено, а преко 300 је било рањено. Напади су били трагедија која је све потпуно изненадила и веома шокирала Норвешку. Непосредно након напада, док идентитет починиоца још није био познат, пријављен је повећан говор мржње и узнемиравање норвешких муслимана као и људи који етничким пореклом нису Норвежани.

Следећег јутра након напада, председник Владе Норвешке, Јенс Столтенберг, одржао је конференцију за штампу. Он је уверавао јавност да ће починиоци бити нађени и изведени пред лице правде и изјавио следеће: „Нико нас више никада неће плашити тиме што смо Норвежани. Нећете уништити нашу демократију или идеале за бољи свет.“ На комеморацији следећег дана, Столтенберг је поновио да је одговор на насиље „још већа демократија, већа отвореност и више човечности“, и да људи Норвешке никада неће одустати од ових вредности. Он је рекао да је поносан на то како Норвешка држи своју главу поносно у критичном тренутку; похвалио је достојанство, самилост и одлучност коју су људи показали; позвао их је да се удруже и подрже жртве и њихове породице. Одржано је још неколико комеморација, укључујући поворку од 200.000 људи у Ослу, 25. јула.

Испоставило се да је починилац злочина осумњичени белац кога је полиција задржала на месту злочина у Утоји. Он је објаснио да је нападе извршио како би спречио муслимане да „колонизују“ земљу. Утврђено је да био здравог разума, осуђен је 24. августа 2012. за дела тероризма и убиство с предумишљајем и пресуђена му је максимална казна дозвољена норвешким законом.

Извор: Извештај Комисије од 22. јула,⁷⁷ медијски извештаји⁷⁸

77 Извештај Комисије од 22. јула, достављен председнику Владе Норвешке 13. августа 2013. од стране комисије за утврђивање чињеница основане по налогу Парламента Норвешке (NOU 2012: 14, Rapport fra 22. juli-kommisjonen), стр. 22. .

78 “Norway PM: No one will Bomb Us to Silence” [Председник Владе Норвешке: Нико нас неће бомбардовати док не утихнемо], BBC, 22. јули 2011, <<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-14257910>>; “Norway after Terrorism: Flowers for Freedom” [Норвешка након тероризма: цвеће за слободу], *The Economist*, 30. јули 2011, <<http://www.economist.com/node/21524852>>; “Norway Mass Killer gets the Maximum: 21 years” [Норвешки масовни убица добија највише 21 година затвора], *The New York Times*, 24. август 2012, <<http://www.nytimes.com/2012/08/25/world/europe/anders-behring-breivik-murder-trial.html>>.

3.1.3. Објашњење безбедности заједнице

Безбедност заједнице, према овом водичу, превазилази физичку безбедност и криминал и обухвата велики број питања која утичу на квалитет живота мушкараца и жена у заједници као што су анти-социјално понашање и друштвени поремећај. Овај појам користе неки локални органи и националне владе, полицијске службе и саме заједнице приликом одређивања приоритета. Односи се на то како заједнице могу постати безбедније спречавањем и смањењем криминала као и увођењем физичких и друштвених промена у области(ма) у којима се заједница налази.

Безбедност заједнице се бави већим бројем питања мимо спречавања криминала као што су питања квалитета живота.

Приступи засновани на заједници ослањају се на идеју да је безбедност заједнице уско повезана са степеном кохезије и отпорности заједнице. Националне политике за борбу против тероризма стога понекад имају циљ да изграде отпорност заједница које одбацују насилни екстремизам, терористичке идеологије и пропагандисте, као и да покрену грађане, појединце и групе у друштву да подрже циљеве у борби против тероризма. Поред тога што се политике за борбу против тероризма традиционално усмеравају на развој техничке отпорности, нпр. заштитом критичне инфраструктуре и јачањем реаговања у ванредним ситуацијама, све се више увиђа да није довољно наглашено подстицање отпорности на нивоу идеја у циљу супротстављања привлачности насилног екстремизма и тероризма.⁷⁹

79 Видети Бил Дуроди, "Terrorism and Community Resilience – A UK Perspective" [Тероризам и отпор заједнице – перспектива Велике Британије], *Chatham House*, ISP/NSC Кратки извештај бр. 05/01, јул 2005, стр. 4-5, <<http://www.durodie.net/pdf/ChathamHouse.pdf>>.

Резиме кључних тачака – пододељак 3.1.

- Заједница се може дефинисати као појединци, групе и институције које се налазе у истој области односно које имају исте интересе. „Заједнице“ би генерално требало разликовати од „мањина“.
 - Кохезија заједнице се односи на меру у којој се људи везују око заједничких интереса и циљева, развијају узајамно разумевање и осећај колективног идентитета и припадности, што резултира изградњом међусобног поверења око заједничких интереса и циљева. Ово може довести до облика колективне мобилизације у којем су појединци спремни да се удруже и интервенишу у циљу решавања заједничких проблема за јавно добро.
 - Отпорност заједнице је способност заједнице да издржи, реагује или се опорави од разних штетних догађаја, било природних или које су изазвали појединци или групе.
 - Безбедност заједнице се бави већим бројем питања мимо физичке безбедности и спречавања криминала као што су питања квалитета живота. Државни органи, полицијске службе и заједнице користе овај појам у одређивању приоритета у циљу унапређења добробити грађана.
 - Приступу засновани на заједници ослањају се на идеју да је безбедност заједнице уско повезана са степеном кохезије и отпорности те заједнице.
-

3.2. ЗАЈЕДНИЦЕ И БОРБА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Како тероризам и борба против тероризма утичу на заједнице?
 - Да ли заједнице имају улогу у борби против тероризма? Ако је то случај, како оне могу бити укључене и који изазови се могу појавити?
-

Тероризам је велика претња за јавност, па самим тим и за све заједнице. Терористички акти не само да утичу на заједнице и њихове чланове, већ је терористима потребна подршка, они траже симпатизере и нове чланове из јавности како би могли да спроводе своје планове. Велики број држава учесница ОЕБС-а и партнери за сарадњу су стога покушали да ставе заједницу у центар њихових политика и мера за борбу против тероризма и да развију приступе засноване на

заједници са посебним нагласком на превенцији и развоју партнерстава са јавношћу.

Одговорност за спречавање, борбу и управљање последицама терористичких аката и одговорност поштовања и заштите људских права почива првенствено на држави. Држава би, међутим, требало да потражи подршку цивилног друштва, медија, приватног сектора и пословне заједнице у циљу успешне борбе против тероризма.⁸⁰ Борба против тероризма је стога заједничка одговорност и захтева заједничку укљученост и сарадњу полиције, других државних органа и припадника јавности.

Укључивање заједница у борбу против тероризма може, међутим, бити велики изазов. Може постојати историја погрешних представа и тензија између полиције/обавештајних служби и шире друштвене јавности, или неке посебне заједнице, посебно након случајева поновљеног недолучног понашања полиције. Поред тога, државни органи би, у настојању да развију партнерства, требало да имају у виду да се неки појединци и групе воде личним плановима који не морају обавезно да одговарају интересима заједнице.

3.2.1 Приступу тероризму који циљају на заједницу или су усмерени на заједницу

Традиционално су политике и праксе за борбу против тероризма “усмерене на заједницу”, тј. циљају на заједнице ради прикупљања обавештајних података и активности спровођења закона вођене безбедносним приоритетима државе. Усмерене су на тактике као што је употреба полицијских овлашћења за заустављање и претрес, тајне операције и методе прикупљања обавештајних података за откривање осумњичених терориста и осујећивање њихових активности, посебно активних планова за нападе.

- Такве методе су неопходан део сваке ефикасне стратегије за борбу против тероризма, али би их, у сваком тренутку, требало

80 Министарски савет ОЕБС, Одлука бр. 5/07, “Public-Private Partnerships in countering Terrorism” [Јавно-приватно партнерство у борби против тероризма], Мадрид, 30. новембар 2007, <<http://www.osce.org/mc/29569>>.

спроводити унутар оквира заснованог на владавини права и поштовању људских права.

- Ове методе, међутим, укључују мало или нимало консултовања или партнерстава са члановима или групама из јавности. Њима није циљ стицање поверења и подршке жена и мушкараца у локалним заједницама и ретко узимају у обзир њихове различите потребе или како су на различите начине погођени тероризмом и мерама у борби против тероризма.⁸¹ Као такве, могу носити ризик од маргинализовања па чак и стигматизације неких заједница и појединаца.

Праксе борбе против тероризма су у неким државама учесницама ОЕБС такође обележене развијањем приступа “усмерених на заједницу” при чему се национални циљеви, политике и мере за борбу против тероризма спроводе путем локалних и оперативних иницијатива прилагођених локалним контекстима у циљу повећања ефикасности. Овај тренд је потврда све већег признања да су јавност и заједнице заинтересоване стране и партнери у борби против тероризма а не само пасивни предмети активности спровођења закона. Приступу тероризму “усмерени на заједницу” имају циљ укључивање мушкараца и жена из заједница у израду и примену политика, као и добијање њихове максималне подршке, узимајући у обзир њихове разлике и сложености у односу на етничку припадност, вероисповест, политике, емоције, незадовољства, локалитете и историје, нпр. Они, такође, доприносе повећању одговорности доносиоца одлука према грађанима. Успостављање кооперативних односа између доносиоца политика, снага безбедности и мушких и женских представника заједница централни су за приступе усмерене на заједницу. Изградња и одржавање поверења од суштинског је значаја за успех таквих приступа. Приступ тероризму усмерен на заједницу може се окарактерисати следећим:

- партнерством заснованом на поверењу између заједница и државних органа;⁸²

81 Басиа Спалек (ед.), *Counter-Terrorism-Community-Based Approaches to Preventing Terrorism Crime* [Борба против тероризма: приступи у спречавању тероризма засновани на заједници] (Бејзинстоук: *Palgrave Macmillan*, 2012).

82 Басиа Спалек, Салва Ел-Ава и Лаура Захра Мекдоналд, *Police-Muslim Engagement and Partnerships for the Purposes of Counter-Terrorism: an Examination* [Полицијско-муслиманско ангажовање и партнерства у борби против тероризма: испит] (Бирмингам: *University of Birmingham*, 2008).

- подршком заједнице и њеном укључивању у израду, спровођење и евалуацију различитих стратегија, политика и мера;
- борбом против тероризма која је уоквирена и спроводи се узимајући у обзир безбедност заједнице, а не државну безбедност.

Међутим, методе које се традиционално везују за приступе који циљају на заједницу, могу бити усмерене на заједницу уз одговарајућу подршку саме заједнице. На пример, већа примена праксе заустављања и претреса, видео надзора, или чак употреба метода тајног надзора од стране полиције може постати усмерена на заједницу где се обични мушкарци и жене из заједнице адекватно консултују. Ово се ослања на снажно партнерство између снага безбедности и чланова заједнице, уз висок степен обостраног поверења заснованог на транспарентним информацијама о циљевима и обиму таквих пракса, као и о њиховој усклађености са правима чланова заједнице и владавином права. Супротно томе, ослањање на чланове заједнице не мора неопходно да обухвата приступ усмерен на заједницу када се укљученост чланова заједнице превасходно тражи за даље остварење циљева државне безбедности, а не за безбедност и сигурност заједнице као приоритета.

Слика бр. 3: Примери мера које се примењују уз приступ који циља на заједницу или који је усмерен на заједницу

Примери мера	Приступ који циља на заједницу	Приступ усмерен на заједницу
Полиција повећава број патрола, заустављања и претреса; користи видео надзор.	О овим мерама одлучују државни органи без саветовања са заједницом	О овим мерама се одлучује након опширних консултација са заједницом и оне представљају договорен приступ између државних органа и заједнице.
Полиција има циљ да изгради односе са члановима заједнице и мрежу контаката у заједници.	Циљ је формирање доушника, профилисање заједница и добијање обавештајних података.	Циљ је да се заједница укључи у идентификовање и разумевање проблема као и у формулисање, имплементацију и евалуацију одговора.

3.2.2. Полиција и заједнице као део приступа у борби против тероризма који укључује већи број заинтересованих страна

Приступ у борби против тероризма који укључује већи број заинтересованих страна обједињује велики број актера поред традиционалних снага безбедности као што је полиција. То могу бити актери како из јавног тако и из приватног сектора и сви доприносе спречавању, борби и реаговању на акте тероризма у оквиру њихових улога или стручности, у складу са законом. Стварни обим и природа сарадње између више заинтересованих страна варира у зависности од конкретне проблеме који је у питању.

Што се тиче државних органа, борба против тероризма се све више одвија кроз сарадњу и координацију служби, укључујући традиционалне актере из сектора безбедности и кривично-правног сектора, посебно полицију. Међутим, будући да се све већи нагласак ставља на спречавање тероризма, а то захтева мултидисциплинаран приступ, окупљен је одређен број додатних државних органа као што су социјалне и здравствене службе. У том смислу, важно је разумети и имати на уму шта су одговорности ових различитих органа и служби.

Све више се увиђа да ефикасна борба против овакве свестране и вишедимензионалне претње као што је тероризам такође захтева учешће заинтересованих страна из невладиног сектора. Ово се често назива „јавно-приватно партнерство у борби против тероризма”,⁸³ а државе учеснице ОЕБС су признале њихову корисност и позвале се међусобно на побољшање сарадње са медијима, пословном заједницом, индустријом и цивилним друштвом.⁸⁴ Приступу засновани на заједници и раду полиције или партнерства између полиције и јавности која се

83 “Глобална стратегија Уједињених Нација за борбу против тероризма”, *op. cit.* напомена 8; такође видети “Strategy for Partnerships between States and Businesses to Counter Terrorism” [Стратегију за партнерства између држава и предузећа у борби против тероризма] одобрену на Г8 Светском форуму за партнерства између држава и предузећа у борби против тероризма, Москва, 30. новембар 2006, <http://en.g8russia.ru/page_work/32.html>.

84 Министарски савет ОЕБС-а, Одлука бр. 5/07, *op. cit.* напомена 80; Министарски савет ОЕБС, Одлука бр. 10/08, *op. cit.* напомена 30; “The Role of Civil Society in Preventing Terrorism” [Улога цивилног друштва у спречавању тероризма], ОЕБС/ОДИХР, Неформални радни састанак, Барселона, 14–16. март 2007, <<http://www.osce.org/odihr/25142>>.

користе у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а облик су јавно-приватног партнерства чији је циљ сузбијање тероризма.⁸⁵

Развој и успостављање партнерстава, посебно између јавних и приватних заинтересованих страна, може бити изазов. Неопходна је сарадња између актера са различитим и понекад конкурентним разумевањима питања, интереса, вредности, брига и очекивања. Ово утиче на њихову спремност да се ангажују и допринесу партнерству, што може бити погоршано неравнотежом моћи заинтересованих страна. Они који имају највише моћи морају уложити све напоре и дати једнаку вредност доприносу свих укључених партнера.⁸⁶

Кључни фактори за успех јавно-приватних партнерстава укључују:⁸⁷

- све стране од самог почетка морају признати њихове различите улоге, статусе и ресурсе;
- посвећеност свих страна дијалогу, транспарентности и отворености за постизање заједничког разумевања проблема у питању као и брига и очекивања свих страна;
- озбиљна посвећеност свих учесника у развоју партнерства заснованог на равноправности, узајамном поверењу и поштовању независности сваке стране;
- спремност свих страна да се идентификују заједнички циљеви и интереси, нађу алтернативе и компромиси за постизање консензуса и договора о поступцима који су корисни за све стране.

Политике и мере за борбу против тероризма усмерене на заједницу препознају и наглашавају улогу јавности у целини, улогу појединих

85 У смислу јавно-приватних партнерстава, "јавни" се односи на државне органе у односу на заинтересоване стране из приватног сектора (невладине актере, цивилно друштво, пословна заједница, медији, итд.). У смислу концепта партнерстава између полиције и јавности, "јавност" се односи на групу људи под надлежношћу полиције.

86 Спалек, Ел-ава и Мекдоналд, *op. cit.* напомена 82.

87 Видети, на пример, "Summary by the Representative of the OSCE Chairman-in-Office" [Резиме представника председавајућег ОЕБС-а], Конференција о политичком јавно-приватном партнерству ОЕБС: "Partnership of State Authorities, Civil Society and the Business Community in Combating Terrorism" [Партнерство државних органа, цивилног друштва и пословне заједнице у борби против тероризма], Беч, 31. мај – 1. јун 2007, <<http://www.osce.org/atu/26543>>; *Handbook to Assist the Establishment of Public-Private Partnerships to Protect Vulnerable Targets* [Приручник за помоћ у формирању јавно-приватних партнерстава у циљу заштите угрожених циљних група] (Међурегионални истраживачки институт УН за злочине и правду, 2010).

људи, посебних заједница и њихових чланова, организација заснованих на заједници и цивилно друштво и организације из приватног сектора, што их чини активним заинтересованим странама у борби против тероризма. Ове заинтересоване стране треба да се охрабре и оснаже да допринесу борби против тероризма, посебно у смислу превенције, приправности, прве реакције и опоравка.

Оспособљавање заједница састоји се од охрабривања људи и пружања прилика да предузму меру и стекну утицај колективно, уз пуно поштовање демократског процеса у вези са питањима која имају утицај на њихове заједничке интересе.

Потреба да се заједнице оснаже у борби против тероризма посебно је истакнута у погледу спречавања тероризма и борбе против НЕРВТ-а. Могућности и иницијативе на нивоу заједнице је потребно идентификовати и подржати или развити на други начин. Државни органи морају бити опрезни да не стигматизују одређене заједнице покушавајући да их оспособе само за борбу против тероризма. Државни органи могу умањити овај ризик и бити ефикаснији ако ангажују већи број људи на већем броју питања, посебно оних који су од интереса за саме заједнице.

Приступу у борби против тероризма усмерени на заједницу имају циљ да повећају поверење јавности и подрже политике и мере за борбу против тероризма, укључујући полицијске акције, чиме се доприноси њиховој легитимности у очима јавности и појединих заједница. Такви приступи наглашавају делотворну одговорност државних органа јавности у њиховим напорима да се супротставе тероризму, а посебно оним појединцима и заједницама које су најнепосредније повезане са политикама и мерама за борбу против тероризма. Они посебно траже да пруже могућности и механизме за повећање транспарентности, приступачности и консултовања у доношењу одлука, спровођењу и прегледу.

Студија случаја бр. 4: Форум за дијалог о исламу, Исламска заједница и Савезно министарство унутрашњих послова Аустрије, Аустрија

Јануара 2012. године, аустријско Савезно министарство унутрашњих послова је у партнерству са Исламском заједницом Аустрије покренуло дијалог о разним питањима везаним за ислам и муслимане у Аустрији. Иницијатива се заснивала на предлогу независне комисије стручњака коју се Министарство основало у јулу 2010. године у циљу спровођења националног акционог плана за интеграцију. Комисија је предложила своју помоћ у размени мишљења и идеја између муслимана и државе.

Током дијалога је формирано седам тематских радних група, а у 2012. години је одржано укупно 50 састанака на којима је учествовало преко 100 стручњака, жена и мушкараца из Исламске заједнице Аустрије, других организација цивилног друштва, академија и државних органа, укључујући органе за спровођење закона. Радне групе су овим редоследом усмерене на образовање и обуку имама, идентитет и интеграцију, друштвене вредности и изазове, исламизам и исламофобију, улоге полова, државу и ислам, као и на ислам и медије.

Радна група за исламизам и исламофобију помагала је дискусију свих заинтересованих страна о карактеристикама и појавама оба феномена; импликације екстремистичког исламизма за интеграционе политике, посебно у смислу потенцијала за радикализацију младих људи; утицај исламофобије; као и могућности за акције и стратегије у борби против оба феномена. У циљу представљања почетних резултата форума, објављен је извештај који резимира дискусије, закључке и препоруке сваке радне групе.

Извор: Савезно министарство унутрашњих послова Аустрије⁸⁸

88 Савезно министарство унутрашњих послова Аустрије, *Dialogforum Islam: Report*, Беч, 2013.

Резиме кључних тачака – Пододељак 3.2.

- Локални приступ у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а је неопходан; заједнице су се појавила као тачка фокуса у формулацији и спровођењу политика за борбу против тероризма.
 - Приступу усмерени на заједницу траже ангажман, подршку и поверење мушкараца и жена из локалних заједница у формулисању, спровођењу и евалуацији мера за борбу против тероризма у циљу повећања њихове ефикасности. Они се заснивају на идеји да тероризам и НЕРВТ представљају претњу за безбедност заједнице, а не само за безбедност државе, и да су заједнице заинтересоване стране и партнери у борби против тероризма, а не само пасивни предмети тактика за спровођење закона.
 - Борба против тероризма, а посебно борба против НЕРВТ-а, захтева мултидисциплинарни приступ па самим тим и координисане напоре великог броја државних органа изван сектора безбедности и кривично-правног сектора, сваки у оквиру своје надлежности.
 - Подршка друштва у целини је од кључног значаја за успешну борбу против тероризма. Држава мора тражити подршку и партнерства са заинтересованим странама из невладиног сектора. Мере за борбу против тероризма усмерене на заједницу пример су јавно-приватног партнерства.
 - Заједницама треба дати моћ у борби против тероризма, а посебно против НЕРВТ-а. Држава може умањити ризик од стигматизације посебних заједница ангажовањем већег броја људи односно њиховим ангажовањем на великом броју питања која нису ограничена само на оспособљавање у борби против тероризма.
-

4. Приступ у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а путем рада полиције у заједници

4.1. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И КАРАКТЕРИСТИКЕ РАДА ПОЛИЦИЈЕ У ЗАЈЕДНИЦИ⁸⁹

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Шта подразумева рад полиције у заједници?
 - Који су кључни принципи рада полиције у заједници и које су стратегије за њихово спровођење у пракси?
 - Које организационе и управљачке промене унутар и изван полиције увођење рада полиције у заједници захтева?
 - Које су предности рада полиције у заједници?
-

У области ОЕБС-а, рад полиције у заједници се појавио као главни стратешки додаток традиционалним полицијским праксама. Усмерен је на успостављање партнерстава између полиције и јавности у којем цела полицијска организација, све владине службе и заједнице активно сарађују на решавању проблема. Рад полиције у заједници не мења опште циљеве демократског рада полиције; она пружа стратегију за остварење ових циљева ефикасније и делотворније у пракси. Ови циљеви су и даље:

- одржавање јавног реда, мира и закона;
- заштита основних права и слобода појединаца, посебно права на живот;
- спречавање и откривање криминала;

89 ОЕБС, *Добре праксе у изградњи партнерстава између полиције и јавности*, *op. cit.* напомена б.

- пружање помоћи и услуга јавности у циљу смањења страха, физичких и друштвених поремећаја, и пропадања околине.

Рад полиције у заједници, или партнерства између полиције и јавности, може се дефинисати као филозофија и организациона стратегија која промовише напор заснован на партнерству и сарадњи између полиције и заједнице ради ефикасније и делотворније идентификације, спречавања и решавања проблема криминала, страха од криминала, питања физичке сигурности и безбедности, друштвеног поремећаја, и пропадања подручја на нивоу суседства у циљу побољшања квалитета живота за све.

Централна претпоставка рада полиције у заједници је да ниво учешћа заједнице у јачању безбедности и друштвеног поретка и у решавању злочина који погађају заједницу треба повећати јер полиција не може сама да изврши овај задатак. Да би се остварила таква партнерства, полиција мора бити ближе интегрисана у заједницу и мора да ојача свој легитимитет путем рада полиције уз сагласност и унапређењем њихових услуга јавности.

Основна начела рада полиције у заједници је да би полиција требало да:

- буде *видљива* и доступна за јавност,
- *познаје*, и да је позната јавности,
- *се ангажује*, мобилише и успостави партнерство са заједницама,
- *слуша* проблеме заједница,
- *одговара* на потребе заједница,
- *поштује* и *штити* права свих чланова заједница, и
- *одговара* за своје поступке и исход тих поступака.

Кључне стратегије за спровођење ових начела у пракси подразумевају:

- формирање различитих полицијских тимова са довољно искуства и одговарајућом родном равнотежом која одражава демографију заједнице којој служе,
- трајно додељивање полицијских службеника одређеним заједницама, посебно у сталним географским подручјима на нивоу суседства,
- увођење видљивих и лако доступних полицијских службеника и полицијских објеката,
- преоријентација патролних активности да се нагласи пружање помоћи у ситуацијама које нису ванредне,

- ангажовање заједница широких размера и успостављање транспарентних партнерстава са јавношћу,
- увођење проактивног приступа решавању проблема,
- укључивање свих владиних агенција и служби,
- укључивање свих одељења полиције.

Организационе промене потребне за спровођење филозофије и стратегија рада полиције у заједници првенствено подразумевају питања управљања, интерних структура организације полиције и структура заједнице и других државних служби. Главне промене у структурама и начинима управљања у оквиру полиције требало би да буду усредсређене на:

- пренос и децентрализацију одлучивања и управљања ресурсима са управљања на средњем нивоу на оперативни ниво;
- трансформацију одговорности свих полицијских службеника, при чему нижи чиновници постају самосталнији, а старешине и виши чиновници преузимају улогу координисања, вођења и пружања подршке охрабрујући службенике на оперативном нивоу;
- пребацивање комуникације у оквиру полиције са доминантног приступа од горе-ка-доле са више нагласка на приступ од доле-ка-горе;
- израда пословних правила и процедура које одражавају међународне стандарде људских права и успостављање механизма одговорности;
- обуку и менторски рад са службеницима који превазилазе традиционалне техничке вештине и основне захтеве за демократски рад полиције и укључују шири дијапазон вештина као што су комуницирање, изградња поверења, посредовање у сукобима, развој креативних приступа приликом решавања проблема у заједници, свест о људским правима и родној равноправности, борба против стереотипа, спровођење решавања проблема и прикупљање информација, превођење општих мандата у одговарајућу радњу и обавештавање полицијског руководства и других заинтересованих страна о проблемима заједнице;
- подучавање ових вештина у оквиру основне обуке за кадете, у оквиру практичне обуке полицајаца приправника као и у оквиру програма редовног стручног усавршавања полицајаца, старешина и руководиоца;
- оцењивање рада који треба да се заснива на способности службеника да делотворно решавају проблеме заједнице и да се заједница укључи у те напоре.

Главне промене у структурама и начинима управљања ван полиције би требало да буду усредсређене на:

- оспособљавање заједница, при чему полиција помаже у организацији састанака и форума заједнице, и образовању чланова заједнице о томе како могу бити активно укључени у процес решавања проблема;
- образовање осталих владиних служби о томе каква је њихова улога у приступу решавању проблема и оснивању формалних структура за брзу сарадњу у интересу избегавања дуплирања напора, поделе одговорности, међусобног помагања и развоја синергија при коришћењу јавних ресурса.

Користи рада полиције у заједници за јавност, полицију и друге службе би биле:

- способност заједница да обавесте полицију о својим проблемима и њиховим мишљењима о проблемима и постану партнери у проналажењу адекватних решења за њихове проблеме, што за узврат може довести до напретка у спречавању криминала, веће сигурности и бољег схватања безбедности;
- јачање друштвених веза и кохезије у оквиру заједница, што може побољшати њихову способност да решавају проблеме заједнице и поднесу друштвене проблеме и притиске који у будућности могу водити криминалу и поремећајима;
- побољшање односа између полиције и јавности, повећање поверења јавности, што је посебно важно за односе између полиције и заједница који су можда оптерећени сукобима из прошлости;
- повећање кредибилности и легитимности полиције уз помоћ веће транспарентности и одговорности полицијских поступака према заједницама;
- успостављање синергија са другим владиним службама у решавању проблема, што може уштедети ресурсе приликом решавања друштвених проблема;
- повећани доток информација у смислу количине, квалитета и разноврсности, коју добровољно достављају чланови јавности као подршка полицијским акцијама;
- јачање делотворности и ефикасности засноване на користима од примене технолошких достигнућа и превентивних радњи у решавању проблема;
- повећање задовољства полицијских службеника њиховим послом због позитивних сусрета са јавношћу; повећано осећање сигурности и самопоуздања због већег знања о потенцијалним кризним местима и стварним опасностима; генерално побољшана радна

клима у полицијским службама услед одговорности унутар одељења и подстакнута комуникација и сарадња између одељења као и полицијских службеника на оперативном нивоу и њихових старшина и више могућности за напредак у служби због разноврсних задатака и ширег дијапазона одговорности.

Користи рада полиције у заједници не могу се лако измерити у краткорочном периоду и могу постати опипљивије у средњерочном и дугорочном периоду како поверење расте, а партнерства између полиције и јавности развијају и сазревају.⁹⁰ Стална посвећеност и улагања су стога неопходна за рад полиције у заједници како би остварила своје потенцијалне користи.

Резиме кључних тачака – Одељак 4.1.

- Рад полиције у заједници је филозофија и организациона стратегија у циљу делотворнијег остварења циљева демократског рада полиције.
 - Рад полиције у заједници наглашава напоре засноване на партнерству, проактивном решавању проблема између полиције и јавности у циљу делотворнијег и заједничког идентификовања, спречавања и решавања питања безбедности и сигурности заједнице.
 - Стална посвећеност у средњерочном и дугорочном периоду неопходна је за рад полиције у заједници како би испунила своје потенцијалне користи за полицију и различите заједнице.
-

90 Видети одељак 5.7. овог водича о евалуацији.

4.2. РАД ПОЛИЦИЈЕ У ЗАЈЕДНИЦИ И СПРЕЧАВАЊЕ ТЕРОРИЗМА: СТРАТЕГИЈА И ПОЛИТИКА

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Како и у којој мери рад полиције у заједници може допринети спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а?
- Какав је однос између рада полиције у заједници и рада полиције на основу обавештајних података?
- Који су могући ризици од примене приступа у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а путем рада полиције у заједници?

Рад полиције у заједници може бити делотворна стратегија и помоћи у смањењу криминала и повећању безбедности заједнице. Ако се спроведе по сопственом праву и уз одговарајуће планирање и припреме, рад полиције у заједници такође може дати опипљив и трајан допринос ширим стратешким напорима у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а. Међутим, доносиоци политика и полицијски лидери морају имати реална очекивања од резултата које рад полиције у заједници може остварити као одговор на оно што се често сматра проблемом мале учесталости, велике сложености и вишедимензионалности. Такође, не би требало да забораве на постојеће ризике.

4.2.1. Рад полиције у заједници као део свеобухватног решења

Треба бити свестан ограничења које рад полиције у заједници има у смислу доприноса у спречавању тероризма и решавању питања НЕРВТ-а. Иако полиција има кључну улогу у кривично-правним решавањима проблема НЕРВТ, њена улога је ограничена на проактивне превентивне напоре који захтевају решавање питања различитих друштвених, економских, политичких и других фактора који су ван надлежности полиције.

Полиција има кључну улогу у кривично-правним решавањима питања НЕРВТ, али је њена улога ограничена на проактивне превентивне напоре.

Тероризам по својој природи често укључује прикривање, обмањивање, погрешно информисање и тајност, што често исходује повлачењем његових учесника из шире друштвене јавности. Стога су могућности локалних полицијских службеника и припадника јавности да идентификују и делују против насталих терористичких претњи неизбежно ограничене.

Рад полиције у заједници није лек за све проблеме у борби против НЕРВТ-а. Првенствено би га требало вршити по сопственом нахођењу, независно од циљева борбе против тероризма. Требало би га укључити у свеобухватну и кохерентну стратегију за борбу против тероризма у свим својим облицима и манифестацијама, као и позабавити се условима у којима терористи имају могућност врбовања и добијања подршке.

Доносиоци политика и стратешки планери морају укључити рад полиције у заједници као једну од безброј мера политике које колективно могу имати благотворан утицај. Рад полиције у заједници није самосталан инструмент који може делотворно самостално функционисати.

Лоше замишљена и лоше спроведена политика за спречавање тероризма, а посебно укључивање полиције у рад заједница у борби против НЕРВТ-а, носи већи ризик од угрожавања односа између полиције и заједнице него што би то могло имати одсуство било какве политике. Израда одговарајуће примене политике мора стога бити утемељена на напредном, чињеничном, објективном и стратешком мишљењу.

Студија случаја бр. 5: Реформа полиције и рад полиције у заједници у Северној Ирској, Уједињено Краљевство

Северна Ирска излази из сукоба који карактеришу тензије између две главне заједнице – протестаната и католика, као и наставак употребе и подршке терористичких тактика од стране појединаца и група. Недостатак поверења у полицију и друге државне институције доприноси сукобу. Реформа полиције је важан део мировног процеса и транзиције на мирнијем друштву. Случај Северне Ирске илуструје како увођење рада полиције у заједници може бити део холистичке стратегије за борбу против НЕРВТ-а и јачање поверења јавности унутар оквира заснованог на поштовању људских права и владавине права.

Извештај Независне комисије о раду полиције у Северној Ирској из 1999. године препоручује формирање нове Полицијске службе Северне Ирске (PSNI), која ће преусмерити полицију на раду полиције у заједници.⁹¹ Ово се дефинише као рад “са заједницама и партнерима како би Северна Ирска постала безбедна, сигурна и мирна земља” заједничким идентификовањем и решавањем проблема. Закон посебно захтева да PSNI “врши своје функције у сарадњи са локалном заједницом и у циљу обезбеђења њене подршке”.⁹² Ово је реализовано на више начина, укључујући:

- увођење привременог програма за резервисање 50 одсто нових позиција полицијских службеника за појединце католичког порекла како би се њихов број повећао на 30 одсто полицијске службе.⁹³ Ово се ради у циљу повећања поверења католичке заједнице у полицију;
- вођење рачуна да полицијски службеници који имају улогу у заједници остану на својим позицијама дужи време тако да се односи и искуство одржавају;
- захтев да се сав полицијски рад спроводи тако да добије подршку заједнице и наглашавање чињенице да су сви полицијски службеници коначно одговорни за заштиту обеју заједница;
- вођење рачуна да полицијски службеници виде улоге које укључују директан контакт са заједницама као добар избор каријере;

91 “A New Beginning: Policing in Northern Ireland” [Нови почетак: рад полиције у Северној Ирској], Независна комисија о раду полиције у Северној Ирској, септембар 1999, <<http://cain.ulst.ac.uk/issues/police/patten/patten99.pdf>>.

92 Одељак 32(5) Закона о полицији (Северне Ирске) из 2000. године.

93 Ова привремена мера је укинута у априлу 2011. године јер је проценат католичких полицајаца достигао 30 одсто, од тога око 8 одсто пре процеса реформе.

- одржавање редовних састанака са заједницом да би се саслушали проблеми и пружиле информације;
- фокусирање на питања посебно значајна за заједнице (нпр. контрола сексуалних преступника, јавног реда).

Ове мере помажу у томе да се полиција у описима не приказује само као да постоји да би пружала подршку државним органима. Лидери заједница који раније можда нису били вољни да сарађују са полицијом, могу успоставити односе са појединачним полицајцима и радити заједно на проактивном решавању локалних питања која би другачије могла прерастати у незадовољства. Већа је вероватноћа, дакле, да ће они истаћи новонастала питања и помоћи у одговарајућим интервенцијама. Поред тога, у сарадњи са члановима заједнице, и директним присуством у суседствима широм Северне Ирске, лакше је идентификовати и пружити одговарајућу помоћ појединцима који су изложени ризику од НЕРВТ-а.

Извор: Извештај Независне комисије о раду полиције у Северној Ирској, Годишњи извештај о људским правима за 2012. годину Одбора за рад полиције у Северној Ирској⁹⁴

4.2.2. Садејство између рада полиције у заједници и рада полиције на основу обавештајних података⁹⁵

Ефикасна употреба обавештајних података од кључног је значаја за ефикасан рад полиције. Велики број држава усвојио је приступе у раду полиције на основу обавештајних података у циљу успешнијег спречавања и борбе против криминала. У овим приступима, анализе

94 Извештај Независне комисије о раду полиције у Северној Ирској, *op. cit.* напомена 91; "Human Rights Annual report 2012" [Годишњи извештај о људским правима за 2012.], Одбор за рад полиције у Северној Ирској, 2013, <http://www.nipolicingboard.org.uk/human_rights_annual_report_online_version.pdf>; видети такође, Џон Р. Топинг, "Diversifying from within Community Policing and the Governance of Security in Northern Ireland" [Диверсификација унутар рада полиције у локалној заједници и управљање безбедношћу у Северној Ирској], *British Journal of Criminology*, том 48, 6. издање, 2008, стр. 798-797, <<http://bjc.oxfordjournals.org/content/48/6/778.short>>.

95 Видети, на пример, С. Вирта, "Community Policing Meets New Challenges" [Рад полиције у локалној заједници у сусрету новим изазовима], у С. Вирта, (ед.), *Policing Meets New Challenges: Preventing Radicalization and Recruitment* [Рад полиције у локалној заједници у сусрету новим изазовима: спречавање радикализације и врбовања] (Тампере: *University of Tampere*, 2008.).

података и обавештајних криминалних података од кључног су значаја за пружање информација ради објективног одлучивања, како на тактичном нивоу у појединачним случајевима (нпр. идентификовање и таргетирање осумњичених преступника на основу доказа) тако и шире у успостављању стратешких полицијских приоритета и расподеле ресурса (нпр. давање предности полицијским акцијама у вези са одређеном врсте криминала).

Обавештајни криминални подаци добијају се у процесу прикупљања, евалуације, процене и анализе необрађених података из различитих извора. Ови извори се везују за природу злочина, начин на који криминалци послују и на који су организовани, време и место где су злочини почињени и профил и идентитет жртава. Пуно информација се може добити из отворених извора, док друге врсте информација могу бити поверљиве или добијене на прикривен начин (нпр. употребом СИТ-а). Да би били законити, обавештајни подаци се морају прикупљати, чувати, обрађивати, дистрибуирати и користити строго у складу са националним законима и међународним стандардима људских права.⁹⁶

Појам „обавештајни подаци“ може имати негативну конотацију у друштву или међу одређеним заједницама. Ово је вероватније случај када се верује да полиција у прошлости није поступила примерено. Важно је имати на уму да већина обавештајних података није добијена тајним средствима, већ су добијени из информација отвореног типа. Пружање објашњења јавности у том смислу, као и могуће објављивање политика које регулишу како полиција и обавештајне службе добијају или користе обавештајне податке, може помоћи у отклањању гласина и неспоразума.

Интеракција између полиције и јавности може бити важан извор информација за обраду обавештајних података и тиме усмеравати полицијске акције како на локалном тако и на националном нивоу. Чланови јавности се могу охрабривати да предоче полицији своје проблеме у смислу личне безбедности или безбедности заједнице, да размене своја виђења одређеног питања криминала, те да пријаве сваку сумњиву активност. Требало би обезбедити механизме за очување поверљивости информација као што су анонимне телефонске линије како би људи остали анонимни. Напори у овом смислу, међутим, не

⁹⁶ ОЕБС, *Људска права у истрагама у борби против тероризма*, *op. cit.* напомена 40.

би требало да преувеличавају природу опасности или је повезују са одређеним групама, јер то може бити контрапродуктивно и довести до прекомерног извештавања о појединцима који припадају одређеним групама те створити неповерење у заједницама.

Рад полиције на основу обавештајних података и рад полиције у заједници су комплементарни и међусобно се подржавају али истовремено имају различите приступе:

- рад полиције у заједници може помоћи у размени информација између јавности и полиције изградњом поверења јавности у полицију, и у повећању броја могућности за интеракцију између јавности и полиције;
- рад полиције на основу обавештајних података може помоћи полицији у идентификовању, постављању приоритета и ефикаснијем решавању проблема од значаја за јавност у општим и посебним заједницама,
- полицијски службеници у заједницама често добијају обавештајне криминалне податке са националних или регионалних брифинга и могу слати назад релевантним службама важне информације о криминалу и безбедносним питањима која утичу на заједницу којој служе.

Рад полиције у заједници није примарно усмерено на врбовање односно придобијање доушника из заједнице. Прикупљање релевантних информација треба да буде само нуспроизвод рада полиције у заједници. Полицијски службеници који раде у заједници не би требало да буду задужени за прикупљање обавештајних података о терористима. Ова одговорност би требало да остане јасна улога противтерористичких полицијских службеника или других специјализованих служби.

Обавештајни подаци се могу јавити као нуспроизвод ефективног рада полиције у заједници у ситуацијама када јавност стекне поверење у полицију. Рад полиције у заједници није, нити би требало да буде, усмерен на прикупљање обавештајних података о противтероризму.

Упркос напорима да се обавештајни подаци израде на ефикасан и законит начин, полиција често мора одлучивати на основу информација које су ван контекста, непотпуне и потенцијално нетачне. Конкретно, јављају се случајеви у којима се полиција суочава са дилемом: или

предузети акцију и ризиковати антагонизовање и отуђење од заједнице којој служе; или не предузети никакве акције и ризиковати велики инцидент са губитком живота односно оштећењем имовине. Груба процена ризика и поступци одлучивања у полицији допринеће доношењу сразмерних и одбрамбених одлука. Полиција би такође требало да покуша, без угрожавања оперативних способности, да буде отворена према јавности у вези са практичним потешкоћама ослањања на обавештајне податке који се користе у полицијским акцијама.

Људска права могу обезбедити користан оквир за усмеравање одлука као и референце за објашњавање тих одлука јавности. На пример, приликом одлучивања о деловању на основу информација да се просторије које се налазе у близини школе користе за производњу хемикалија за примену у експлозивним направама, полиција мора осигурати да њене технике надзора поштују право на приватност појединаца у оквиру тих просторија и око њих, док истовремено има циљ да заштити право на живот.

4.2.3. Како рад полиције у заједници може допринети спречавању тероризма

Применом свог права као и искреном применом демократског рада полиције, рад полиције у заједници може узгредно допринети спречавању тероризма на више начина.

Базирање рада полиције у заједници на поштовању људских права и владавине права: Рад полиције у заједници може помоћи у смањењу потенцијалних повреда људских права и подривање владавине права од стране полицијске службе или појединачних полицијских службеника, што би иначе могло подстаћи незадовољства и отуђење међу одређеним делом становништва. Реализација рада полиције у заједници као приступ у раду полиције заснован на људским правима захтева израду оперативних правила и процедура који су у складу са међународним стандардима људских права. Ово такође подразумева опремање полицијских службеника неопходним знањем, ставовима и вештинама за заштиту људских права у свом раду. Људска права би требало да буду саставни део свих обука службеника за спровођење закона. Полицијски службеници укључени у противтерористичке активности би требало да прођу специјалну обуку о људским правима у контексту борбе против тероризма.

Побољшање перцепције јавности и интеракције са полицијом:

Подршка јавности противтерористичким акцијама зависи од тога како јавност доживљава полицију и каква је њена интеракција са полицијом. Поверење јавности у полицију није само жељени исход рада полиције у заједници, већ и предуслов за њен успех. Сви чланови заједнице, мушкарци и жене, морају веровати да су напори у решавању њихових заједничких и одвојених проблема безбедности искрени, да је дијалог са полицијом могућ и да се њихова права поштују, пре него што чак и размотре учешће у заједничким напорима.

Побољшање комуникације са јавношћу о борби против тероризма:

Јавност мора разумети природу претње, како би требало да реагује у ванредним ситуацијама, која су њена права, где може да пријави информације и шта полиција чини да је заштити. Полиција мора размотрити како информације ставити на располагање у различитим облицима. Ово може подразумевати дистрибуцију информација на различитим језицима као и у облицима који могу бити доступни лицима са оштећеним чулом вида или слуха.

Повећање будности и отпорности јавности:

Обезбеђење тачне и уравнотежене процене терористичке претње од кључног је значаја за успешно стицање јавне подршке и повећање будности јавности. Важно је да се природа и обим претње не преувеличава или умањује. Јавност мора имати поверења у поузданост порука које добију о терористичкој претњи. Полиција и влада морају пажљиво балансирају потребу придобијања пажње јавности и ризик од застрашивања становништва и стварања анксиозности и нестабилности. Подизањем нивоа свести, информисањем и саветовањем као и подстицањем релевантних иницијатива грађана, полиција може оспособити заједнице да развију сопствену интерну отпорност према тероризму.

Побољшање полицијског разумевања заједница као основе за боље ангажовање и сарадњу са њима:

Полицијски лидери морају водити рачуна да су полицијски службеници који раде у заједницама додељени на дужи временски период како би били у могућности да стекну боље разумевање тих заједница и изграде поверење са члановима који заузврат могу помоћи у ефективном ангажовању и сарадњи са јавношћу. Вредновање и промовисање рада полиције у заједници као добар избор каријере за мушкарце и жене, те пружање специјализоване обуке, може помоћи полицијским службеницима да стекну вештине и знање неопходно за бољу сарадњу и пружање подршке

посебним групама у оквиру заједнице. Полицијски службеници би требало да буду представници становништва различитог друштвеног и културног порекла: ово ће им омогућити да сарађују и изграде партнерства са појединим групама.

Помоћ у идентификовању и решавању питања безбедности и незадовољстава заједнице: Разлози зашто људи прибегавају насиљу често се везује за стварна или уочена незадовољства, укључујући кршења њихових права и искуства дискриминације, као и контроверзне политике. Сарадња са заједницом и заједнички напори у решавању проблема дају полицији могућност да идентификују и решава незадовољства која погађају и мушкарце и жене, а која могу бити основа за НЕРВТ (посебно ако се незадовољства везују за полицију) у партнерству са мушким и женским представницима заједница и других државних органа. Када неко питање није у надлежности полиције, полицијски службеници могу саветовати јавност о могућим поступцима за јачање кохезије заједнице; могу, по потреби, помоћи у мобилизацији чланова заједнице, организација цивилног друштва и надлежних државних органа.

Помоћ у благовременој идентификацији и упућивању критичних ситуација: Уз помоћ процеса сталне сарадње, полицијски службеници који раде у заједници, а којима заједница којој служе верује, требало би да се налазе у бољој позицији за идентификовање и решавање на новонастале критичне ситуације на основу опипљивих чињеница које потенцијално могу ескалирати у насиље. Ово може обухватати забринутост да појединац може бити изложен насилном екстремизму и врвовању од стране терориста, сукобу супротстављених фракција унутар заједнице, или све већој тензији између две различите заједнице на истој локацији. Такве проблеме често може ефикасно решавати широк дијапазон појединаца или група које цела заједница поштује и којима верује. Полицијски службеници који раде у заједници не би требало да покушају да пребаце одговорност, али би требало да препознају важан допринос који остали могу имати у решавању новонасталих претњи или проблема у заједници.

Унапређење односа између полиције и појединаца и група до којих је тешко допрети или са којима се још не сарађује: Боље познавање заједница и могућност ослањања на partnере у заједницама побољшаће способност полиције да допре до појединаца или група до којих полиција иначе тешко допире. Ово је посебно тачно ако

су појединци или групе неповерљиви или маргинализовани, или ако генерално избегавају контакт са јавношћу. Као и сваки члан јавности, ови појединци могу бити сведоци проблематичних ситуација, а сами могу бити подложни НЕРВТ-у или бити потенцијалне жртве насилног екстремизма.

Ако се рад полиције у заједници спроводи по сопственом праву, као истинска примена демократског рада полиције, такав рад може допринети спречавању тероризма.

Студија случаја бр. 6: Људска права и полицијска служба Северне Ирске, Уједињено Краљевство

Основно начело које подржава оснивање *PSNI* је било да полиција мора поставити људска права у центар свих својих активности. Робусни механизми надзора, како унутрашњи тако и спољашњи, дају заједници и полицијским службеницима јасне смернице о томе какви стандарди се очекују од полиције.⁹⁷ Ово има пресудну улогу у повећању поверења заједнице у полицију будући да је јавност свесна да ће полицијски службеници који делују непрописно бити санкционисани. Полицијски службеници су истовремено заштићени од неоснованих оптужби.

Званичне интервенције које захтевају примену полицијских овлашћења избегавају се где год је то могуће (укључујући ресторативну правду заједнице) како би се људи задржали ван кривично-правног система. Ове мере се користе за многе мање злочине. Поред обезбеђења усклађености са међународним стандардима у вези, на пример, малолетничког правосуђа, ове мере помажу у изградњи поверења између заједнице и полиције.

97 Ови механизми надзора обухватају полицијског омбудсмана (www.policeombudsman.org) и одбор за рад полиције састављен од политичких чланова и представника цивилног друштва.

PSNI такође има правног саветника специјализованог за људска права.⁹⁸ Ово обезбеђује да сви полицијски службеници, на свим нивоима организације, могу добити практичан и ефикасан савет. Политике и процедуре се прегледају за потребе усклађености са међународним правом и стандардима људских права, а савет се може дати у вези са посебним операцијама, нпр. оним које укључују ситуације јавног реда и терористичке истраге.

Извор: Полицијска служба Северне Ирске⁹⁹

4.2.4. Предности сарадње са полицијом са тачке гледишта заједнице

Предност сарадње са полицијом и успостављање блиске интеракције за заједницу можда неће одмах бити очигледна. У случајевима где постоји историја лоших или заоштрених односа са полицијом, прво ће се јавити јавно неповерење и сумња. Такве околности захтевају значајне напоре полиције како би се поново стекло поверење и пружили докази о неким опипљивим користима за заједницу, не нужно у вези са спречавањем тероризма.

Ипак, интерес јавности је да подстакне полицију да се посвети раду полиције у заједници и да то буде истинску примена демократског рада полиције. У смислу спречавања тероризма, ово би члановима јавности обезбедило могућности да:

- траже информације о томе како заштитити себе и њихове заједнице од претњи тероризмом и НЕРВТ-ом, и разумети како могу интервенисати у критичним ситуацијама;
- допринесе процени полиције о томе како претња тероризмом утиче на заједницу, који фактори томе доприносе и какав утицај има полицијско одлучивање на кораке које треба предузети;

98 Извештај Независне комисије о раду полиције у Северној Ирској, *op. cit.* напомена 91.

99 "Draft Operational Guidance on when and how to obtain a non-court diversion decision by telephone from the public prosecution service" [Нацрт оперативног упутства о томе када и како добити вансудско алтернативно решење телефоном од јавног тужилаштва], Полицијска служба Северне Ирске, <http://www.psni.police.uk/draft_guidance_on_non_court_telephone_diversion_decisions.pdf>.

- побољша разумевање заједнице од стране полиције како би се подстакао приступ са више поштовања и прилагођенији ситуацији;
- објасни полицији могућности и потребе заједнице како би она постала партнер у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а;
- промовише дијалог унутар заједнице о опасности од тероризма и НЕРВТ-а како би формирала заједничко разумевање и поверење међу члановима заједнице у заједничке акције;
- побољшати разумевање чланова заједнице о улози и функцијама полиције, посебно у вези са противтероризмом;
- ради на изградњи кохезије унутар заједнице и покретању својих чланова да заједно сарађују и успостављају партнерства са полицијом;
- унапреди знање чланова заједнице о својим правима и механизмима одговорности у случају недоличног понашања полиције;
- обезбеде повратне информације о ефикасности и недостацима полицијских акција;
- поставити друга питања полицији или путем полиције која су од примарнијег значаја за њих и њихове заједнице. Ово је посебно важно за жене чија се питања безбедности разликују од питања безбедности мушкараца и не могу се увек третирати као приоритет од стране полиције (на пример, породично насиље које претежно погађа жене);
- показати другим заједницама и друштву у целини да је њихова заједница забринута због тероризма и да подржава напоре у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а, чиме изазива могуће предрасуде о томе да заједница прећутно подржава тероризам.

4.2.5. Како свести на минимум ризике у примени приступа путем рада полиције у заједници у спречавању тероризма

Иако подржавање приступа заснованог на односу заједнице и рада полиције у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а може имати неке опипљиве користи, постоје битни ризици којих полиција треба да остане свесна и покуша да их сведе на минимум пажљивом проценом и планирањем.¹⁰⁰

100 Практична упутства за свођење на минимум ових ризика могу се наћи у одељку 5. овог водича.

Ризик од претераног ослањања на рад полиције у заједници:

Полицијски службеници који раде у заједници неће увек поседовати, нити би од њих требало захтевати да поседују стручност или вештине полицијских службеника посвећених борби против тероризма. Они зато не могу увек бити у стању да идентификују и препознају акције, понашања и информације са којима се сусрећу, а које су или релевантне или значајне за спречавање тероризма или борбу против НЕРВТ -а. Из тог разлога је потребно успоставити кохезију и ефикасан однос између полицијских тимова у заједници и противтерористичких јединица. Међутим, њихове улоге не би требало да буду нејасне и обе стране би требало да препознају вештине и знање које друга страна доноси у колективним напорима да се одржи безбедност јавности.

Ризик од стигматизације појединих заједница селективном сарадњом:

Постоји значајан ризик од сарадњи које циљају одређене заједнице. Такве активности могу створити или оснажити став да су ово „проблематичне заједнице“ које су подложније тероризму од других заједница. Полиција би требало да достави поуздане, одрживе и недискриминаторне планове сарадње који укључују све заједнице и групе унутар заједница за ублажавање овог ризика. Стигматизација одређених заједница и група може довести до отуђења и на крају ће се показати контрапродуктивном за мобилизацију свих сектора јавности и за успостављање партнерстава са њима у циљу спречавања тероризма и борбе против НЕРВТ-а.

Ризик од секуритизације односа са заједницама: Активна сарадња полиције са одређеном заједницом на спречавању тероризма носи ризик од тога да ће се интеракције између државних органа и те заједнице смањити, заправо или само у смислу ставова о борби против тероризма. Ово може довести до тога да чланови ове заједнице престану да сарађују или избегавају интеракцију са полицијом. Спречавање тероризма не може се свести на рад полиције: требало би да представља заједнички рад са другим државним органима. Слично томе, интеракција државе, укључујући полицију, са заједницама не би требало да се ограничи на борбу против тероризма: потребно је решавање читавог низа проблема и потреба које су важне за различите заједнице у друштву.

Ризик од употребе рада полиције у заједници за шпијунирање заједница: Рад полиције у заједници нема за циљ усмеравање полицијских акција против одређених заједница. Постоји ризик од тога да

се иницијативе засноване на односу заједнице и рада полиције у заједници могу употребити или посматрати као маска за специјалне операције чији је циљ прикупљање обавештајних података, праћење и надзор одређених заједница. Такве ситуације не само да крше људска права и основне слободе, већ такође могу проузроковати велики зазор заједница, повлачење подршке јавности у борби против тероризма и дубоко подривање поверења у полицију, посебно у рад полиције у заједници.

Ризик за људе који сарађују са полицијом: Чланови заједнице могу одлучити о томе да ли да сарађују или не са полицијом. Неки можда мисле да то није у интересу заједнице и могу чак сматрати да би поступање другачије значило издају. Чланови који сарађују са полицијом, чак иако лично не траже такав контакт, могу се негативно доживљавати од стране неких других чланова заједнице. Ово би могло довести до негодовања и избегавања, застрашивања и, евентуално, чак и физичких повреда лица са којима полиција сарађује. Полиција мора оценити и имати ове ризике у виду приликом одлучивања како је најбоље сарађивати са неким, које савете је могуће дати и које су потребне мере предострожности, укључујући од стране полиције, како би се обезбедила лична безбедност појединца.

Ризик од тога да полиција наизглед ненамерно подржава одређену особу или групу: Заједнице могу бити веома хетерогене, фрагментисане па чак и фракционисане. Одређени људи или групе могу се доживљавати као представници одређених интереса или идеје. Постоји ризик од тога да се сарадњом са њима полиција може доживљавати као да се опредељује или подржава њих, а не друга лица или групе и то би могло отуђити друге чланове заједнице или друге заједнице. Ово захтева пажљиво управљање засновано на познавању заједнице и разумевању њене динамике, отворен и инклузиван дијалог са различитим члановима заједнице, као и транспарентност у циљу полиције. Полиција мора посебно да буде опрезна и унапред планира сарадњу са појединцем или групом којој не желе да дају основу или оправдање.

Постоје неки битни ризици које би полиција требало да има у виду и да настоји да их сведе на минимум приликом примене приступа заснованих на односу заједнице и рада полиције у заједници. Посебно се јавља ризик од стигматизације одређених заједница, секуритизације односа са заједницама и употребе рада полиције у заједници за шпијунирање заједница.

Полиција може ефикасно проценити и планирати смањење горе поменутих ризика спровођењем анализе предности, слабости, могућности и претњи (SWOT) тј. анализе предности и слабости (интерних фактора), као и могућности и претњи (екстерних фактора). Ово може бити корисно средство које полицији може помоћи у процени ситуације, идентификовању опција и предвиђању њиховог потенцијалног утицаја, укључујући нежељене последице, пре одлучивања о остваривом циљу (циљевима) и одговарајућем току активности.

Слика бр. 4: Пример примене SWOT анализе са циљем да се рад полиције у заједници искористи као део напора у спречавању тероризма

	КОРИСНО за остварење циља	ШТЕТНО за остварење циља
ИНТЕРНИ полицијски фактори	<p>Примери ПРЕДНОСТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Полиција је посвећена демократском раду полиције у заједници и увела је сталну обуку за све службенике о људским правима и родовима; • Полиција оцењује тероризам као претњу за заједнице а не за државну безбедност; • Полиција има дубоко разумевање састава и динамике заједница којима служе. 	<p>Примери СЛАБОСТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постоји ограничена култура заснована на односу између заједнице и рада полиције у заједници као и искуство унутар полиције; • Полиција идентификује и одлучује да посебно сарађује са одређеном заједницом као одговор на борбу против тероризма; • Полицијски службеници на оперативном нивоу погрешно разумеју да се од њих очекује да прикупљају обавештајне податке о борби против тероризма.
ЕКСТЕРНИ полицијски фактори	<p>Примери МОГУЋНОСТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неки лидери заједница су полицији изразили забринутост за НЕРВТ и жељу да ураде нешто по том питању; • Државни доносиоци одлука су посвећени свеобухватној стратегији за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а; • Други државни органи препознају своју сопствену одговорност и потребу да раде заједно са полицијом у циљу спречавања тероризма. 	<p>Примери ПРЕТЊЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постоји историја неповерења и погрешног разумевања полицијских акција и иницијатива међу члановима заједнице; • Чланови заједнице који су претходно сарађивали са полицијом искусили су застрашивање и физичке претње; • Неке групе и појединци у подељеној заједници настоје да сарађују са полицијом како би оснажили свој статус и легитимитет.

Резиме кључних тачака – Пододељак 4.2.

- Ако се посматра као истинска примена/спровођење демократског рада полиције, рад полиције у заједници може бити опипљив и трајан допринос у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а. Већи део ових користи у борби против тероризма настаје као нус-производ када се рад полиције у заједници спроводи по сопственом праву.
 - Рад полиције у заједници не може функционисати као самосталан инструмент за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а. Потребно га је уградити у свеобухватну и кохерентну стратегију за борбу против тероризма у свим својим облицима и манифестацијама и позабавити се условима који тај рад подржавају.
 - Наменску употребу инструмената заснованих на сарадњи заједнице и рада полиције у заједници у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а потребно је пажљиво планирати и припремити тако да не подрива сама начела рада полиције у заједници и поверење и подршку јавности коју жели да добије.
 - Рад полиције заснован на обавештајним подацима и рад полиције у заједници су комплементарни, али различити приступи. Обавештајни подаци могу настати као нус-производ ефикасног рада полиције у заједници где је јавност стекла поверење у полицију. Рад полиције у заједници није везан за, нити би требало да буде везан за наменско прикупљање обавештајних података за борбу против тероризма.
 - Постоје неки битни ризици које полиција мора имати у виду и покушати да сведе на минимум приликом примене приступа заснованих на односу заједнице и рада полиције у заједници, посебно ризик од стигматизације одређених заједница, секуритизације односа између заједница и употребе рада полиције у заједници за шпијунирање заједница.
 - Потребно је уложити значајно време и напор полиције у (поновну) изградњу поверења јавности, објашњење улога у сарадњи са полицијом и обезбеђење доказа о опипљивим предностима такве сарадње за заједницу, не нужно у вези са спречавањем тероризма.
-

5. Спровођење приступа заснованих на односу заједнице и рада полиције у циљу спречавања тероризма и борбе против НЕРВТ-а

Рад полиције у заједници се као концепт тумачио и примењивао на различите начине у различитим земљама на подручју ОЕБС-а и изван њега. Ово је пре свега последица разлика у историји, култури, правним традицијама и политикама које су утицале на начин на који се рад полиције развијао. Приступ заснован на односу заједнице и рада полиције ради спречавања тероризма мора се прилагодити политичком, социјалном и географском контексту у којем ће се примењивати. Сличности, међутим, постоје када се приступа одговорности и сарадњи и како их учинити ефикасним и у складу са начелима на којима се демократски рад полиције заснива.

Не може се претпостављати подршка заједнице; она се мора придобити. Ово је нарочито тачно у спречавању и борби против тероризма, и то је питање које се може учинити небитним, споредним или превише осетљивим за чланове јавности, па чак може изазвати сумњу и непријатељство према полицији у неким заједницама. Придобијање подршке заједнице може захтевати прилично времена и труда у зависности од општег односа између јавности и полиције и нивоа демократског рада полиције који већ постоји у одређеном друштву. Важно је да полиција обезбеди и енергију и ресурсе за подршку дугорочне стратегије.

5.1. ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОДГОВОРНОСТ ПРИЛИКОМ ПОЛИЦИЈСКИХ ОПЕРАЦИЈА

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Како се рад полиције у заједници као филозофија односно организациона стратегија може примењивати у борби против тероризма?
 - Како се може обезбедити поштовање људских права и одговорност у свим полицијским акцијама у борби против тероризма?
-

Кључна начела демократског рада полиције, па самим тим и рада полиције у заједници су да полиција одговара јавности за своје понашање, акције и резултате акција, и да треба да поштује и штити права чланова заједнице. Ова начела треба да се примењују на полицију у целини, укључујући полицију у заједници и полицију задужену за борбу против тероризма.

5.1.1. Рад полиције у заједници и противтерористичке операције

Противтерористичке операције треба јасно разликовати од рада полиције у заједници. Образложење за ову јасну демаркацију је спречавање стварне ситуације или виђења јавности да се агенда за осигурање безбедности спроводи *тајно* под маском рада на терену ради кохезије и безбедности заједнице. У супротном постоји ризик од подривања поверења јавности у полицију, а посебно поверења у полицију у заједници, што је од пресудног значаја за њену ефикасност.

- Политике и мере за повећање кохезије заједнице, њене отпорности на криминал и јавне безбедности најбоље испоручује удружење више заинтересованих страна односно полицијских службеника који раде у заједници, организација које послују у заједници, омладинских група, женских група, представника локалних власти, школа и социјалних служби.
- Посебне противтерористичке мере и операције треба да испоручују специјалисти за борбу против тероризма и обавештајне службе. Ови агенти не делују под маском полицијских службеника који раде у заједници и треба да усредсреде своје напоре само на оне за које се оценило, на основу одређених обавештајних података, да имају намеру да почине злочин или су укључени у акте који претходе извршењу злочина.

Противтерористичке операције треба јасно разликовати од рад полиције у заједници у циљу спречавање стварне ситуације или виђења јавности да се агенда за осигурање безбедности спроводи тајно под маском рада на терену у циљу кохезије и безбедности заједнице.

Студија случаја бр. 7: Напори полиције у заједници подривени спорном обавештајном операцијом, Њујоршка полиција, Сједињене Америчке Државе

Њујоршка полиција (*NYPD*) је покренула, као део својих напора у борби против тероризма, тајну операцију прикупљања обавештајних података којима се посебно циља на људе који су муслиманске вере или пореклом воде са Блиског истока или Југоисточне Азије. Ова операција је преваходно укључивала полицајце у цивилу који припадају етничкој мањини и имају стручно познавање језика, као и доушнике на 262 идентификованих локалитета заједница као што су џамије, ресторани и кафићи. Полицијски службеници су били задужени да слушају разговоре, посматрају интеракције међу члановима заједнице и активно се укључе у неке од њих.

Медији су ову операцију открили и пријавили, што је изазвало напету јавну расправу о контраверзној природи иницијативе. Након што је прво негирала постојање операције, *NYPD* ју је коначно признала и неки њени полицијски службеници су били дужни да сведоче пред надзорним одбором националног законодавног тела, Конгресом Сједињених Америчких Држава. Званична документа о операцији коју су медији добили и објавили, те касније изјаве представника *NYPD*, потврдиле су да полицајци у цивилу прислушкивали чланове заједнице без разумних индикација на то да су починили неко лоше дело. Наводно је *NYPD* скупила информације о сваком ресторану одређене етничке групације и свом удружењу муслиманских студената. Наводно су чак отворили и досје без доказа да је злочин почињен или био планиран према имама који је прихватио партнерство са полицијом, пожелео им добродошлицу у својој џамији и јавно говорио против тероризма.

Ово откривање информација је подстакло оптужбе од стране чланова заједнице, адвоката за људска права и чланова Конгреса да је *NYPD* шпијунирао муслимане и угрожавао њихова права употребом дискриминаторног етничког профилисања и тактика заробљавања. Муслимански лидери су одлучили да бојкотују функције организоване од стране њујоршких власти. Неки активисти из заједнице су започели кампању позивања чланова заједнице да више не сарађују са полицијом. Чланови заједнице су одржали демонстрације против *NYPD* како би отказали операцију. Представници других полицијских агенција у Сједињеним Државама такође су оштро критиковали операцију због подривања година труда за изградњу поверења и партнерства између муслимана и власти, као и због спречавања тероризма.

Виши командант *NYPD* одговоран за одељење задужено за ову контраверзну обавештајну операцију, признао је у судском саопштењу да, колико је њему познато, ова операција никада није прикупљала било какве трагове који се односе на тероризам. Иако је законитост ове операције још увек спорна, нанела је очигледну штету поверењу и потенцијалу за партнерство између полиције и сектора јавности. Ово такође указује на могући недостатак ефикасног надзора обавештајних операција како би се обезбедило поштовање људских права.

Извор: Јавно доступни медијски извештаји¹⁰¹

Требало би обезбедити адекватну размену информација и ефикасну координацију између полиције у заједници и противтерористичких операција, и истовремено обезбедити да остану засебни делови рада полиције. Ово мора бити подржано јасним протоколима и процедурама како би се смањило ризик од тога да обе врсте операција могу пореметити једна другу:

101 "AP's Probe Into NYPD Intelligence Operations" [AP истрага обавештајних операција Њујоршке полиције], *Associated Press*, више чланака, <<http://www.ap.org/Index/AP-In-The-News/NYPD>>; "NYPD: Muslim spying led to no leads, terror cases" [Полиција града Њујорка: Шпијунирање муслимана није довело до трагова, случајева тероризма], *Associated Press*, 21. август 2012, <<http://www.ap.org/Content/AP-In-The-News/2012/NYPD-Muslim-spying-led-to-no-leads-terror-cases>>.

- полицијски службеници у заједници морају бити у стању да препознају и пренесу релевантне податке полицијским службеницима за борбу против тероризма,
- полицијски службеници за борбу против тероризма морају обезбедити адекватне и благовремене информације полицијским службеницима у заједници у облику општих брифинга. Где је то могуће, полиција у заједници би такође требало да буде информисана о разлозима који стоје иза одређених противтерористичких операција како би могли уверити да су ове операције спроведене у циљу осигурања јавне безбедности.

Међутим, филозофија односа заједнице и полиције такође се може применити на противтерористичке операције.¹⁰² На пример, полицијске службенике за борбу против тероризма треба охрабрити да сарађују са јавношћу преко именованог портпарола, где је то могуће, без угрожавања својих оперативних способности како би понудили информације о:

- њиховој улози, оперативним циљевима и организационим вредностима и стандардима,
- како се планирају и спроводе противтерористичке операције, укључујући стварно стање да власти често морају деловати упркос опречним информацијама или непотпуним обавештајним сликама,
- значај обавештајних података у борби против НЕРВТ-а и кључна улога коју чланови јавности могу имати у пружању информација које могу допринети изради тачних обавештајних података,
- њихова велика посвећеност заштити људских права у борби против дискриминације мушкараца и жена из мањинских и других заједница и ослањање на бележења, интерне и екстерне контроле, и механизме одговорности.

Ове мере могу помоћи у разбијању штетних гласина о прикупљању обавештајних података, наглашавајући своје место унутар оквира поштовања људских права који регулише све полицијске активности. У том смислу, неки полицијски службеници за борбу против тероризма могу бити именовани да раде на терену и да служе као везе са одређеним заједницама. Треба искрено да кажу шта мисле о природи свог задатка и да јасно назначе да нису полицијски службеници из заједнице.

102 Видети, на пример, одељак 5.3.1. овог водича.

Студија случаја бр. 8: Симулационе вежбе у области националне безбедности са члановима заједница, Краљевска канадска коњичка полиција, Канада

Рад Краљевске канадске коњичке полиције (*RCMP*) заснива се на идеји да успешан рад полиције захтева успостављање позитивних односа између полиције и заједница којима служе. Заједнице морају веровати полицији и имати поверења да ако позову полицију, могу очекивати професионалан, сразмеран, ефикасан и одговоран одговор. Ово је посебно тачно у вези са пословима истраге у области националне безбедности. За већину људи је тешко да цене сложеност послова криминалне истраге у области националне безбедности, док филмови и телевизија дају безбројне примере полицајаца који крше свако истражно правило у потрази за терористима.

У настојању да се реши овај недостатак разумевања, *RCMP* је, преко својих напора да се осигура национална безбедност у заједници, развио вежбу симулације у којој чланови заједнице имају могућност да преузму улогу полиције која води истрагу о тероризму. Пре вежбе, учесници добијају низ кратких извештаја од стране различитих служби укључених у истраге у области националне безбедности. Службе објашњавају њихове улоге и захтеве да се поступа у складу са владавином права као и како се сматрају одговорним. Кратке извештаје додељује Канадска безбедносно-обавештајна служба, Канадска погранична служба, Државно тужилаштво и *RCMP*. Поред тога, независан цивилни орган надлежан за разматрање жалби против *RCMP* (Комисија за јавне жалбе против *RCMP*) објашњава како се *RCMP* сматра одговорним за своје поступке.

Након кратких извештаја, учесници се деле у мање тимове и, уз помоћ фацитатора, почињу своју истрагу. Свак тим добија бележницу полицијског службеника и налог да уредно води белешке. Даје се низ улазних података, а од „истражитеља“ се очекује да доносе одлуке на основу информација које им се доставе у њиховим кратким извештајима. Током истраге, фацитатори испитују истражитеље зашто су донели одређене одлуке и да ли су у складу са законом, политиком и очекивањима јавности. По завршетку двочасовне вежбе, истражитељи су успешно прекинули терористичку заверу, и шта је још важније, одлазе са бољим разумевањем стварне ситуације у истрази тероризма. Ова вежба омогућава учесницима да стекну искуство из прве руке о националној безбедности која се заснива на поверењу, одговорности, разумевању, транспарентности и владавини права.

Извор: Прилагођено из информација добијених од Краљевске канадске коњичке полиције

5.1.2. Мере за обезбеђивање поштовања људских права и одговорности у полицијским противтерористичким акцијама

Приступ у раду полиције у заједници када је у питању борба против тероризма, мора бити у складу са међународним стандардима у области људских права и треба да обезбеди већу одговорност полиције у тим акцијама. То се може постићи путем следећих мера.

Повећање транспарентности и доступности при утврђивању и евалуацији политике: Разумевање јавности и поверење у полицијску акцију када је у питању борба против тероризма, може се повећати у процесу утврђивања и евалуације политике који је транспарентан и доступан јавности. То може обухватати следеће:

- **Израда докумената јавне политике:** Полиција може утврдити приступе политици у писменој форми када је реч о спорним питањима као што су методи заустављања и претресања, претраживања кућа и других просторија, хапшења у вези са борбом против тероризма, као и упозоравања на терористичке нападе. Такве политике могу бити и потпуно јасне изјаве о намери и сврси, које илуструју посвећеност полиције транспарентности. Стандардне оперативне процедуре (СОП), којима се управља полицијском акцијом, обично се не објављују нити су доступне за надзор јавности, а посебно оне које обухватају специфичне детаље у погледу тактике

и оперативног распореда. Међутим, треба имати у виду претпоставку објављивања, а задржати у тајности само осетљиве тактике и методологије;

- **Консултовање јавности у току формулисања и евалуације:** Полиција треба да консултује јавност што више приликом формулисања СОП-а и евалуације начина на који су имплементирани. СОП документ који се односи на осетљива оперативна питања и који није погодан за ширење у јавности, могао би да се поднесе на увид малој и поузданој групи представника локалне заједнице, и мушкарцима и женама, посебно ако су ти појединци прошли кроз поступак провере и добили одговарајућу безбедносну дозволу за приступ осетљивим документима. Мора се јасно ставити до знања да такво ангажовање није намењено томе да се одабраним појединцима обезбеди нека врста привилегованог приступа полицији. Поред тога, треба извршити пуну процену у погледу могућег личног ризика са којим се људи могу суочити тиме што сарађују са полицијом на тај начин.

Уграђивање стандарда поштовања људских права у полицијску акцију против тероризма обухвата следеће:

- **Обука у погледу питања заштите људских права и родне равноправности:** Сви полицијски службеници требало би да прођу основну обуку у погледу заштите људских права и родне равноправности, међународних стандарда и релевантног националног законодавства. Питања заштите људских права и родне равноправности треба да су укључена у све аспекте обуке за службена лица задужена за спровођење закона.¹⁰³ Полицијски службеници који раде у области борбе против тероризма такође треба да прођу кроз специјализовану обуку у области људских права релевантну за њихове оперативне одговорности.¹⁰⁴ Треба водити рачуна да таква обука буде фокусирана на практичан приступ. Сувише академски приступ може довести до дезангажовања полицијских службеника када је реч о питањима која су покривена обуком. Обука треба да појача поруку да је само рад полиције у складу са стандардима

103 Видети *Guidelines on Human Rights Education for Law Enforcement Officials* [Смернице за образовање у области људских права за службена лица задужена за спровођење закона] (Варшава: ОЕБС/ОДИХР, 2012), <<http://www.osce.org/odhr/93968>>. Такође, видети материјале за професионалну обуку које је за службена лица задужена за спровођење закона израдила Канцеларија Високог комесара УН за људска права на <<http://www.ohchr.org/EN/PublicationsResources/Pages/TrainingEducationthree.aspx>>.

104 ОЕБС/ОДИХР, Борба против тероризма, *op. cit.*, напомена 7.

људских права оперативно делотворан и да полицијским службеницима омогућава оправдавање њихових акција у кохерентном оквиру. Обука треба да обухвата уграђене процесе евалуације и да буде подвргнута периодичним евалуацијама од стране независних и спољних евалуатора, уз ангажовање различитих заинтересованих страна, укључујући представнике цивилног друштва. Оцене утицаја програма обуке такође би требало да обухватају испитивање њихове одрживости и дугорочног утицаја на остваривање људских права у акцијама и понашању полицијских службеника, као и шире, у погледу поштовања људских права у пракси;¹⁰⁵

- **Испитивање у погледу усклађености са поштовањем људских права:** Све политике и СОП треба да буду подвргнуте ригорозном процесу ради утврђивања да ли су у складу са међународним стандардима за заштиту људских права и стандардима родне равноправности, као и релевантним домаћим законодавством, да би биле оправдане, неопходне, пропорционалне и недискриминаторне.¹⁰⁶ То не само што ће појачати њихову делотворност и поверење јавности, већ ће смањити и вероватноћу појаве законских изазова;
- **Посвећени саветник(ци) за људска права:** Мада сви полицијски службеници треба да су упознати са стандардима људских права, правни експерт специјализован за област стандарда људских права и родне равноправности требало би да даје практичне и делотворне савете свим полицијским службеницима на свим нивоима, као и да их упознаје са политикама и процедурама скрининга, да би се обезбедило да су у складу са домаћим и међународним стандардима људских права, али и савете у погледу специфичних операција
- **Евалуација:** Независни евалуатори и на интерном и екстерном нивоу треба да врше редовну евалуацију утицаја политика полиције, СОП-а и праксе на људска права и родне импликације. Таква евалуација би употпунила процес испитивања усклађености политика и СОП-а оценом разлога за забринутост у области људских права и родне равноправности, до којих може доћи спровођењем одређених мера. Евалуација треба да је јавна и да обезбеди податке за периодичне ревизије политика полиције и СОП-а, као и утврђивање потреба за обуком у вези са питањима људских права и родне равноправности.

105 ОЕБС/ОДИХР, *Смернице за образовање у области људских права за службена лица задужена за спровођење закона*, *op. cit.*, напомена 3.

106 ОЕБС, *Људска права у противтерористичким истрагама*, *op. cit.*, напомена 40.

Већа одговорност према јавности у полицијској акцији против тероризма обухвата следеће:

- **Оцена утицаја на заједницу:** Требало би оценити утицај политика полиције, СОП-а и других мера против тероризма на јавност уопште, а посебно локалне заједнице. То би омогућило да полиција утврди могућа питања и предузме одговарајуће корективне мере. Полиција треба да узме учешћа и да буде што инклузивнија у оцени утицаја на заједницу, да би имала користи од широког распона погледа и повратних информација од припадника и група у јавности, и мушкараца и жена подједнако. Полиција би требало да тежи да укључи оне заједнице и припаднике заједнице, а посебно жене, за које се чини да су несразмерно погођени противтерористичким мерама полиције. Полиција треба да буде транспарентна у погледу налаза таквих оцена утицаја на заједницу и у погледу на предузете корективне мере,¹⁰⁷
- **СОП би требало да обухватају вођење тачних евиденција:** Чак и питања која не могу бити отворена за надзор јавности, будући да су осетљиве природе или под истрагом, могу бити, у извесном тренутку, отворена за надзор од стране органа који врше надзор над радом полиције, јавних тужилаца и судова. Национално законодавство треба да овим органима у потпуности омогући приступ полицијској документацији. Тачне евиденције обезбеђују интегритет истражних поступака или поступака прикупљања обавештајних података, и обезбеђују и прављење поузданих дијаграма надзора када је у питању развој догађаја током неке операције, као и одлуке које се донесу у току једне истраге
- **Установљавање снажних механизма за вршење надзора и остваривање одговорности,** и на интерном и екстерном нивоу, да би се заједници и полицијским службеницима обезбедиле јасне смернице у погледу стандарда чије се остваривање очекује од полиције.¹⁰⁸ Поверење заједнице у полицију повећаће се ако јавност постане свесна да ће се полицијски службеници који се неадекватно понашају суочити са сразмерним дисциплинским поступцима. Такође је суштински важно да се јавност обавештава о исходу интерних истрага о недоличном понашању полицијских службеника.

107 Видети и одељак 5.7. овог водича.

108 Додатак Извештају Специјалног известиоца УН о вансудским, самовољним и погубљењима по кратком поступку, Филип Алстон, "Study on police oversight mechanisms" [Студија о механизмима надзора полиције], Четрнаесто заседање Савета за људска права, Doc. A/HRC/14/24/Add.8, 28. мај 2010, <<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/14session/A.HRC.14.24.Add8.pdf>>.

Резиме кључних тачака – Пододељак 5.1.

- Полиција у заједници може допринети спречавању тероризма подржавањем отпорности заједнице и њене кохезије, као и јачањем интеракције јавности са полицијом и поверења у полицију. Међутим, полицијски службеници у заједници не би требало да добијају задатке спровођења специфичних противтерористичких мера.
 - Специфичне противтерористичке мере и операције треба да се повере полицијским службеницима специјализованим за борбу против тероризма и обавештајним агенцијама који не треба да делују претварајући се да су полицијски службеници у заједници.
 - Треба обезбедити адекватну размену информација и делотворну координацију између полиције у заједници и противтерористичких операција, тако да не ремете једни друге док се ангажују у својим посебним областима посла.
 - Рад полиције у заједници, као философија, такође се може применити у борби против тероризма путем улагања посебних напора када је у питању обраћање јавности да би се објаснио рад против тероризма, нагласиле мере заштите и посвећеност полиције заштити људских права, као и ангажовање целокупне јавности у формулисању евалуације политика и мера за повећање одговорности.
 - Све полицијске акције у вези са борбом против тероризма треба да буду делотворно одговорне и строго у складу са националним законима и међународним стандардима људских права.
-

5.2. ДОДЕЛА ЗАДАТАКА И ОБУКА ЗА ПОЛИЦИЈСКЕ СЛУЖБЕНИКЕ У ЛОКАЛНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ

У овом пододелку биће речи о следећим питањима:

- Који аспекти доделе задатака и процедуре треба да се разјасне да би се обезбедио оквир који би омогућио полицијским службеницима у заједници да помогну у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а?
 - Каково знање и вештине треба да имају појединачно полицијски службеници у заједници и полицијски тимови у заједници у целини да би били делотворни у пружању помоћи у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а?
-

5.2.1. Политике и стандардне оперативне процедуре

Полицијски службеници у заједници треба да се руководе оквиром јасне политика и СОП у складу са стандардима заштите људских права - и родне равноправности. Овим СОП треба посебно успоставити и регулисати адекватан систем за регуларну реципрочну размену информација између полиције у заједници, других огранака полиције и агенција или државних органа. Такав систем треба да дефинише канале комуникације, протоколе евидентирања и подношења извештаја, процедуре брифинга и дебрифинга. Треба уложити напоре да би се обезбедило да комуникација буду текућа и реципрочна. До комуникације треба да дође путем формалних размена и састанака, као и континуираним омогућавањем размене информација на мање формалној бази, по потреби.

Полицијски службеници у заједници, као и сви други полицијски службеници морају бити упознати са следећим:

- на која питања треба да обратe пажњу у току свог рада, укључујући потенцијални утицај њихових акција на људска права и мушкараца и жена, како да поступају са сведоцима, као и које су то непосредне потребе жртава, уз осигуравање њихове безбедности и заштите права на приватност;
- како да евидентирају и подносе извештаје о релевантним информацијама или разлозима за забринутост;
- које ситуације захтевају хитну акцију и како да поступају у таквим околностима;

- да ли су и како овлашћени да сарађују са припадницима јавности за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а.¹⁰⁹

Командни ланац за полицијске службенике треба да буде јасан и њиме треба одредити следеће:

- ко је одговоран за подношење извештаја ван директног командног ланца, у зависности од природе и ургентности разлога за забринутост и расположивих информација;
- о којим разлозима за забринутост и информацијама треба поднети извештај другим огранцима полиције, другим агенцијама или државним органима, и који су то важећи протоколи и канали комуникације;
- које су то одговорности појединачних службеника за документовање и евидентирање тачних информација, а које се тичу активности у раду полиције у заједници, у вези са спречавањем тероризма и борбом против НЕРВТ-а. ради омогућавања делотворног надзора и одговорности у њиховом раду.

5.2.2. Учење и развој полицијских тимова у заједници

Адекватан оквир политика и процедура треба да се употпуни делотворном политиком за управљање људским ресурсима, покривање родно избалансираног регрутовања особља, обуку и напредовање, да би се обезбедило да мушкарци и жене који раде као полицијски службеници у заједници имају неопходне вештине и знање да преузму своју очекивану улогу.

Састављање и развој успешног полицијског тима у заједници захтева много времена и пажљиво планирање.¹¹⁰ То може обухватати следеће:

- састављање различитих полицијских тимова који рефлектују демографску ситуацију заједнице у којој раде, и које карактерише одговарајуће искуство и одговарајућа родна избалансираност. Одлука о додељивању одређеног полицијског службеника за рад у одређеној заједници никада не треба да буде детерминисано само полом и етничком или верском припадношћу полицијског службеника. Треба узети у обзир вештине, знање и кредибилитет који су неопходни за делотворно успостављање односа са заједницом;

109 Видети одељке 5.3. и 5.4.1. овог водича.

110 Видети *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* [Препоруке за рад полиције у мултиетничким друштвима] (Хаг: ОЕБС/Високи комесар за националне мањине, 2006), <<http://www.osce.org/sr/hcnm/32230?download=true>>; ОЕБС, *Добре праксе у изградњи партнерстава између полиције и јавности*, *op. cit.*, напомена 6.

- подстицање полицијских службеника и особља да стичу додатно знање или стручност да би се пријавили за посао у полицијским тимовима у заједници; додатне вештине могу обухватати познавање другог или трећег језика, као и познавање или разумевање када је у питању одређена вера или етничка мањина;
- развој вештина у посредовању и управљању конфликтима, вођењу или олакшавању састанака у заједници, мноштво комуникационих вештина, укључујући вештине презентације и слушања;
- развој знања везаног за равноправност, различитост и људска права;
- подстицање полицијских службеника који раде у заједници да развијају сопствене вештине за разматрање и евалуацију сопственог учинка. Док супервизори прве линије и вође тимова имају велику одговорност за развој свог особља, појединачни полицијски службеници имају одговорност у погледу личног професионалног развоја;
- уграђивање иницијатива и одговарајуће метрике да би се обезбедило да се вештинама у раду полиције у заједници, знањима и активностима пружи адекватна пажња и да би били укључени у процесе ангажовања и промотивне процесе;
- упрегнути знање и вештине на располагању у локалној заједници за јачање делотворности полицијске обуке. Укључивањем припадника заједнице у израду и вршење обуке полиције у заједници, полицијски командири на локалном нивоу могу неговати осећај заједничког напора између јавности и полиције, и промовисати политику отворености и одговорности. Довођење припадника јавности и полицијског службеника у контакт приликом обуке у једном окружењу, омогућава им да виде и где леже проблеми, питања и локални изазови из перспективе друге стране. Мушкарци и жене из локалне заједнице могу најбоље образовати полицијске службенике када је у питању различитост популације која живи у окружењу и могу најбоље да представе проблеме који настају, тензије или разлоге за забринутост. Полиција би такође могла да буде транспарентнија у погледу програма обуке кроз које пролазе полицијски службеници ради повећања кредибилности и поверења јавности. Посебно, полиција би требало да обезбеди информације о било ком екстерном фацилитатору у кога се поуздаје, и да упозна јавност са материјалима који су коришћени у обуци подизања свести о културама.

Да би био делотворан у пружању помоћи у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а, полицијском тиму у заједници је потребно још знања и вештина. То може обухватати следеће:

- познавање домаћег законодавства и постојеће политике за спречавање тероризма;
- разумевање појаве тероризма, насилног екстремизма и радикализације која води ка тероризму, укључујући услове који воде ка тероризму, као и фактора гурања и фактора привлачења који могу довести појединца у ризик од НЕРВТ-а;
- специјализована обука о људским правима у борби против тероризма;
- утврђивање сумњивог понашања или ситуација и евалуација опција за интервенције, без ослањања на дискриминаторну праксу профилисања, узимајући у обзир да радикални или екстремни погледи не би требало да се сматрају злочином ако нису повезани са насиљем или другим незаконитим радњама, како је то одређено законом, у складу са међународним законом о људским правима;
- разумевање како терористи могу да покушају да искористе заједницу у смислу пружања подршке, сакривања, кријумчарења, обезбеђивања финансирања и набављања оружја и/или експлозива;
- свест о потенцијалним циљевима терориста у њиховој заједници;
- разумевање осетљивости и ризика око укључивања припадника заједнице у напоре за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а;
- вођење истраживања у јавности и локалним медијима о тероризму.

У анексу овог водича даје се општи предлог за курс о подизању свести за полицијске службенике у заједници када је реч о о спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а. Кључна питања која треба решавати су истакнута, мада је на курсу важно прилагодити садржај и предавање информацијама специфичним за националну ситуацију и, до највеће могуће мере, подручју где су распоређени полицијски службеници у заједници. Курс треба да обухвата заштиту људских права и коришћење различитих примера да би се показало да тероризам и насилни екстремизам не могу бити повезани са одређеном групом

или заједницом¹¹¹. Припадници заједнице могу се укључити у курс као фасилитатори контакта и дијалога¹¹².

Студија случаја бр. 9: Пројекат “Рад полиције у заједници и спречавање радикализације” (COPPPRA), Европска унија/Белгија

COPPPRA је пројекат финансиран од стране Европске уније усмерен на јачању улоге полицијских службеника прве линије при утврђивању насилне радикализације у раној фази. Лансиран је у Белгији 2010. године и сада обухвата још 15 других држава чланица Европске уније.¹¹³

У првој фази Пројекта сачињен је џепни водич прилагођен полицијским службеницима прве линије, који садржи смернице о ангажовању заједнице; кратке информације о насилним групама и њиховим симболима; могуће показатеље које треба размотрити у вези са одређеним контекстом и у комбинацији са другим факторима, ради утврђивања да ли нека ситуација треба да забрињава. Поред тога, на основу програма сачињен је приручник за обуку како користити водич. Овај приручник обухвата материјале о терминологији, процесу радикализације, студијама случаја, како градити односе у заједници, правне оквире и профиле бројних насилних група и покрета који делују широм Европе.

Друга фаза Пројекта обухвата ажурирање водича и приручника, обезбеђивање програма обука за тренере и израда модула за е-учење на основу COPPPRA материјала.

Извор: Опште информације о COPPPRA које обезбеђује белгијска Савезна полиција

111 “Countering Violent Extremism (CVE) Training: Guidance&Best Practices” [Обука за борбу против насилног екстремизма (CVE): Смернице и најбоља пракса], Сједињене Државе, Министарство унутрашње безбедности, Канцеларија за грађанска права и грађанске слободе, 2011, <<http://training.fema.gov/EMIWeb/docs/shared/CVE%20Training%20Guidance.pdf>>.

112 Видети одељак 5.2.2. овог водича.

113 European Diversity in Policing [Различитост у раду полиције у Европи], пројекат на интернет страници, <http://ed-pol.eu/site/?page_id=980>.

5.2.3. Петоделни модел за интервенцију полиције у заједници

Полицијски службеници у заједници могу се ослонити на велики број различитих интервенција да би покушали да реше проблеме у заједници. Први и кључни захтев додуше јесте да тачно разумеју природу и размере проблема. То се може учинити преко процеса сарадње, састанака, дискусија и других сусрета између полиције и припадника заједнице. Даље информације могу се добити од полицијских обавештајних јединица, других јавних агенција, скенирањем локалних медија и других средстава информисања итд.

Полицијски службеници у заједници треба да имају план или стратегију за интервенцију у циљу хватања у коштац и решавања проблема у заједници који се односе посебно на НЕРВТ. То могу бити проблеми који су изазвани растућим тензијама у заједници, било због тешкоћа унутар заједнице или међу заједницама. Ове тензије могу бити повезане са неким одређеним инцидентом или догађајем у недавној прошлости, или могу настати због серије различитих и можда неповезаних проблема или ствари које изазивају забринутост.

Оснаживање: Акције предузете да оснаже заједнице при суочавању са проблемима повезаним са спречавањем тероризма и борбе против НЕРВТ-а и почетком њиховог решавања, могу имати позитивне ефекте на дуже стазе, будући да могу помоћи у грађењу отпорности заједнице и тако смањити потребу за укључивање полиције. Полицијски службеници у заједници могу подстаћи мобилизацију припадника заједнице и развој иницијатива које се покрећу у заједници. Полицијски службеници могу користити своје знање и стручност да развијају вештине забринутих припадника заједнице. То може обухватати обезбеђивање информација и/или обуку у погледу следећег:

- како лоцирати и приступити јавним евиденцијама или другим изворима релевантних информација;
- како мобилисати подршку заједнице;
- како приступити и делотворно учествовати у јавним консултацијама;
- како заговарати или тражити промене у јавној политици;
- како привући и стимулисати интересовање медија;
- како представити аргументе или приговоре ради делотворног утицаја на политику;
- како представити прихватљиве политике компромиса или алтернативне приступе;
- како аплицирати за финансирање или подршку од државних органа.

Образовање: Проблеми се некад могу решавати и смањити путем процеса образовања које полиција може подстицати и којима може доприносити. То може попримити облик јавних информативних кампања у школама, омладинским клубовима и јавним местима у напору да се покуша борба против понашања са елементима кривичног дела, или подизањем свести о закону и озбиљним последицама злочина за жртве, починиоце и заједницу као целину.

Активност спровођења: У раним фазама, проблеми повезани са криминалом, посебно локализовани, који претходе или доприносе НЕРВТ-у, некада се могу брзо спречити путем циљане активности спровођења.

Унапређење инфраструктуре: Неке бриге, тензије или тешкоће у заједницама могу се решити променама у инфраструктури. Мада није вероватно да сама полиција може да иницира такве промене, може се удружити са другим заинтересованим странама и лобирати или олакшати акцију међу агенцијама. То се може састојати од обезбеђивања по периметру одређене локације, уклањања увредљивих графита или установљавања омладинског центра или центра локалне заједнице.

Евалуација: Увек када посебне акције, промене политике, иницијативе или планови међу агенцијама ступају на снагу, важно је еволуирати и проценити степен успешности, одрживости или дугорочне одрживости било које одређене мере и из тога извући одређену поуку.¹¹⁴ Са овима налазима треба упознати јавност.

114 Видети одељак 5.7. овог водича.

Студија случаја бр. 10: Матрица интегрисаног управљања безбедношћу, Северна Холандија, Холандија

Матрица интегрисаног управљања безбедношћу (Matrix Integrale Veiligheidszorg) је алатка коју користе општински надлежни органи и полицијски службеници у заједници у Северној Холандији, ради утврђивања, давања приоритета и решавања безбедносних питања у партнерству са заинтересованим странама у заједници.

У сарадњи са локалним надлежним органима, полицијски службеници у заједници организују састанке на којима се окупљају представници заједнице ради утврђивања најзначајнијих питања безбедности која погађају општину или одређен крај. Полицијски службеници у заједници доприносе дискусијама упознајући представнике заједнице са анализом коју су припремили, а која обухвата њихова лична сазнања о заједници, расположиве демографске податке и податке о друштвеноекономским приликама, као и информације из полицијских евиденција, као што су подаци о кривичним делима. Циљ састанака за све партнере јесте да утврде број приоритета са којима ће покушати да се заједно ухвате у коштац у датом временском периоду.

За сваки приоритет, партнери претресају све идеје да би се сагласили око описа питања, жељеног(их) исхода и, улоге и одговорности различитих заинтересованих страна које ће бити активно укључене у решавање питања. Договорени приступ решавању проблема резимира се у формату матрице интегрисаног управљања безбедношћу¹¹⁵. Матрица обезбеђује јасну схематску презентацију доприноса свих партнера (ко, шта, где, када и како) ка проналажењу интегрисаног решења. Састанци за праћење процеса одржавају се у договорено време ради отпочињања решавања питања у циљу разматрања предузетих напора, могућих резултата и преиспитивања матрице. Сама матрица је једноставна за попуњавање. Ради се о процесу ангажовања и колективног просуђивања са заинтересованим странама у заједници, што је и кључ делотворности.

Извор: Министарство унутрашњих послова и односа у Краљевини Холандији¹¹⁶

115 Матрица се може наћи на <http://www.integraleveiligheidnhn.nl/bestanden/Matrix_IVZ_versie_II.xls>.

116 "Politie en lokaal integraal Veiligheidsbeleid", *Inspectiebericht*, том 4, бр. 4, 2008.

Резиме кључних тачака – Пододељак 5.2.

- Додела задатака и координација важни су аспекти ширих напора полиције у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а. Важно је успоставити и задржати јасноћу у погледу области оперативне одговорности између полиције у заједници и других полицијских јединица и агенција које раде на истом географском подручју.
 - Мора постојати јасан оквир политика и командне структуре за управљање полицијом у заједници и њеном ангажовању и помоћи у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а, уз одговарајуће нивое доношења одлука и успостављање одговорности.
 - Полицијски службеници у заједници не истражују терористичка дела и не би ни требало то да раде. Постоји потреба за јасним процедурама и обуком у погледу њихове очекиване улоге у спречавању тероризма и борбе против НЕРВТ-а, укључујући разумевање шта је то НЕРВТ, као и релевантна питања где треба бити обазрив; потенцијални утицај њихових акција на људска права мушкараца и жена; да ли и како сарађивати са јавношћу; акције које треба предузети у критичним ситуацијама; као и вођење евиденција и подношење извештаја.
-

5.3. КОМУНИКАЦИЈА И РАЗМЕНА ИНФОРМАЦИЈА СА ЈАВНОШЋУ

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Зашто је са јавношћу и медијима неопходна комуникација о борби против тероризма, и шта је чини делотворном?
 - Зашто је важно размењивати информације са заједницама? Шта помаже или подрива делотворну размену информација између полиције и заједница?
-

5.3.1. Комуникација са јавношћу о борби против тероризма

Делотворна, адекватна и благовремена комуникација је од кључне важности за успешне приступе у раду полиције у заједници за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а. Међутим, постоје инхерентни ризици у овом процесу: сувише мало комуникације може довести до подизања нивоа забринутости у јавности; а сувише много комуникације и непажљиво управљање информацијама може подрити оперативну способност полиције и/или накнадне судске поступке; неадекватна комуникација или комуникација без имало осећаја за осетљивост питања и, када су питању мушкараци и жене, може отуђити заједницу и нанети штету односима између полиције и јавности.

Полиција треба да проактивно и редовно комуницира са јавношћу, а не само у виду одзива на одређену активност у борби против тероризма или терористички инцидент. Појединци обично имају ограничену интеракцију са полицијом све док не дође до кризе, било да је у питању саобраћајна незгода, питање јавне безбедности, терористичка акција или друга криминална активност. Важно је да полицијски службеници развију проактивне стилове комуникације са јавношћу. Када је у питању тероризам, полицијски службеници би требало да саопште и јавности објасне следеће:

- природу и размере опасности од тероризма, нити преувеличавајући нити минимизујући проблем. Јавност мора имати поверења у поузданост порука које се дају у погледу опасности од тероризма;
- улогу полиције и шта се ради на томе да се заштити јавност;
- како да јавност и припадници заједнице заштите себе од тероризма;

- необичну или сумњиву активност или понашање на које треба обратити пажњу, као што је напуштен пртљаж;
- како упозорити полицију ако се примети било шта сумњиво. Не би требало да постоје било какве казне за нетачне информације које су дате у поверењу;
- како се планирају и спроводе противтерористичке операције, укључујући чињеницу да државни органи често морају да делују на основу противречних информација или некомплетних обавештајних података;
- о значају обавештајних служби у борби против тероризма и кључној улози коју сама јавност може да има при обезбеђивању информација које могу допринети изради тачних обавештајних података;
- велику посвећеност полиције заштити људских права и поштовању снажних механизма евидентирања, надзора и остваривања одговорности.

Студија случаја бр. 11: Национални систем за брзо упозоравање на опасност од тероризма *Plan Vigipirate*

Још од 1978. године, Француска се ослања на национални систем за брзо упозоравање на опасност од тероризма који се назива *Plan Vigipirate*. Систем је у први мах успостављен као одговор на талас напада левичарских терористичких група и накнадно ревидиран и надограђиван неколико пута. Од последње ревизије у 2006. години, за Француску се сматра да је под непрестаном претњом од тероризма. Циљ *Plan Vigipirate* је двострук: (1) заштита становништва, инфраструктуре и институција; (2) повећање спремности у случају напада. Систем је под непосредном надлежношћу председника Владе, који одлучује, после консултација са председником Републике, о подизању или смањењу нивоа узбуњивања. Промене у нивоу узбуњивања широко се објављују преко медија и других канала комуникације између државних органа и приватног сектора.

Систем почива на четири принципа:

- будност заснована на континуираној анализи претње од тероризма;
- свеобухватан приступ, праћење опасности у свим секторима друштва;
- ангажовање свих, углавном надлежних државних органа и приватног сектора, али и појединих припадника јавности;
- градација одговора државе на претњу од тероризма.

У систему су одређена четири нивоа узбуњивања и одговарајуће мере које треба предузети:

- Жуто: мере за повећање будности;
- Наранџасто: мере за спречавање могућег терористичког напада;
- Црвено: мере за спречавање познатог ризика од једног или неколико озбиљних напада;
- Тамно црвено: мере за спречавање ризика великих напада, истовремених или другачије осмишљених.

Plan Vigipirate је добро успостављен и познат међу становништвом. Ради даљег промовисања културе превенције, надлежни државни органи у Француској раде на подизању свести о начину извештавања о знацима који су везани за потенцијалну терористичку активност и разлозима за забринутост када су у питању сумњиве ситуације. Од појединаца се очекује да обавесте, чак и ако нису сигурни, најближу полицијску станицу или бригаду жандармерије. Успостављена је врућа телефонска линија и Интернет-платформе које могу да се активирају у случају потребе и преко којих жртве могу потражити помоћ и сведочити ради давања информација.

Извор: Влада Француске¹¹⁷

Полиција треба да је спремна, у складу са домаћим законодавством, да благовремено саопштава јавности релевантне информације о противтерористичким операцијама.

- Полиција би требало да се у својим порукама концентрише на обезбеђивање тачних информација које могу помоћи јавности ради безбедности или упозорити јавност на претњу која долази од лица ангажованих у НЕРВТ-у.
- Полиција би требало да буде способна да објасни општој јавности логичку подлогу иза било којих одређених противтерористичких операција.
- Полиција би требало да саопштава објашњење тако да буди поверење јавности, промовише кохезију у заједници и не појачава расне, етничке, верске или полне стереотипе, изазива тензије или придаје велику важност небитном питању.
- Полиција треба да апелује на све сведоке за давање информација и да при томе осигурава њихову безбедност, као и да замоли припаднике јавности за помоћ при обезбеђивању доказа и идентификацији починилаца на које се сумња.

117 Service d'Information du Gouvernement, République Française, "Le Plan Vigipirate", <<http://www.risques.gouv.fr/menaces-majeures/menaces-terroristes/plan-vigipirate>>; Secrétariat général de la défense nationale, *La France face au Terrorisme - Livre Blanc du Gouvernement sur la sécurité intérieure face au terrorisme* [Француска против тероризма - Бела књига о насиљу у безбедност против тероризма] (Париз: *La Documentation française*, 2006.).

- Полиција треба да поседује способност интеракције са мушкарцима и женама из различитих културних и верских средина, који могу бити потенцијални сведоци.
- Полиција би требало да упућује жртве тероризма у адекватне јавне службе и организације цивилног друштва који им могу обезбедити правну, психолошку, медицинску и другу помоћ.
- Полиција треба да буде спремна за брзо растеривање било каквих лажних гласина које могу да циркулишу у оквиру заједница, укључујући и коришћење друштвених мрежа.
- Тамо где су грешке учињене или тамо где постоје јасни разлози за забринутост када су у питању грешке полиције, руководиоци у полицији треба да се ухвате у коштац са овим питањима и њима се поштено позабаве. Покушаји прикривања ће више еродирати и дугорочно подрити поверење јавности од признавања првобитне грешке, лошег поступања или пропуста.

Студија случаја бр. 12: Политика „ништа нас не сме изненадити (“No surprises” policy) Полицијске службе Северне Ирске, Уједињено Краљевство

До појаве нереда у Северној Ирској долази посебно у периоду организовања протестних скупова, што обухвата демонстрације и контрадемонстрације од стране опозиционих група. Тензије које се јављају као резултат ових активности често користе екстремисти. То може подстаћи насиље и покренути насилне нападе на полицијске службенике, или пак, може представити припаднике полиције као “крвнике” или као неког ко фаворизује један део заједнице.

Полиција има обавезу да штити живот и имовину, што од ње захтева да предузима неопходне и сразмерне мере за спречавање ескалација насиља уз поштовање слободе изражавања и мирног окупљања. То може обухватати и присуство полиције у великом броју са заштитном опремом и оклопним возилима, што се може сматрати застрашивањем и може бити разорно по живот у заједници.

ПССИ је, дакле, усвојила политику “ништа нас не сме изненадити”. То обухвата објашњавање логичке подлоге која стоји иза распоређивања полиције и њене тактике, посебно када су у питању планирани догађаји као што су демонстрације. Поверљиве информације које могу угрозити припаднике заједнице или полицијске службенике се не дају. У спреси са текућим контактима са лидерима у заједници, то помаже спречавању ширења гласина и спекулација које се могу појавити од стране појединаца и група чији је циљ подривање владавине закона.

Извор: Горњи и Доњи дом Уједињеног Краљевства, Заједнички Одбор за људска права¹¹⁸

118 “Demonstrating respect for rights? A human rights approach to policing protest” [Да ли поштујете људска права? Приступ поштовања људских права у раду полиције на протестима], Горњи и Доњи дом Уједињеног Краљевства о људским правима, 2009, том 1, стр. 163-169, <<http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200809/jtselect/jtrights/47/47i.pdf>>.

Полиција треба да је спремна да ефикасно управља својим контактима са медијима, не само са главним средствима информисања, већ и “грађанима репортерима”.¹¹⁹ Однос између полиције и медија може бити врло напет и пун изазова за полицијске руководиоце, посебно у време криза, као када дође до инцидента који обухвата тероризам или насилни екстремизам, или је вероватно да ће до њега доћи. Са овим изазовом може се ухватити у коштац тако што ће се обезбедити следеће:

- у оквиру полиције је јасно ко је овлашћен да комуницира са медијима;
- полиција има обучене и када је то могуће искусне официре за везу са медијима, портпароле или представнике за штампу;
- полиција има напредно и савремено разумевање различитости и комплексности локалних и националних медија и показује спремност да комуницира са медијима на непристрасан и неселективан начин;
- полиција је спремна да обезбеди чињенице, контекст и основне информације. Полиција треба да избегава да буде увучена у јавне расправе са новинарима или средствима информисања или да сувише брани своје акције или уочене грешке;
- полиција треба да се уздржи од саопштавања било каквих информација медијима о потенцијалним жртвама и сведоцима, што ове може довести у опасност или довести у питање поштовање њихове приватности;
- полицијски службеници у заједници би требало да буду обучени и способни да воде и/или преусмере истраживања медија. Полицијски службеници у заједници би требало да су спремни да говоре за локална средства информисања о свом раду, својим дужностима и одговорностима, успешним програмима и како да ефикасно раде са локалним заједницама.¹²⁰

119 ОЕБС/ОДИХР, “Праћење слободе мирног окупљања у изабраним државама учесницама ОЕБС”, *op. cit.*, напомена 64.

120 “Special Report: Handling of the media during political demonstrations” [Специјални извештај: Управљање медијима за време политичких демонстрација], Канцеларија представника ОЕБС за слободу медија, 21. јун 2007, <<http://www.osce.org/fom/25744>>.

Студија случаја бр. 13: Капацитети унутар полиције посвећени односима са штампаним и осталим медијима, у оквиру борбе против тероризма, Финска

Безбедносно-информативна агенција Финске (SUPO) једна је од националних полицијских јединица под Министарством унутрашњих послова Финске, а њене дужности су одређене националним законом о управљању полицијом. Њене главне функције обухватају борбу против тероризма и контрашпијунажу, а питања која истражује одређена су од стране Националног полицијског одбора. SUPO је главни орган за спровођење закона надлежан за спречавање претњи од тероризма и борбу против насилне радикализације и незаконите екстремистичке активности у Финској.

Основне вредности SUPO су легалитет, поузданост и квалитет. SUPO придаје велику важност адекватној комуникацији са медијима и јавношћу о свом раду. Функција за штампу и односе са штампом установљена је 2008. године под непосредним надзором директора SUPO. Тим се тренутно састоји од три запослена са пуним радним временом, укључујући начелника за комуникације, начелника Одељења за комуникације и асистента за комуникације.

Екстерну комуникацију планира, координира и спроводи начелник за комуникације, у складу са политиком и стратегијом комуникације коју потврђује директор SUPO. Обезбеђено је да се интерни проток информација и сарадње одвијају несметано, да укупна политика према медијима остане кохерентна и да све услуге и медијски производи буду високог квалитета. На пример, ради обједињења интерне и екстерне комуникације у језгру рада SUPO и олакшане координације, начелник за комуникације присуствује састанцима управне групе којом председава директор SUPO.

Тим за комуникацију одговара за сва питања у вези са штампом и односима са јавношћу, и даје одговоре на интерне и екстерне захтеве у том смислу. Његове главне активности обухватају следеће:

- координација и организовање брифинга и експертиза на захтев, када су у питању различита безбедносна питања: особљу министарства, других државних органа, представницима локалних власти и приватних компанија;

- организовање редовних састанака о специфичним темама са представницима штампе и медија; ажурирање интернет странице SUPO;
- комуникација преко Твитера, укључујући објављивање кратких информативних изјава преко SUPO званичног Твитер налога, и коришћење индивидуалних налога од стране официра за комуникацију за учешће у дискусијама о одређеним темама.

Из искуства SUPO, примери добре праксе у штампи и у комуникацији са јавношћу обухватају следеће:

- обезбеђивање да официри за комуникацију увек имају приступ релевантним информацијама које долазе од SUPO оперативних јединица;
- обезбеђивање да целокупно особље SUPO увек буде свесно важних екстерних саопштења за штампу;
- јасна политика са другим полицијским јединицама када су у питању улоге у комуникацији у току заједничких истраживања у вез са тероризмом и насилним екстремизмом, где је SUPO одговоран за саопштења о појави уопште, а истражна јединица за саопштавање специфичних података везаних за истрагу. Заједнички план комуникације са дефинисаним улогама припрема се за сваки случај у који су укључени бројни државни органи.

SUPO официри за комуникацију пажљиво се регрутују ради обезбеђивања адекватне комбинације вештина у вез са комуникацијом и стручношћу која је повезана са темом, као и професионалним вештина. Један од официра за комуникацију треба да поседује знатно искуство са штампом и односе са медијима, а да други официр има велико искуство у борби против свих облика насилног екстремизма и тероризма. Поред професионалних вештина, неопходно је да официри за комуникацију поседују знање о историји, традицији и радној култури SUPO, као и контактима са свим кључним партнерима, и интерно и екстерно.

Извор: Адаптирано из информација које је обезбедила Безбедносно-информативна агенција Финске

5.3.2. Размена информација са заједницама

Полиција не би требало да јавности само саопштава информације о борби против тероризма, императив је да полиција успостави делотворне механизме за двосмерну размену информација са заједницама о спречавању тероризма и борбу против НЕРВТ-а. Међутим, размена информација између заједница и полиције може бити пуна изазова. Спремност припадника заједнице да размењују информације са полицијом и, колико ове информације могу да буду корисне, зависи од степена поверења и узајамног разумевања полиције и заједница којима служе. Потребно је време да се то поверење изгради, а оно се врло брзо може подрити обманама и гласинама. Размена информација олакшаће се ако постоји заједничко разумевање у погледу тога: зашто су полицији потребне информације од припадника заједнице и који модалитети воде ка ефикасној размени информација.

Добијање информација од заједница суштински је важно за полицију да би могла да чини следеће:

- праћење ситуације и предузимање благовремене, информисане акције када се полицији пријави нешто што буди забринутост или се чини да ће до тога доћи;
- разумевање како се улога полиције и њено обраћање јавности схвата када је у питању спречавање тероризма и борба против НЕРВТ-а;
- разумевање како на претње од тероризма и НЕРВТ гледају мушкарци и жене у заједници;
- одређивање питања и ствари због којих су заједнице забринуте када је у питању спречавање тероризма, као и објашњења, информације и подршка који су им потребни од стране полиције или других државних органа;
- процена утицаја противтерористичких мера на заједнице, како припадници заједнице доживљавају или гледају на полицијску акцију против тероризма, делотворност и ненамераване последице политика, мера или специфичних операција; повратне информације из заједнице треба да допринесу евалуацији и накнадном доношењу одлука у полицији;
- продубљивање и развој разумевања и процене претње од тероризма и НЕРВТ у одређеним заједницама и како да ефикасно одговоре на то;
- оцена спремности заједница да се даље ангажују и, можда, успоставе партнерски однос са полицијом у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а;

- прилагођавање начина на који полиција комуницира са припадницима заједнице о борби против тероризма, као и усвајање делотворнијих приступа за успостављање даљег партнерства са заједницама.

Студија случаја бр. 14: Размена информација и праћење тензија у локалним заједницама, Уједињено Краљевство

Центар за друштвене односе на Универзитету у Ковентрију (раније Институт за кохезију заједнице) у Уједињеном Краљевству израдио је практичан водич за локалне органе власти, полицијске службе и партнерске агенције о разумевању и праћењу тензија и конфликта у локалним заједницама. Праћење тензија у локалним заједницама није исто што и спречавање тероризма, али може допринети напорима да се тероризам спречи. Преко процеса праћења тензија у заједници, полиција, у партнерству са јавношћу, може утврдити разлоге за забринутост и тешкоће, смањити претње по кохезију заједнице, као и вероватноћу да појединци буду увучени у насилни екстремизам и радикализацију која води ка тероризму.

Водич је први пут објављен 2008. године, у партнерству са Лондонском метрополитен полицијом, и ажуриран 2010. године. Водич почива на идеји да тензије у заједници не морају да буду суштински лоше и наглашава да праћење тензија не значи шпијунирање одређених појединаца и заједница; главни разлог за забринутост су како спречити нереде, страх од криминала, несигурност и стварна незаконита или криминална активност, која се обично јавља са појачавањем тензија.

За разумевање стања односа међу различитим заједницама, државни органи треба да буду способни да “читају знакове” и морају имати ресурсе и технике да посредују између група и да им помогну да реше конфликте када до њих дође. Водич обухвата следеће смернице и савете: (1) како успоставити систем за праћење тензија; (2) алати за разумевање динамике локалне заједнице; (3) савети у погледу интервенција из искуства широм Уједињеног Краљевства.

Водич као први корак препоручује формирање групе за праћење тензија, коју сачињавају представници полиције и других државних органа, као и представници заједница, удружења станара и купаца и резидената, верских група и организација волонтера, који су у редовном контакту и ван састанака и који обавештавају једни друге. Таква група за праћење тензија успоставља се из следећих разлога:

- разумевање динамике локалне заједнице и идентификација потенцијалних или стварних тензија;
- свођење на најмању могућу меру потенцијалних негативних ефеката тензије, спречавање ескалације и смањивање конфликта;
- разматрање и планирање интервенција у краткорочном, средњорочном и дугорочном периоду;
- информисање и подршка управљању критичним инцидентима;
- подршка и промовисање кохезије заједнице.

У том циљу, задаци групе за праћење тензија обухватају следеће:

- прикупљање, давање и координација информација о динамици и тензијама у заједници;
- анализа информација из заједнице које се базирају на искуству, доказима и потенцијалним тензијама;
- давање оцена о утицају на заједницу, укључујући процене ризика;
- осмишљавање интервенција;
- израда годишњег плана;
- израда плана комуникација и утврђивање стратегије односа са медијима.

У водичу се наглашава да је предуслов успеха посвећеност свих заинтересованих страна овим циљевима. Потребно је да постоји заједничко разумевање шта се сматра тензијом у заједници, зашто се врши праћење и које су користи од тог праћења, а посебно да није реч о шпијунирању појединаца и група у заједници. У водичу се препоручује да се праћење тензија лоцира у оквиру јасног оквира управљања ради обезбеђивања одговорности и легалности, при чему се све кључни актери обавештавају и укључују у процес све до надзора над њим.

У анексу водича налазе се савети о томе како заједнице могу да помогну полицији да победи у борби против насилног екстремизма и тероризма и наглашава да те претње могу доћи са било ког подручја или из било које заједнице.

Извор: Центар за друштвене односе, Универзитет у Ковентрију¹²¹

121 *Understanding and Monitoring Tension and Conflict in Local Communities: A practical guide for local authorities, police service and partner agencies* [Разумевање и праћење тензија и конфликта у локалним заједницама: Практичан водич за локалне власти, полицију и партнерске агенције] (Ковентри: *Coventry University's Centre for Social Relations*, 2. издање, 2010).

Фактори и модалитети који воде ка делотворној размени информација са заједницама обухватају следеће:

- **Редовност:** Полиција треба да се бави спречавањем тероризма као делом редовне размене са заједницом, и у погледу информација и вишег степена институционалног уређења. Постојећи механизми за размену информација између полиције и заједнице треба да се користе до највеће могуће мере, пре него да се утврђују специфичне нове платформе.
- **Реципроцитет:** Полиција треба да са заједницом дели што више информација да би показала своју посвећеност дијалогу и партнерству са јавношћу. Када су информације посебно осетљиве, полиција би могла да размотри да са њима упозна само ограничен број поузданих припадника заједнице, посебно оне који су се добровољно пријавили да прођу кроз процес безбедносне провере. Полиција би такође требало да обезбеди информације о праћењу ситуације до мере која је законски допуштена и у складу са безбедносним питањима, о предузетим акцијама и учињеном напретку при решавању питања и разлога за забринутост које покрену припадници заједнице.
- **Транспарентност:** Важно је да полиција буде транспарентна према чињеници да се бави питањем спречавања тероризма, када је у питању њихова размена са заједницама. Такође, ако су официри полиције за борбу против тероризма сами ангажовани за сарадњу са заједницама, требало би да одлично познају природу свог задатка. Полиција би требало да буде транспарентна и у том погледу како ће се информације које им се обезбеде евидентирати, пријављивати и користити и како ће се идентитет лица које даје информације штитити или се неће штитити.
- **Инклузија:** Полиција би требало да укључи широк, репрезентативни спектар припадника заједнице у смислу година, пола, етничке припадности и вере. Самопрокламовани лидери у заједници не морају увек представљати заједницу у оној мери у којој то тврде. Полиција треба да буде спремна да се супротстави многим различитим мишљењима, укључујући мишљења људи који критикују полицијске акције и/или акције владе.

Примери канала и механизма за размену информација који се могу користити обухватају¹²²:

- одређивање полицијских тимова у заједници који покривају одређено географско подручје, са додељеним патролама које редовно посећују одређене заједнице;
- организовање јавних састанака о питањима спречавања терористичких акција, отворених за јавност, ради обавештавања локалних заједница и консултовања са њима на најширој могућој основи;
- коришћење алтернативних повода за састанке и размену погледа: посете школама и организацијама цивилног друштва од стране полицијских службеника; позиви упућени групама у заједници за посету полицијским станицама;
- покретање питања о спречавању тероризма на јавним форумима: припадници ових форума треба да представљају пресек заједнице и да се редовно састају ради разматрања проблема у заједници, играња рутинске консултативне улоге и служења као извор информација и бољег разумевања заједнице када је у питању полиција и други државни органи;
- формирање саветодавних одбора у заједници ради давања савета вишем менаџменту у полицији о томе како би се питања везана за спречавање тероризма могла најделотворније решити у контексту заједнице; полиција треба да позива као чланове ових одбора одабране појединце за које сматра да имају релевантно знање, вештине и искуство ради давања савета са независне тачке гледишта. Чланство у одборима треба да одражава различитост заједнице;
- посебно именоване официра за везу у борби против тероризма или контакте за сарадњу по питању борбе против тероризма са одређеном заједницом;
- коришћење електронских медија ради обезбеђивања важних информација за јавност и омогућавање појединцима да дају повратне информације и податке полицији. Такви методи обухватају интернет странице полиције, SMS поруке на мобилним телефонима и коришћење друштвених медија од стране полиције, као што су Фејсбук, Твитер, Vkontakte, Odnoklassniki итд.

122 ОЕБС/Високи комесар за националне мањине, *Препоруке за рад полиције у мулти-етничким заједницама*, *op. cit.*, напомена 110; ОЕБС, *Добре праксе у изградњи партнерстава између полиције и јавности*, *op. cit.*, напомена 6.

Студија случаја бр. 15: Полицијско обраћање и сарадња са јавношћу путем друштвених медија, Естонија, Финска и Холандија

“Виртуелни рад полиције у заједници” уведен је у септембру 2008. године од стране Полицијске управе у Хелсинкију ради обезбеђивања присуства полиције, видљивости и обраћања преко Интернета и друштвених медија, укључујући преко Фејсбука и Мајкрософт месенџера. Данас постоје три полицијска службеника који отворено раде (на њиховим налозима на друштвеним мрежама налазе се њихова имена и слике) са пуним радним временом као виртуелни полицијски службеници у заједници. Њихова улога је да учине полицију приступачнијом на мрежи (онлајн), да се баве превенцијом на мрежи, да негују осећање сигурности међу интернет корисницима, као и да први реагују ако открију сумњиве криминалне радње на Интернету (нпр. дечја порнографија, злостављање, говор мржње). Њихово онлајн присуство олакшава корисницима Интернета да траже информације или да пријаве неке догађаје који изазивају забринутост. Они такође проактивно учествују у дискусијама на мрежи ради обезбеђивања тачних информација о питањима везаним за полицију, и могу да сарађују са неким корисницима Интернета са којима би било много теже успоставити контакт лицем у лице.

Полиција и гранична полиција Естоније такође је увела у јуну 2011. године онлајн рад полиције у заједници именовањем свог првог позорника на мрежи. Тренутно три полицијска службеника раде пуно радно време као позорници на мрежи. Њихова примарна улога је давање савета припадницима јавности и давање одговора на платформама друштвених мрежа, Интернет форумима и преко електронске поште на све врсте питања која се могу јавити у вези са радом полиције. Ако позорник на мрежи дође до информација о активностима које могу представљати злочин, то прослеђују криминалистичком одељењу релевантне полицијске перфектуре, која је потом надлежна за истрагу о томе. Позорник на мрежи је попут полицијског службеника у заједници који уместо да патролира улицама, повећава безбедност људи на Интернету.

У Холандији, полицијски службеници у заједници из неколико полицијских управа, користе Твитер за комуникацију са јавношћу. Они твитују о свом свакодневном раду, што омогућава увид у различитост задатака полицијског службеника у заједници. Они твитују да би обезбедили информације и давали савете у погледу спречавања криминалних активности (укључујући слике, видео спотове, локације и линкове). Преко Твитера, полицијски службеници у заједници могу тражити од јавности информације, помоћ у решавању злочина или, на пример, проналажење нестале деце, а могу позивати и сведоке злочина да ступе у контакт са полицијом. Твитер отвара додатан двосмеран канал комуникације у реалном времену са припадницима заједнице којој служе. Припадници јавности могу лако твитовати својим полицијским службеницима у заједници о питањима и инцидентима који изазивају забринутост. Полицијски службеници у заједници добили су веома позитивне реакције од припадника јавности о свом коришћењу Твитера. То помаже у подизању њихове видљивости у оквиру заједнице и повећава признавање њихове улоге у оквиру полиције. У јуну 2013. године, преко 1 500 полицијских службеника у заједници у Холандији користило је Твитер у свом раду.

Извор: Полицијска управа у Хелсинкију¹²³, полиција и гранична полиција Естоније¹²⁴, и материјали које је обезбедила Национална полиција Холандије

123 Полиција Финске, "Helsinki Police on Internet and Online Local Police" [Полиција Хелсинкија на Интернету и локална полиција онлајн], <<http://www.poliisi.fi/nettipoliisi>>; Наредник Марко Форс, Полицијска управа у Хелсинкију, "Virtual Community Policing" [Виртуелан рад полиције у заједници], 2012, *Power Point* презентација на <<http://www.poliisi.fi/nettipoliisi>>.

124 Полиција у Естонији, "Web constables give advice on the Internet" [Позорници на мрежи дају савете преко Интернета], <<http://politsei.ee/en/nouanded/veebikonstaablid/>>.

Резиме кључних тачака – Пододељак 5.3.

- Делотворна комуникација је срж успешног приступа у раду полиције у заједници у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а. Полиција би требало, у складу са националним законодавством, да редовно и проактивно комуницира са јавношћу, не само у свом одзиву на специфичну противтерористичку активност или терористички инцидент.
 - У случају противтерористичке операције, полиција би требало да буде спремна да обезбеди благовремене и тачне информације да би помогла у осигуравању безбедности јавности, упућивању жртава на одговарајуће структуре подршке, апеловању на јавност у смислу пружања помоћи при обезбеђивању доказа и идентификацији осумњичених, промовисању кохезије у заједници, брзом спречавању ширења гласина и давању објашњења за логичку подлогу својих операција.
 - Полиција мора да буде спремна да управља потенцијално изазовним контактима са медијима. Обучено и искусно људство када су у питању односи са медијима повећава делотворност у раду. Полицијски службеници у заједници такође би требало да буду оспособљени да воде и, ако је потребно, преусмеравају истраживања медија.
 - Размена информација са заједницама је суштински важна за делотворан рад полиције и спречавање тероризма. То помаже полицији да појача своју ситуациону свест (познавање ситуације), предузима благовремене и информисане акције, утврђује и решава питања која буде забринутост у заједници у погледу тероризма и борбе против тероризма, као и да обезбеђује основу за развој партнерских односа са јавношћу ради унапређења сигурности и безбедности у заједници.
 - Припадници јавности ће давати информације само ако разумеју зашто је то неопходно и ако имају поверења у полицију. Поверење се мора задобити, а може се лако подрити или изгубити.
 - Размена информација са заједницом може се олакшати ако је редовна, реципрочна, транспарентна и инклузивна. Полиција треба да користи широк спектар канала и механизма за размену информација са јавношћу.
-

5.4. САРАДЊА СА ЗАЈЕДНИЦАМА РАДИ СПРЕЧАВАЊА ТЕРОРИЗМА И БОРБЕ ПРОТИВ НЕРВТ-А

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Зашто, са ким и како треба да сарађује полиција у заједници?
- Како може да се повећа делотворност сарадње полиције и заједнице?
- Како да полиција делотворно сарађује са специфичним групама ради спречавања тероризма?
- Која су то специфична питања повезана са сарадњом са омладином, женама, верским организацијама и верским лидерима, етничким мањинама и организацијама цивилног друштва? Који приступи могу бити корисни у таквој сарадњи?

5.4.1. Параметри сарадње полиције са заједницама

Процес сарадње је од суштинске важности за било какву делотворну иницијативу у раду полиције у заједници, а посебно оне усмерене ка спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а. Ова сарадња не обухвата само организовање састанака са припадницима заједнице. Делотворна сарадња је веома сложен процес који захтева сензитивност и веома пажљиво планирање. Неспретан или нехајан приступ сарадњи између полиције и заједнице може бити много штетнији од изостанка било какве сарадње.

У разматрању сарадње између полиције и заједнице у циљу спречавања тероризма и борбе против НЕРВТ-а, јавља се неколико питања: зашто, са ким и како?

Зашто полиција може имати користи од сарадње са заједницом?

У сарадњи са јавношћу, полицијски службеници могу добити следеће могућности:

- да повећају ситуациону свест о томе шта се дешава у заједници и унапреде своје разумевање динамике, перцепције ризика и разлога за забринутост у оквиру заједнице; то може касније послужити као основ за информисан и ефикаснији рад полиције;¹²⁵

125 Видети одељак 4.2.2 и одељак 4.2.3 овог водича.

- да нагласе своје присуство у заједници, што може, само по себи, и допринети поверењу заједнице и спречавању или ремећењу криминалне активности;
- да утврде критичне ситуације у раној фази у заједницама и да их упуте на релевантне партнере;
- да шире информације и кључне поруке јавности, укључујући спречавање ширења дезинформација и гласина;
- да подижу свест о релевантним питањима и мобилишу припаднике јавности и помажу им у решавању тих питања;
- да изграде, током времена, односе пуне поверења и поштовања као основ за даљу сарадњу;
- да постигну договоре који обезбеђују учешће јавности и сарадњу са заједницом у решавању проблема, укључујући решавање критичних ситуација.

Слика бр. 5: Спектар учешћа јавности, Међународна асоцијација за учешће јавности¹²⁶

Повећање нивоа утицаја на јавност		
	Информисање	Консултовање
Циљ учествовања јавности	Обезбедити јавности балансиране и објективне информације да би им се помогло у разумевању проблема, алтернатива и/или решења.	Обезбедити повратне информације од јавности у погледу анализа, алтернатива и/или одлука.
Обећање јавности	Обавештаваћемо вас.	Редовно ћемо вас обавештавати, слушати и признавати ваше разлоге за забринутост, и обезбеђивати вам повратне информације о томе како су улазни подаци добијени од јавности утицали на доношење одлуке.
Пример алата	Основни подаци Интернет странице Отворене куће	Коментар јавности Група на којима је фокус Анкете Јавни састанци

Ангажовање	Сарадња	Оснаживање
<p>Непосредан рад са јавношћу у току читавог процеса ради обезбеђивања да се питања и разлози за забринутост који се јављају у јавности конзистентно разумеју и разматрају.</p>	<p>Партерски односи са јавношћу у сваком аспекту одлуке, укључујући развој алтернатива и утврђивања решења коме се даје предност.</p>	<p>Стављање доношења коначне одлуке у руке јавности.</p>
<p>Радићемо са вама да бисмо обезбедили да се питања која у вама буде забринутост и друга питања непосредно рефлектују у алтернативама које се развијају и обезбеђују повратне информације о томе како су улазни подаци који су добијени од јавности утицали на доношење одлуке.</p>	<p>Потражићемо од вас непосредан савет и иновације у формулисању решења, да уградимо ваш савет и препоруке у одлуке до највеће могуће мере.</p>	<p>Ми ћемо спровести оно што одлучите</p>
<p>Радионице Договорно испитивање</p>	<p>Саветодавни комитети грађана Грађење консензуса Партиципативно доношење одлука</p>	<p>Већа грађана Гласачки листићи Делегирано доношење одлука</p>

Са којим припадницима заједнице треба да сарађује полиција?

- Сарадња полиције са јавношћу треба да буде инклузивна, да обухвата све заједнице, као и пресек припадника у оквиру заједнице, укључујући на „грас рутс“ (изворно развојни) нивоу. Полиција треба да пази да не сарађује само са одређеним групама, самопрокламованим представницима заједнице или само са саговорницима који имају разумевања за њих.
- Полиција треба да тежи да сарађује посебно са појединцима или групама које су маргинализоване, до којих је тешко доћи или који имају ризично понашање.
- Полиција треба веома да пази приликом успостављања партнерстава са појединцима, групама или организацијама, када постоје докази да ти појединци или групе нису једногласно посвећени ненасиљу и поштовању универзалних људских права. Краткорочни и дугорочни бенефити и ризици треба да буду исправно процењени у смислу одлучивања колико полиција треба да подржава и оснажује такве појединце, групе или организације и у коју сврху. На пример, мада могу бити делотворни партнери у процени појединаца који су под ризиком кад је у питању НЕРВТ и да их одвуку са тог пута, они могу имати и непристрасне погледе који су двосмислени или супротстављени када су у питању људска права и јачање социјалне кохезије.
- Неки облици сарадње као што је упознавање са осетљивим информацијама, могу захтевати од полиције да ограничи своју сарадњу са провереним припадницима јавности, као што су појединци који су прошли кроз безбедносну проверу;
- Полиција треба да узме у обзир ризик да на сарадњу са појединцима може да се гледа као на кооптирање или давање легитимитета тим појединцима. Полиција треба да пази да не подрије уочену независност и кредибилитет тих појединаца у позиција да изврше позитиван утицај у оквиру заједнице и подрже напоре за спречавање тероризма. Напротив, полиција треба да пази да не даје легитимитет појединцима чији је утицај у оквиру заједнице нејасан или могуће негативан, у односу на борбу против НЕРВТ-а.

Како да полиција сарађује са заједницама по питању спречавања тероризма и борбе против НЕРВТ-а? Сарадња треба да буде:

- Пажљиво планирана ради процене нивоа текуће сарадње и утврђивања и ублажавања могућих ризика у даљем раду. Ови ризици обухватају, на пример, стигматизацију одређених заједница путем селективне сарадње, секуритизацију односа са заједницама, или (не)давање легитимитета ангажованим појединцима у очима других припадника заједнице;¹²⁷
- Прилагођена специфичном лицу, групи или заједници да би била делотворнија. То може обухватати пажљив избор времена, места збивања и реторике да би се показала осетљивост и да би се питање поставило и покренуло на најбољи могући начин.
- Транспарентна у погледу чињенице да је спречавање тероризма и борба против НЕРВТ-а питање које решава полиција.
- Заснована на широком распону безбедносних питања у заједници, од којих ће само једно бити спречавање тероризма;
- Реципрочна, да обухвата и питања која су разлог за забринутост полиција и питања која су разлог за забринутост заједница.
- Што је редовније могућа и треба да се остварује и у формалном и неформалном окружењу да би се могућности за комуницирање, грађење узајамног разумевања и поверења, као и размену информација, довели до највишег могућег нивоа;
- Сарадњу треба олакшавати преко трећих страна из других законодавних тела или цивилног друштва, који можда боље познају одређене заједнице, имају приступ у одређене заједнице и/или кредибилитет одређене заједнице или одређених појединаца. Полиција може да покуша да утврди и извуче корист на основу подршке медијатора или спонзора у оквиру заједнице који могу да помогну полицији да успостави контакт и дијалог тамо где би се иначе сусрели са неспремношћу на сарадњу и могућим непријатељством.¹²⁸

127 Видети одељак 4.2.5 овог водича.

128 "Community Outreach and Engagement Principles" [Принципи обраћања и сарадње са заједницом], Међународно удружење шефова полиције, Одбор за борбу против тероризма, Борба против насилног екстремизма (CVE) Радна група, август 2012. године, <http://www.theiacp.org/portals/0/pdfs/IACP-COT_CommPolicingPrinciples_FINALAug12.pdf>.

Слика бр. 6: Нивои ангажовања дефинисани од стране Одбора за тероризам Међународног удружења шефова полиције¹²⁹

Први ниво	<ul style="list-style-type: none"> • Нема успостављених односа између заједнице и полиције. • Постоји незнатно или никакво познавање између заједнице и полиције.
Други ниво	<ul style="list-style-type: none"> • Утврђивање потенцијалних контаката у оквиру заједнице. • Односи са полицијом закона могу бити конфликтни.
Трећи ниво	<ul style="list-style-type: none"> • Успостављен почетни контакт са заједницом који отвара врата полицији за спровођење закона и канале комуникације. • Покривање критичних сфера утицаја и даље је ограничено.
Четврти ниво	<ul style="list-style-type: none"> • Узајамно разумевање и заједничко образовање се развијају. • Заједница разуме да проблем постоји и прихвата улогу полиције. • Дијалог се понавља и почиње бављење критичним "сферама утицаја".
Пети ниво	<ul style="list-style-type: none"> • Свеобухватна мрежа значајних односа успостављених између заједнице, полиције и партнера. • Високи нивои поверења, отвореног и транспарентног дијалога, дубоког разумевања проблема, потреба, очекивања и сарадње. • Заједница утврђује власништво над овим питањем.

Успех сарадње између полиције и заједнице биће даље олакшан:

- ако полицијски службеници имају или развијају потребан сет вештина, посебно у области комуникација, емпатије, сензитивности, перцептивности и самопоуздања;
- ако полицијски службеници базирају своју сарадњу на прелиминарним опсервацијама, рефлексiji и самоевалуацији. Посебно, полицијски службеници морају да буду свесни различитих разлога зашто став људи према полицији може бити изузетно негативан. У таквим околностима, полицијски службеници морају бити пажљиви и признавати да су потребни додатни напори и уверавања да би се задобило поверење и сарадња заједнице;
- ако полицијски службеници умеју да чују који су то разлози за забринутост, ако препознају како локално становништво гледа на проблеме, и ако не покушавају да одмах поново успоставе или редефинишу проблем да би одговарао полицијској агенди;

129 *Ibid.*

- ако полицијски службеници јасно објасне своју улогу, свој законски и организациони мандат и шта могу и шта не могу да ураде;
- ако полицијски службеници који воде евиденцију о питањима која су разлог за забринутост, а која су покренута, разјасне своје разумевање питања и поднесу поновни извештај заједници у одређеном временском року о томе шта се урадило да се та питања реше;
- ако се полицијски службеници уздрже од давања бланко уверавања да ће се проблеми решити (а могу да се не реше) или да преувеличавају свој утицај или способност да измене непопуларне политике или процедуре над којима имају мало контроле;
- ако полицијски службеници уложе све напоре да изврше било коју своју обавезу према заједници и обавесте припаднике заједнице о тешкоћама са којима ће се можда сусрести ако то ураде; они треба да прате утицај било које промене у политици или интервенцији која је учињена ради решавања одређеног проблема;
- ако полицијски службеници обезбеђују, кад год је то могуће, тачне и ажуриране податке заједницама ради илустровања било разmere проблема, делотворности полицијске интервенције или потребе за сарадњом заједнице, ради добијања много тачније слике проблема;
- ако полицијски службеници обезбеде информације о праћењу, до законски допуштене мере и у складу са безбедносним разлозима, о предузетим акцијама и учињеном напретку при решавању питања која покрену припадници заједнице. То ће помоћи да се обезбеди да припадници заједнице остану уверени да ће се њихови напори ценити, узети за озбиљно и да ће резултовати у конкретној и адекватној акцији државних органа.

5.4.2. Сарадња са одређеним групама у спречавању тероризма

Полиција мора да поступа једнако са свим појединцима. Истовремено, треба да се труди да буде осетљива на потребе и сложеност различитих заједница и група у оквиру тих заједница. Различите заједнице и групе ће бити забринуте и другачије погођене спречавањем тероризма и борбом против НЕРВТ-а. Полиција треба да прилагоди своју активност у смислу сарадње у складу са тим, да би била ефикасна при успостављању контаката и односа.

Полиција не би требало да прави претпоставке о томе како да сарађује са било којом од датих група на најбољи могући начин. **Сарадња захтева, на првом месту, да полиција развије исправно разумевање било које специфичне групе, непристрасно и ослобођено стереотипа:**

- Уопште узев, које су то потребе и проблеми који укључују динамику групе (нпр. кохезија, подела, друштвени притисак и лидерство)? Који су то релевантни демографски и друштвеноекономски подаци (нпр. пол, године, етничка припадност, култура и вера)?
- Посебно, у погледу полиције: која су у тој групи искуства са полицијом, перцепције и став према полицији и зашто?
- Следећа питања треба да се постављају посебно у вези са спречавањем тероризма: На који је начин група изложена претњи од тероризма? Како се гледа на претњу од тероризма у оквиру групе? Како се гледа на противтерористичке политике и мере и како се доживљавају у оквиру групе?

Морају се уложити додатни напори за сарадњу са појединцима и групама који се – било боје полиције или су непријатељски расположени према полицији, или који немају никакву жељу да имају било какав контакт са полицијом. Приступи тим групама захтевају посебну сензитивност, упорност, вешту комуникацију и преговарања од стране полицијских службеника који су у потпуности посвећени и верни својој улози. Треба размотрити неуобичајене приступе тамо где усклађеност са законом и лична безбедност нису угрожени. На пример, полиција би могла да се ослони на проверене посреднике из цивилног друштва за успостављање иницијалног контакта и олакшавање дијалога са таквим појединцима или групама.

Сарадња припадника уско повезаних група може посебно представљати изазов за полицију и захтева додатну пажњу. Може представљати веома тежак задатак за појединце да сруше социјалне баријере и проговоре о одређеном проблему, о нечему што би можда други припадници групе радије негирали или сакрили од државних органа, посебно када је реч о насилној радикализацији. У таквим околностима, полиција мора да поступа са посебном осетљивошћу у покушајима да се обрати овим појединцима. Поверење је суштински важно и у таквим ситуацијама, и полицијски службеници морају примењивати највише могуће стандарде професионалног понашања, пажљиво поступати са информацијама, штитити идентитет појединца и чувати тајност.

Грађењем на разумевању заједнице, полиција треба да заузме стратегишки приступ делотворној сарадњи са одређеном групом, и одлучује о следећем:

- ако да постави и решава питање спречавања тероризма са том одређеном групом. Спречавање тероризма имаће највише успеха када је нуспроизвод транспарентне и истинске сарадње поводом питања која су примарни разлог за забринутост те групе.
- Која средства комуникације користити за обраћање тој одређеној групи, нпр. са младим људима и локалним бизнисом може се ефикасније сарађивати преко друштвених мрежа, електронске поште, SMS порука или преко информација постављених на интернет страници полиције. Непосреднији приступ може бити ефикаснији када је у питању сарадња са старијим људима, тако што ће их посећивати припадници полицијских патрола код њихових кућа или присуствовањем на састанцима.
- Да ли користити посредника ради обезбеђивања почетног приступа и омогућавања комуникације и успостављање извесног повећења са одређеном групом.

5.4.3. Сарадња са омладином¹³⁰

За полицију је често лако да ступи у контакт са младим људима, али је тешко да са њима сарађује. Када су младићи и девојке огорчени против друштва и државе, то може довести до негативне перцепције, одбијања да буду у било каквом контакту са полицијом, па чак и да изазивају полицију. У многим областима, то се меша са историјом рђавих односа између полиције и омладине, посебно оних младих људи који припадају етничким мањинама или друштвеноекономским групама у неповољном положају. То може бити резултат непрофесионалног понашања појединих полицијских службеника, а понекад чак системске пристрасности у редовима полиције против одређених мањина.

Промене перцепција полиције међу младићима и девојкама, као и перцепције омладине у самој полицији, предуслови су за делотворну

130 *Youth Engagement to Counter Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism: Report on Findings and Recommendations* [Сарадња са омладином за борбу против насилног екстремизма и радикализације који воде ка тероризму: Извештај] о налазима и препорукама] (Беч: ОЕБС, 2013), <<http://www.osce.org/atu/103352>>.

сарадњу и за то је потребно време. Као представници државе, пре свега је неопходно и од суштинске је важности да полиција саосећа са младим људима у заједници и пружи им исто поштовање и штити њихова права на исти начин као и када је у питању било који други појединац. Ако се омладина осећа поштованом и вид да их полиција цени, много је вероватније да ће се отворити за даљи контакт.

Активност у вези са сарадњом са омладином је камен темељац у пракси полиције у локалној заједници у многим земљама. Полицијски службеници у заједници могу имати кључну улогу било улагањем сопствених аутономних напора или подржавањем постојећих програма за обраћање младима, као и рада лица која су задужена за рад са омладином и у државним органима и организацијама цивилног друштва.

Напори за ангажовање младих људи у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а могу бити засновани на наученим лекцијама и добрим праксама у ангажовању омладине када је у питању спречавање другог ризичног понашања и злочина, укључујући насиље у школама, припадност бандама, злоупотреба дроге, трговина људима и сексуална експлоатација.

Студија случаја бр. 16: Превентивни разговори полиције са младима изложеним ризику од НЕРВТ-а, Шведска и Норвешка

Безбедносна служба Националног полицијског одбора Шведске обавља разговоре на добровољној бази са појединцима, често адолесцентима који су под ризиком да ће бити увучени у активности које представљају претњу по безбедност. Они који су позвани на те разговоре не сумњиче се за било какав злочин. Ти разговори су део посла на превенцији и намењени су давању информација о текућем законодавству и потенцијалним ризицима којима појединци могу бити изложени ако наставе са одређеним активностима. То може обухватати разговоре са појединцима ради одбацивања погрешних информација. Понекад се разговори обављају и са члановима породице оних појединаца који се налазе под ризиком да буду увучени у активности које представљају претњу по безбедност, будући да рођаци имају више утицаја. Ови разговори су осмишљени као први корак за оне појединце који желе да напусте кругове који промовишу насиље.

Пракса превентивних разговора користи се и у Норвешкој. У 2003. години, Безбедносна служба Норвешке је заједно са обичном полицијом прибегла превентивним разговорима када су у питању десничарске организације за које су државни органи страховали да могу да се претворе у насилну мрежу. У току шестонедељног периода, обављено је око 100 појединачних превентивних разговора са младим члановима организације, а тим разговорима су присуствовали и родитељи кад год је то било могуће. Сврха разговора је била да млади људи постану свесни последица припадања десничарским групама и да се убеди да напусте групу. Кампања је имала веома позитиван резултат: више од половине ових младих људи је потпуно напустило групу, а неки су прешли у неке мање значајна удружења у оквиру организације и разматрали могућност да је потпуно напусте. Норвешка полиција верује да постоји неколико фактора који могу објаснити резултат, укључујући добру сарадњу између безбедносних служби и остатка полиције, тесну сарадњу са родитељима активних чланова, коришћење разговора за праћење и пружање помоћи при установљавању нових друштвених мрежа и/или наставак школовања или олакшавање проналажења запослења.

Извори: Безбедносна служба Шведске¹³¹, Министарство правде и полиције Норвешке¹³²

131 *Violence-promoting Islamist extremism in Sweden* [Исламски екстремизам који промовише насиље у Шведској] (Стокхолм: Безбедносна служба Шведске, 2010), страна 20.

132 *Collective security – a shared responsibility: action plan to prevent radicalization and violent extremism* [Колективна безбедност – заједничка одговорност: акциони план за спречавање радикализације и насилног екстремизма] (Осло: Министарство правде и полиције Норвешке, 2011), стране 16-17.

Студија случаја бр. 17: Програм Националне безбедности за теренски рад са омладином, Краљевска канадска коњичка полиција, Канада

Краљевска канадска коњичка полиција (RCMP) увела је Програм националне безбедности за теренски рад са омладином ради хватања у коштац са све већим разлозима за забринутост када је у питању појава политичког насиља међу младима широм света. Као компонента RCMP, Програм националне безбедности за теренски рад са омладином и RCMP непристрасна стратегија рада полиције, доприноси остваривању циља програма сигурних кућа и сигурних заједница, као и Акционог плана Канаде против расизма. Програм националне безбедности за теренски рад са омладином дефинише "омладину" као млада одрасла лица старости између 14 и 30 година. Главни циљ Програма националне безбедности за теренски рад са омладином јесте сарадња са младима у погледу питања националне безбедности.

Програм националне безбедности за теренски рад са омладином има циљ следеће:

- Обавештавање и образовање младих људи о националној безбедности у Канади (са нагласком на улози RCMP у обезбеђивању националне безбедности).
- Разматрање ангажовање младих људи по питању националне безбедности (консултовање са омладином ради разумевања њихових погледа и брига, као и учење о утицају националне безбедности на млада одрасла лица).
- Утврђивање и учешће у истраживањима и програмима (релевантним за радикализацију омладине која води ка насиљу, питања врбовања, спречавање екстремизма итд.);
- Укључивање младих људи и заједница у заштиту канадске националне безбедности.

До данас је предузето неколико иницијатива. Оне обухватају следеће:

- Презентације на часовима за студенте на универзитетима.
- Радионице и дискусије са фокусом на групама за средњошколце широм Канаде.
- Презентације на конференцијама.
- Обраћање групама у локалним заједницама.

Извор: Краљевска канадска коњичка полиција¹³³

133 To learn more about the RCMP's National Security Youth Outreach Program, visit: <<http://www.rcmp-grc.gc.ca/nsci-ecsn/youth-jeune-outreach-extension-eng.htm>>.

Млади људи нагињу томе да користе различите методе комуникације и добијају информације из других извора него када су у питању старији људи. За многе младе људе, њихов друштвен живот и пријатељства одржавају се пре свега преко друштвених мрежа. Коришћење друштвених мрежа може бити делотворан начин за обраћање младима и саопштавање кључних порука за њих.

Потенцијално корисни приступи обухватају следеће:

- Полицијски службеници могу организовати спортске тренинге, фитнес обуку, уметничке и друге активности у чијем су фокусу млади, као средство успостављања контакта, стварања платформе за редовну интеракцију и промовисање мирних начина изражавања;
- Полицијски службеници могу давати савете у погледу спречавања тероризма као део иницијативе општег подизања свести усмерене ка младима о томе како да буду безбедни;
- Полиција може успоставити присуство у друштвеним мрежама за сарадњу са омладином, укључујући проактивни дијалог о контраверзним инцидентима;
- Полицијски службеници могу успоставити или подржавати схеме менторства вршњака, где млади људи који су стекли неке вештине, можда у спортским тренинзима, школама плеса, уметничким пројектима у заједници или другим активностима, могу бити ментори и подржавати припаднике својих вршњачких група или млађих старосних група;
- Полиција може позвати младе људе из локалних заједница да допринесе полицијској обуци, посебно када су у питању активности које могу имати несразмеран утицај на омладину, као што су активности заустављања и претреса. Такве иницијативе дају могућности и младим људима и полицији да боље разумеју једни друге и да размењују погледе о том како млади људи могу бити погођени неким полицијским мерама;
- Полиција може организовати догађања на којима омладина може учити из полицијских активности и искусити их. То служи у сврху демистификације полицијске акције и приступа тако да млади људи имају боље разумевање за полицијске тактике за хватање у коштац са криминалом;
- Полиција може утврдити образовне програме или стажирање које је усмерено ка младим људима који су можда заинтересовани да се придруже полицији;

- Полиција може искористити вештине фацитације појединаца који имају кредибилитет код младих људи;
- Различити полицијски тимови у заједници који одражавају структуру становништва, са довољно искуства и одговарајућом родном избалансираношћу, биће сигурно много успешнији при успостављању конструктивних и позитивних односа са омладином.

Студија случаја бр. 18: Иницијативе Полицијске управе у Дијарбакиру за ангажовање омладине, Турска национална полиција, Турска

Дијарбакир је други град по величини у Југоисточној Анадолији, Турска. Полицијска управа у Дијарбакиру као део Турске националне полиције спровела је низ иницијатива усмерених ка позитивној сарадњи са младим људима, градећи поверење и подржавајући кохезију у друштву.

Од 2008. године, Полицијска управа у Дијарбакиру организује седмодневне летње кампове, чим је обухваћено више од 3.000 младих. Тема ових кампова је “Откријте своју земљу”. Фацитатори у камповима су припадници полиције, као и државних органа надлежних за омладину, образовање и здравство. Ангажовани полицијски службеници су прво морали да стекну сертификат за обуку тимова, психологију адолесцената и комуникацију. Циљ кампова је промовисање осећаја припадности, држављанства и поноса када је у питању културно богатство и различитост турског друштва. Иницијатива се ослања на спорт, уметничке активности и забаву и позитивну интеракцију са државним службеницима и вршњацима, у циљу решавања питања као што су инклузија и једнаке могућности, заједнички живот и поштовање правила, тимски рад и развијање поверења у људе из различитих средина, стицање нових вештина и самопоуздања. Учесници се морају добровољно пријавити за учешће у овом кампу, уз сагласност родитеља, да похађају локалну школу и потичу из средина у социјално неповољном положају. Ради ограничавања трошкова, иницијатива се ослања на помоћ компанија у природи.

У 2011. години, Полицијска управа у Дијарбаниру установила је Центар за подршку омладини и понудила рекреативне активности адолесцентима који живе у три средине у социјално неповољном положају а које насељавају породице са много деце са стамбеним проблемима. Ове средине су биле познате полицији будући да су биле изложене терористичкој пропаганди и активностима врбовања посебно упереним ка младим људима. Полиција је уредила површину од 4 квадратна километра, укључујући реновирање једне старе напуштене зграде и велике баште коју су користили наркомени и сквотери. Установили су центар који обухвата музичке и ликовне радионице, читаонице, компјутерске учионице, просторију за састанке, библиотеку, мали биоскоп, мали ресторан и спортске објекте, укључујући клизалиште. Центар пружа академску помоћ и разнорodne активности на отвореном, као и уметничке радионице (музика, керамика, сликање, глума), курсеве енглеског и турског језика, као и часове компјутера/ коришћења интернета. Већина запослених у Центру ангажовани су из Полицијске управе, осим инструктора за посебне курсеве. Центар сада има преко 10.000 регистрованих чланова у средњошколским старосним групама.

Извор: На основу материјала које је обезбедила Национална полиција Турске

Можда највећи део успеха иницијатива у погледу рада полиције у заједницама уперен ка сарадњи са омладином лежи у нивоу интересовања и посвећености коју показују поједини полицијски службеници који учествују у томе. То нису полицијска задужења која могу ефикасно извршити било који случајно одабрани полицијски службеници. Идеално би било да то буду добровољци, полицијски службеници који гаје природну емпатију и интересовање за младе људе и рањиве припаднике заједнице.

Студија случаја бр. 19: “Пица са полицајцем” (*Pizza with a Peeler*), Полицијска служба Северне Ирске, Уједињено Краљевство

У Северној Ирској, односи између полиције и младих католика традиционално су лоши. То је довело до већег степена НЕРВТ-а и учешћа у терористичким активностима међу овим групама. Последњих година, покренуте су иницијативе као покушај борбе против овог проблема. На пример, Програм “Пица са полицајцем”¹³⁴ Полицијске службе Северне Ирске подстиче полицијске службенике и омладину да се састају и разговарају о различитим питањима од заједничког интереса у неформалном окружењу које олакшава боље узајамно разумевање. Програм је резултат личне иницијативе полицијског службеника, која илуструје важност личне посвећености и интереса за развој успешних алата за обраћање младих људи.

Учесници се одређују преко група младих људи у локалним заједницама, као и међу људима који ступају у контакт са полицијом, у неким случајевима, на пример, после хапшења. Учешће је потпуно на добровољној бази и када су у питању млади људи и полицијски службеници. Програм је неформалан и нема прописаног исхода или распона тема о којима треба разговарати. На пример, до састанка може доћи у просторијама омладинског клуба или на фудбалском терену. Захтеви у погледу финансирања су ниски и сноси их полицијска служба.

Извор: Медијски извештаји¹³⁵ доступни јавности

134 “Peeler” је колоквијални израз за полицајца у Северној Ирској.

135 “Bringing peace and pizza to the interfaces”, BBC, 12. октобар 2010, <<http://www.bbc.co.uk/news/uk-northern-ireland-11527796>>.

5.4.4. Сарадња са женама¹³⁶

Узимање у обзир родне улоге важан је аспект безбедности. Мушкарци и жене различито гледају на безбедносна питања и различито их погађају конфликти, тероризам и борба против тероризма. Упркос томе, стратегије и мере у борби против тероризма често садрже родне предрасуде:

- Доминира погрешна концепција да се насилни екстремизам и тероризам тичу искључиво мушкараца. Мада потенцијална могућност да су жене циљна група за радикализацију и укључивање у насилне екстремистичке групе, већ дуго постоји, то се даље релативно потцењује и не решава.
- Специјалан потенцијал жена у борби против НЕРВТ-а често се превиђа и понекад ограничава на стереотипне улоге.¹³⁷ Укључивање жена као оних које утврђују политику, које су надлежне за спровођење закона, за образовање, као припадница заједнице и активисткиња, од суштинске је важности за решавање питања услова који воде ка тероризму и ефикасном спречавању тероризма.

Пуно ангажовање жена у различитим својствима и улогама, и у приватној и јавној сфери, од суштинске је важности за делотворну борбу против НЕРВТ-а.

Уклањање баријера које коче активно учешће жена у борби против тероризма, као дела полиције, других државних органа и цивилног друштва, преко је потребно из следећих разлога:

- Жене припадају заједници и треба да као такве активно учествују у иницијативама осмишљеним за осигуравање безбедности својих заједница;
- Жене доносе нову перспективу при утврђивању и решавању специфичних политичких, друштвених, економских, културних или образовних питања која могу водити ка насилном екстремизму и радикализацији која води ка тероризму, уопште, и међу женама и омладином посебно;

136 *Women and Terrorist Radicalization: Final Report* [Жене и терористичка радикализација: Завршни извештај] (Беч: ОЕБС, 2013), <<http://www.osce.org/sr/atu/107547>>.

137 Видети Џејн Хакерби, "Gender and Counter-Radicalization: Women and Emerging Counter-terror Measures" [Пол и борба против радикализације: жене и новонастајуће мере против терора] у Маргарет Ј. Сатервајт и Џејн Хакерби (ед.), *Gender, National Security and Counterterrorism: Human rights perspectives* [Пол, национална безбедност и борба против тероризма: аспекти људских права] (Оксон: Routledge, 2013).

- Жене су често жртве и терористичких напада и мера у борби против тероризма.¹³⁸ Оне могу указати када је превентивна пракса контрапродуктивна и проузрокује тензије у њиховим заједницама. Те информације могу бити одлучујуће у избегавању стварања или одржавања услова који воде ка тероризму;
- Жене су делотворни учесници у иницијативама и могу обликовати ефикасну причу за борбу против насилног екстремизма и радикализације која води ка тероризму; оне такође могу боље ступити у контакте и утицати на друге жене и младе.

У циљу избегавања или исправљања потенцијалне неравнотеже у акцијама за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а, полиција треба да постигне следеће¹³⁹:

- Посвећеност и активно залагање за постизање циља родне равноправности и заштите права жена у целокупној полицијској инфраструктури и активностима, а не само до мере у којој то помаже у борби против тероризма.
- Укључивање и делотворно ангажовање жена у свим фазама израде, спровођења и евалуације стратегија, политика и мера у борби против тероризма и радикализације.
- Укључивање специфичних родних репера у праћење и редовну евалуацију делотворности, као и позитивних и негативних утицаја, својих политика и мера против тероризма.
- Повећање присуства жена у полицији које су укључене у борбу против тероризма, као и ангажовање јавности на спречавању тероризма на свим нивоима и у свим функцијама, и уклањање препрека за регрутовање жена, њихово задржавање у полицији и напредовање у каријери.
- Јачање сарадње са другим државним органима ради разматрања и бољег разумевања родних импликација у борби против тероризма.

138 Џејн Хакерби, "Women and Preventing Violent Extremism: the USA and UK experience" [Жене и спречавање насилног екстремизма: искуство САД и УК], рад за брифинг, Центар за људска права и глобалну правду, Универзитет у Њујорку, Правни факултет, 2012.

139 За ближе информације о томе како решити родно питање у оквиру полиције, видети *Security Sector Reform Toolkit* [Алатке за родна питања и реформу сектора безбедности] (Варшава: ОЕБС/ОДИХР, DCAF и UN-INSTRRAW, 2008), <<http://www.osce.org/odihr/70294>>, Tool No. 2 on Police Reform and Gender [Алат бр. 2 о реформи полиције и полу], а посебно одељак 4.5 о раду полиције у заједници, одељак 4.7 о регрутовању и одељак 4.10 о напредовању.

- Увођење обавезне обуке у погледу родне равноправности за све супервизоре и полицијске службенике који врше безбедносне контроле и лични претрес.

У ангажовању жена у акцијама за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а, полиција, а посебно полицијски тимови у локалној заједници, треба да учине следеће:

- активна фацитација учешћа жена у консултацијама у раду полиције у заједници. Локација, време, место и облик састанка треба да су осмишљени тако да обезбеде успешно учешће жена.
- као и код приступа мушкарцима, избегавајте сарадњу са женама искључиво да би прикупљали обавештајне податке.
- развијање искреног партнерства за организацијама жена на бази идеје активне сарадње за испуњење заједничких циљева. Полиција треба да је транспарентна у погледу питања за спречавање тероризма, али и да тежи да решава примарне и шире разлоге за забринутост жена када је у питању безбедност њихових заједница.
- подизање свести о ризицима и могућим одговорима када је у питању НЕРВТ, као део иницијатива за информисање жена о мерама за решавање других безбедносних питања и питања везаних за криминал, као што је насиље у породици или сексуално злостављање, без секуритизације сарадње полиције са женама о овим другим осетљивим питањима.
- одређивање кључних женских активиста и организација, њихових способности и потреба, ради диверсификације партнерства и на тај начин укључивања и обраћања различитим групама у заједници.
- давање приоритета сарадњи са малим женским организацијама на "грас рутс" (изворном развојном) нивоу, радије него самопрокламованим лидерима у заједници или искључиво са великим и добро етаблираним организацијама.
- подстицање и до могуће мере подржавање иницијатива за оживљавање учешћа жена у јавној сфери, што је од суштинске важности да би могле да играју активну улогу у решавању питања радикализације која води ка тероризму у својој заједници, уз избегававање стварања сигурносних и безбедносних ризика за жене ангазоване у таквим иницијативама.
- подржавање обезбеђивања платформи и сигурних места за жене ради заједничког коришћења ресурса, искустава и разлога за забринутост у сучељавању са насилном радикализацијом, укључујући вештине и алате за делотворнији одзив;

- подржавање иницијатива цивилног друштва за образовање жена о њиховој културној, верској и политичкој историји, уз признавање другачијих интерпретација, да би им се омогућило да формулишу и разматрају различите нормативне поруке којима се изазивају екстремистичке приче.
- обезбеђивање да жене имају бољи приступ родно осетљивим програмима да би се одвојиле од НЕРВТ-а, а што ће им гарантовати адекватну заштиту и подршку.

Сарадња са женама из стигматизованих мањинских средина може се посебно исказати као пуна изазова за полицију. То посебно може бити случај када се полиција обраћа женама које припадају групи у фокусу несразмерних и/или дискриминаторних политика и мера у борби против тероризма. У таквим околностима, ризик контрапродуктивне сарадње је много већи. Полиција треба да обезбеди да се њихова стратегија сарадње базира на софистицираном разумевању културе, вере и улога полова у оквиру одређене заједнице, као и да је таква стратегија ослобођена стереотипних претпоставки и нема никакве негативне последице по ангажоване жене.

Студија случаја бр. 20: Мрежа Шаназ (*Shanaz*), укључивање жена у стратегију превенције *Prevent*, Уједињено Краљевство

Пројекат Шаназ је 2011. године израдило Удружење руководећих полицијских службеника у Уједињеном Краљевству за разумевање перцепције жена када су у питању активности у вези са националном стратегијом у борби против радикализације која води ка тероризму; овај пројекат је познат под називом Превенција и приказује како локалне полицијске снаге превазилазе препреке у сарадњи са женама. На челу пројекта налазила се жена полицијски детектив¹⁴⁰.

140 Видети детектив-инспектор Кизра Диндса, "Flying on One Wing" [Летећи на једном крилу], говор на заједничком округлом столу експерата Секретаријата ОЕБС-ОДИХР на тему "The Role and Empowerment of Women in Countering Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism" [Улога и оснаживање жена у борби против насилног екстремизма и радикализације који воде ка тероризму], 12-13. март 2013, Беч, <<http://www.osce.org/atu/88965>>.

Као резултат пројекта, Шаназ мрежа је установљена да uklони баријере и охрабри жене да играју активну улогу у агенди Превенције. Мрежа је сад независно тело које броји 50 жена лидера у заједницама и обезбеђује платформу да би група учествовала као равноправан члан у доношењу одлука у вези са развојем политике и стратегије, на подручју рада полиције које се њих непосредно тиче. Циљеви мреже обухватају рад на хватању у коштац са идеологијама које терористи користе да врбују људе за своју ствар, да подрже оне који су можда рањиви да потпадну под радикализацију, као и да ојачају институције које могу играти улогу у Превенцији. Шаназ мрежа ће такође помоћи при укључивању активности Превенције у свакодневни посао полиције.

Као део овог посла, Удружење руководећих полицијских службеника је сачинило водич за полицију и оне који раде у пракси на ангажовању жена у активностима Превенције. Ове смернице су назване “Жене и превенција” и дају преглед успешних активности Превенције које су користиле полицијске снаге и партнерске агенције широм Уједињеног Краљевства, како би се превазишле баријере у сарадњи. Рад представљен у смерницама се може прилагодити локалним условима и могу га обавити и друге снаге где постоје сличне баријере у сарадњи.

Извор: Удружење руководећих полицијских службеника, Уједињено Краљевство¹⁴¹

5.4.5. Сарадња са верским организацијама и верским вођама

Императив је да се у напорима у борби против тероризма не дискриминише нити несвесно стигматизује било која одређена вера или уверење. Терористи могу да наведу читав низ примера да би оправдали своје акције, укључујући верске разлоге, али религије нису одговорне ни за тероризам нити НЕРВТ. Државе учеснице ОЕБС-а чврсто одбијају идентификовање тероризма са било којом вером¹⁴².

141 Више о овом програму на интернет страници Удружења руководећих полицијских службеника на <<http://www.acpo.police.uk/ACPOBusinessAreas/PREVENT/EngagingWomeninPrevent.asp>>

142 ОЕБС, “Повеља за спречавање и сузбијање тероризма”, *op. cit.*, напомена 9.

Међутим, полиција мора да сарађује са верским вођама и организацијама заснованим на верској припадности из низа разлога, укључујући следеће:

- они и њихове заједнице могу бити потенцијални циљеви терористичких напада;
- они могу дати круцијалне повратне информације о томе како су мере у борби против тероризма погодиле њихове заједнице и како се на то гледа у оквиру тих заједница;
- они могу допринети да се приликом спровођења закона боље разумеју њихове заједнице и прилагођавају иницијативе обраћања;
- они могу бити свесни присуства појединаца или материјала који циркулишу у оквиру њихове заједнице а који оправдавају у својим излагањима тероризам;
- њихови увиди могу помоћи полицији да оцене да ли њихови наводи који оправдавају тероризам остављају трага код одређених појединаца;
- они могу бити боље позиционирани да проактивно и ефикасно оспоре неке аспекте прича које користе терористи да оправдају тероризам.

Сарадња са верским вођама и организацијама заснованим на верској припадности може, међутим, поставити одређене изазове пред полицију, на пример:

- Може постојати историја тензија и неповерења између државе и верске заједнице са стварним и/или утврђеним тешкоћама, посебно у погледу дискриминације и нарушавања верских слобода, укључујући као резултат дискриминаторне праксе профилисања од стране полиције.
- Многе верске заједнице представљају сложenu динамичку, са поделама на основу етничких, културних, језичких или доктринарних разлика, а може постојати и борба за престиж између вођа, фракција и организација.
- Неке верске вође су самопрокламоване и не морају уживати значајан ниво подршке у оквиру своје заједнице, нити тачно одражавати погледе својих следбеника поводом значајнијих питања.
- Верске вође и организације засноване на верској припадности могу одбити концепт да могу учинити нешто што би помогло у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а.
- Неке верске вође и организације засноване на верској припадности могу одабрати да негирају, прећуте или минимизују значај ситуација насилне радикализације зато што то сматрају потенцијално штетним по имиџ своје заједнице и/или могу чак на то гледати као на резултат сопствених пропуста.

Успешна сарадња полиције са верским вођама и организацијама заснованим на верској припадности може се олакшати у следећим случајевима:

- ако полиција утврди и базира своју сарадњу на тачном разумевању локалне демографије, динамике и сложености верских заједница;
- ако полиција има рефлексивни приступ при утврђивању и одбијању могућих стереотипа и предрасуда према верским убеђењима оних са којима желе да сарађују;
- ако полиција покаже знање и, до могуће мере, осетљивост у погледу верских убеђења, мада није ни неопходно ни практично очекивати од полицијских службеника да деле верска убеђења са заједницом са којом желе да сарађују;
- ако полиција од самог почетка јасно стави до знања да они не сматрају веру одговорном за тероризам и НЕРВТ, и јасно оспори повезивање тероризма са вером у својој сарадњи са другим заједницама и широком јавношћу;
- ако полиција објасни како је проактивно укључивање верских вођа и организација заснованих на верској припадности у спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а у интересу очувања безбедности заједнице;
- ако полиција учини све напоре да не фаворизује ниједну групу и да се уздржи од покушаја да кооптира појединачне саговорнике;
- ако полиција сарађује са вођама и организацијама свих религија и подстакне их да се заједнички мобилишу у борби против терористичког насиља и изразе солидарност са свим жртвама тероризма.

Студија случаја бр. 21: Пројекат “Шнитменген” (*Schnittmengen*), Исламски центар и полиција округа Гитерсло (*Gütersloh*), Немачка

У 2011. години, Савезно министарство унутрашњих послова Немачке отпочело је партнерство у области безбедности са грађанима муслиманске вероисповести. Иницијатива је усмерена ка подизању свести о претњи НЕРВТ-а, одређивању успешних примера партнерства између муслиманске заједнице и државних безбедносних органа, као и подстицање и пружање финансијске помоћи развоју других пројеката у заједници. Организован је конкурс као део иницијативе за доделу средстава најбољем двогодишњем пројекту и најбољој идеји за нови пројекат за промовисање сарадње између муслимана и државних органа за спровођење закона. Пројекат “Schnittmengen” (Пресеци) добио је награду у првој категорији.

“Schnittmengen” је омладински програм установљен и вођен као заједничка иницијатива Исламског центра у граду Гитерсло, полиције округа и регионалног огранка Villigst Академије против насиља. Пројектом је обухваћена углавном муслиманска омладина између 15 и 25 година старости. Циљ пројекта је подизање њихове свести о насиљу, истицање да деле потребе и аспирације које дели и остатак друштва, неговање толеранције и осећаја припадности друштву међу учесницима, као и унапређење њихове перцепције полиције и других државних органа путем позитивне интеракције.

Учесници се састају једном недељно у групама од 15 до 20 ради учествовања у спортским активностима и једном месечно на практичној обуци о деескалирању насиља. Путем ових активности, они стичу знање и развијају социјалне и комуникационе вештине које им могу помоћи у решавању тешких ситуација и одбијању насиља. Пројекат активно подржава неколико чланова муслиманске заједнице у Гитерслоу.

Извор: Савезна канцеларија за миграције и избеглице, Немачка¹⁴³

5.4.6. Сарадња са националним мањинама

Могућност полиције да конструктивно сарађује са националним мањинама у циљу спречавања тероризма, у великој мери зависи од ширег контекста односа полиције са националним мањинама и од интеграције мушкараца и жена из националних мањина у друштво.

- Полиција може да се ослони на постојеће напоре како би применила добре праксе рада полиције у мултиетничким друштвима, као и на друге иницијативе које би омогућила лакше учешће мушкараца и жена из националних мањина у јавном животу.¹⁴⁴

143 Савезна канцеларија за миграције и избеглице Немачке, “Initiative Sicherheitspartnerschaft: Gemeinsamen mit Muslimen für Sicherheit”, <<http://www.initiative-sicherheitspartner-schaft.de>>.

144 ОЕБС/Високи комесар за националне мањине, *Препоруке за рад полиције у мултиетничким друштвима*, *op. cit.*, напомена 110; ОЕБС, *Добре праксе у изградњи партнерства полиције и јавности*, *op. cit.*, напомена 6; такође видети Police and Roma and Sinti: Good Practices in Building Trust and Understanding [Полиција и Роми и Синти: Добре праксе у изградњи поверења и разумевања] (Беч: ОЕБС/ОДИХР, 2010), серија издања јединице за стратешка питања полиције (SPMU), том 9, <<http://www.osce.org/odhr/67843>>

- У противном, могућност да полиција ефикасно сарађује са националним мањинама у циљу спречавања тероризма, може бити ограничена или евентуално уназађена историјском и стално присутном лошом међусобном сарадњом и узајамним неповерењем. То је резултат дискриминаторних пракса и полицијске злоупотребе овлашћења у раду са националним мањинама. Када је реч о имигрантима, негативна искуства са полицијом понекад долазе из иностранства.

Императив је да полиција у свом деловању против тероризма не дискриминише нити да несвесно жигосе неку одређену националну мањину, идентификујући је као „осумњичену групу”.¹⁴⁵ Тероризам не сме и не треба да буде повезан са било којом националношћу, народом или етничком групом јер би то заузврат значајно могло да умањи спремност националних мањина да сарађују са полицијом и да подрже полицију у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а.¹⁴⁶

Полиција треба да искључи дискриминаторно етничко профилисање као принцип, а посебно у при вршењу дискреционих овлашћења заустављања и претреса:

- Полицијским службеницима треба дати јасне смернице и организовати обуку за легитимно профилисање – нпр. о факторима које могу да употребе при изради профила на основу доказа које је прикупила полиција. При вршењу заустављања и претреса, полицијски службеници треба да испоље највиши степен професионалности и да раде у складу са међународним стандардима људских права,¹⁴⁷ Ти стандарди подразумевају примену ненасилних метода и употребу силе само као крајњу ванредну меру у случајевима када је неопходно да се заштити живот и када мање екстремне мере нису довољне.¹⁴⁸ У случају да је при вршењу заустављања и претреса употреба силе неопходна, она треба да буде у складу са принципом минималне употребе. Пропорционалност степена употребе силе треба да одговара одређеној опасности, уз минимум евентуалних телесних повреда и оштећења имовине;

145 ОЕБС, “Повеља о спречавању и сузбијању тероризма”, *op. cit.*, напомена 9; “Консолидовани оквир ОЕБС-а за борбу против тероризма”, *op. cit.*, напомена 2; “Глобална стратегија УН-а за борбу против тероризма”, *op. cit.*, напомена 8.

146 Видети студију случаја бр. 7.

147 Видети студију случаја бр. 2.

148 Основни принципи УН-а о употреби силе и ватреног оружја од стране службених лица која спроводе закон, усвојени на Осмом конгресу Уједињених Нација о спречавању криминала и поступању према починиоцима кривичних дела, Хавана, Куба, 1990.

- Жалбени механизми треба да, у довољној мери, буду познати и доступни јавности, а случајеве дискриминације од стране полиције треба ефикасно решавати покретањем дисциплинских поступака уз саопштавање исхода члановима релевантних националних мањина. Учешће представника националних мањина у овим механизмима један је од начина продубљивања поверења које може да доведе до бољег поимања легитимности полиције.
- Учешће лица етничко-мањинског порекла у практичној обуци полиције за обављање задатака заустављања и претреса може да продуби међусобно поимање основа по којем се врши заустављање и претрес појединца и разумевање начина на који јавност то доживљава.

Успешна сарадња са националним мањинама у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а подразумева да полиција:

- из свог рада искључи понашања, праксе и процедуре које укључују или могу да доведу до дискриминације;
- делотворно спроводи кривичне законе против расизма и дискриминације и да је у стању да препозна испољавање расизма, нетолеранције и ксенофобије;
- обезбеди, колико год је то практично изводљиво, могућност размене и дистрибуирања информација о сузбијању тероризма на језицима мањина, или, по потреби, рада са преводиоцима;
- обезбеди да механизми обраћања и пријава полицији или другим органима закона који су успостављени за припаднике јавности, а у вези су са питањем тероризма, буду доступни националним мањинама;
- јасно стави до знања да не доводи тероризам и НЕРВТ-а у везу са било којом одређеном етничком групом и да активно оспорава конотације те врсте у својој интеракцији са свим сегментима јавности, укључујући и уздржавање од објављивања статистике и података о НЕРВТ-у на пристрасан начин који би могао да подстакне предрасуде и стереотипе о одређеним националним мањинама;
- обезбеди да полицијски службеници који су укључени у сузбијање и борбу против тероризма одражавају разноликост становништва, како би изградили поверење и повећали оперативну ефикасност. Јавни имиџ полиције, као демографског представничког тела, треба активно промовисати у контексту борбе против тероризма;
- састави различите полицијске тимове који одражавају демографски састав становништва, посебно када је реч о сарадњи са заједницом. Одлуку да се одређени полицијски службеник распореди

да служи одређеној заједници не треба доносити само на основу полне припадности, етничког или верског порекла. Она треба да узме у обзир вештине, знање и кредибилитет који је потребан да би се ефикасно успоставили односи у заједници;

- пружи неопходна знања полицијским службеницима, кроз обуку, како би се њихов рад заснивао на прецизном разумевању демографије, динамике и комплексности рада са сваком националном мањином;
- обезбеди могућности, као што су семинари и радионице, на којима би полицијски службеници могли да стекну потребна знања о националним мањинама за које су задужени. Тако би могли да заузму промишљен приступ у идентификовању и одбацивању евентуалних стереотипа и предрасуда које можда имају према њима. Припадници националних мањина могу на користан начин да допринесу тим напорима.

При успостављању сарадње са националним мањинама у циљу спречавања тероризма и борбе против НЕРВТ-а, полиција ће бити делотворнија ако:

- може да се ослони на службенике који су већ успоставили везу са мушкарцима и женама из националних мањина, као официри за везу или као контактне тачке;
- се јасно изјасни од самог почетка да националну мањину не опажа као проблем или осумњичену групу;
- може да допре до појединаца и организација из свих националних мањина, као и већинског становништва и ако учини максималне напоре да не фаворизује једну групу у односу на другу;
- обезбеди да сви формални и неформални форуми интеракције са заједницама буду отворени за све сегменте јавности, укључујући и националне мањине;
- обезбеди информације за националне мањине на њиховом језику, у мери у којој је то могуће;
- поседује или прикаже одређена знања о језику, обичајима, историји и верским убеђењима етничке заједнице са којом планира да сарађује;
- прихвати постојање евентуалних наслеђених лоших односа између полиције и националне мањине са којом планира да сарађује и ако покаже спремност да учини истинске напоре да обнови односе;
- у свој рад укључи лица из свих слојева националне мањине – мушкарце и жене, младе и старија лица – и ако настоји да, у складу са тим, даље прилагођава свој рад на терену;

- не ограничи тежиште свог рада само на сузбијање тероризма, већ на истинско решавање ширег спектра питања и евентуалних проблема националних мањина;
- се распитује, слуша и решава проблеме националних мањина у вези са сузбијањем тероризма;
- објасни због чега је проактивно учешће националних мањина у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а у интересу очувања заједнице.

У својој сарадњи са националним мањинама полиција треба да подстакне националне мањине на повезивање и колективно мобилисање, укључујући повезивање и колективно мобилисање са појединцима и организацијама из већинске групе, како би заједнички осудили терористичко насиље и изразили солидарност са свим жртвама тероризма.

Студија случаја бр. 22: Едукација за разноврсност и спровођење закона, рад на терену, Америчко-арапски комитет за борбу против дискриминације, Сједињене Америчке Државе

Америчко-арапски комитет за борбу против дискриминације је национална општенародна арапско–америчка организација која се бави заступањем и едукативним радом на пољу заштите права особа арапског порекла и промовисањем њиховог културног наслеђа у Сједињеним Америчким Државама. Један од циљева Комитета је сузбијање стереотипа и дискриминације против арапско-америчке заједнице. Едукативне иницијативе Комитета за борбу против дискриминације укључују посебан рад са полицијом на терену као одговор на претеране реакције против арапско-америчких и муслиманских заједница након терористичких напада на Сједињене Америчке Државе 11. септембра 2001. године.

Крајем 2001. године, Комитет за борбу против дискриминације покренуо је едукацију о различитости, о спровођењу закона и о раду на терену како би се лицима која спроводе закон:

- обезбедила боља знања за развој међукултурних вештина да би се побољшала ефикасност и изградило поверења у раду са америчко-арапском заједницом;
- обезбедило веће разумевање културолошких разлика и ставова;
- сугесало о начинима бољег укључивања заједница и регрутовања службеника из редова својих чланова;
- пружиле смернице о томе шта се сматра сумњивим, а шта не, унутар заједница.

Ослањајући се на интерактивне семинаре уз лично учешће, кроз овај програм обучено је 2000 професионалаца, укључујући запослене у Федералном истражном бироу (ФБИ), Министарству за унутрашњу безбедност, Министарству правде, државне и локалне органе који спроводе законе, универзитете и корпоративне групе. Руководилац програма је дао свој допринос изради два кратка филма за обуку савезне владе о Арапима и муслиманима. Програм је освојио неколико награда савезних, државних и локалних агенција као знак признања за учињене лидерске напоре у заједници.

Руководилац програма Комитета за борбу против дискриминације је један од оснивача Саветодавног већа Арапа, муслимана и Сика теренске канцеларије Федералног истражног бироа у Вашингтону. Саветодавно веће Арапа, муслимана и Сика основано је 2003. године како би се обезбедила већа транспарентност и боља комуникација између заједница и теренске канцеларије у Вашингтону. Саветодавно веће и теренска канцеларија одржавају тромесечне састанке како би разменили културна, лингвистичка и контекстуална стручна знања и како би деловали у правцу спречавања злочина из мржње кроз изградњу односа са члановима заједнице, тако да они буду вољни да сарађују са органима који спроводе закон.

Извор: Америчко-арапски комитет за борбу против дискриминације¹⁴⁹, Федерални истражни биро¹⁵⁰

-
- 149 Америчко-арапски комитет за борбу против дискриминације, "ADC LEOP Continues to Lead Fight Against Ignorance and Intolerance" [Комитет за борбу против дискриминације наставља своју борбу против незнања и нетолеранције кроз програм за спровођење закона и рад на терену], <<http://www.adc.org>>; видети такође "Diversity Education and Law Enforcement Outreach Program" [Едукација за разноврсност и спровођење закона, рад на терену], Америчко-арапски комитет за борбу против дискриминације, 5. октобар 2009. године, <<http://www.osce.org/odihr/39324>>.
- 150 Министарство правде Сједињених Америчких Држава, Федерални истражни биро, награде руководиоцу за лидерство у заједници, 2009. година, <http://www.fbi.gov/about-us/partnerships_and_outreach/community_outreach/dcla/2009/wfo>.

5.4.7. Сарадња са организацијама цивилног друштва

Државе које учествују у раду ОЕБС-а препознале су да је рад са организацијама цивилног друштва од виталног значаја за борбу против тероризма и обавезале су се да ојачају сарадњу са тим организацијама¹⁵¹. Будући да организације цивилног друштва заузимају централно место у јавном животу и мрежама размене информација, полиција би требало да сарађује са њима и да их укључи у развој партнерства, чак и случају постојања тензија и међусобних контроверзи у прошлости.¹⁵² Организације за људска права, укључујући и организације жена, удружења жртава тероризма, а посебно организације локалних заједница могу да играју кључну улогу у раду са полицијом на спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а.

Полиција може да подигне свест организација цивилног друштва о широком спектру активности кроз које ове организације могу да допринесу спречавању тероризма. Активности укључују, на пример:

- подизање јавне свести о природи опасности од тероризма као и о важећим законима и мерама за спречавање и борбу против тероризма и информисање јавности о томе која заједница и који чланови те заједнице могу да их заштите од тероризма;
- подизање јавне свести о стандардима људских права које полиција мора да поштује у свом раду на спречавању и у својој борби против тероризма;
- истраживање услова који доводе до тероризма како би се помогло бољем разумевању појава која води ка тероризму.
- предузимање конкретних активности које се баве условима који доводе до тероризма, као што су иницијативе за јачање људских права и владавину права, промовисање демократске одговорности, борба против дискриминације и кршења људских права подстицање друштвене кохезије и инклузиј, и разматрање негативних друштвено-економских фактора;
- допринос спречавању тензија и њиховом смиривању између заједница, стварањем сигурних простора за разматрање питања и

151 Министарски савет ОЕБС, Одлука бр. 5/07, *op. cit.*, напомена 80.

152 ОЕБС, Добре праксе у изградњи партнерства између полиције и јавности, *op. cit.*, напомена 6, став 8.

проблема, усмеравање неслагања и незадовољстава кроз демократски процес и подстицање размене искустава и ставова међу припадницима јавности;

- залагање за солидарност са жртвама тероризма, кроз пружање подршке и омогућавање да се чује глас жртва како би се сузбила њихова дехуманизација и насилна екстремистичка пропаганда;
- активно изношење ставова против насилне и екстремистичке идеологије, лидера и група у циљу њихове делегитимизације;
- рад са појединцима који су увучени у активност НЕРВТ-а, како би се скренули са пута насилне радикализације.¹⁵³

Организације цивилног друштва могу имати низ значајних улога у оквиру напора полиције који су усмерени ка спречавању тероризма и ка борби против НЕРВТ-а. Полиција у наведеним областима треба да настоји да развије конструктивне односе са организацијама цивилног друштва. Цивилно друштво може да подржи и повећа ефикасност рада полиције, на пример, кроз:

- јачање кохезије и мобилизацију мушкараца и жена у заједницама, у знак подршке иницијативама за решавање проблема, укључујући и оне које су осмишљене да решавају притужбе заједнице и услове који доводе до тероризма као што је дискриминација;
- преузимање улоге посредника у комуникацији између полиције и различитих заједница, група и појединаца, а посебно оних који нису вољни да се укључе у рад или су непријатељски настројени према полицији;
- унапређење разумевања међу заједницама о улози и функцијама полиције у борби против тероризма и обрнуто, кроз информисање полиције о ставовима и проблемима заједнице у погледу тероризма и борбе против тероризма.
- промовисање одговорности полиције према грађанима кроз вођење сталног и директног дијалога о битним питањима, вршење процене утицаја полицијских акција на заједнице и на права њених припадника, саветовање о конкретним мерама полиције које су усмерене ка спречавању тероризма и ка борби против насилног

153 ОЕБС/ОДИХР, "Улога цивилног друштва у спречавању тероризма", *op. cit.*, напомена 84; такође видети Дејвид Кортрајт (изд.), *Friend not Foe: Opening Spaces for Civil Society Engagement to Prevent Violent Extremism* [Пријатељ а не непријатељ: Отварање простора за ангажовање цивилног друштва у спречавању насилног екстремизма] (удружење *Fourth Freedom Forum* и *Kroc Institute for International Peace Studies at the University of Notre Dame*, друго издање, мај 2011. године).

екстремизма и радикализације која води ка тероризму, уз сугерирање могућих алтернатива;

- признавање позитивних корака или мера које је полиција предузела у циљу спречавања тероризма и борбе против која води ка тероризму, јачајући на тај начин поверење јавности;
- рад са појединцима и групама који су угрожени или увучени у деловање насилног екстремизма и радикализације која води ка тероризму. Циљ рада је боље разумевање тих појединаца и група како би се деловало на њихово скретање са пута терористичке радикализације. Овај рад подразумева и сватање полиције да такво ангажовање не садржи било какву легитимизацију или други вид пружања подршке тим појединцима и групама.

Студија случаја бр. 23: Друштво за демократску културу, Немачка

Друштво за демократску културу (*ZDK*) је организација цивилног друштва и НВО мрежа у Немачкој која ради на промовисању демократских вредности и људских права против насиља и екстремизма. Друштво је основано 2003. године са циљем да, на нивоу државе, спроведе мисију Центра за демократску културу, основаног у Берлину 1997. године. Ова организација нема никакву политичку нити верску припадност, а њен рад је уједно и академски и практичан. Њен фокус обухвата све видове екстремизма. Она спроводи истраживања и анализе, даје научне савете и пружа саветодавне услуге општинама, другим државним органима, другим организацијама цивилног друштва и предузећима које су везане за питања екстремизма и насиља. Она функционише и као независан посматрач екстремизма и криминала, израђује извештаје, студије случаја и објављује друге публикације како би допринела и подстакла јавну расправу о овим питањима у Немачкој.

У периоду од 1999. до 2003. године, *ZDK* је разрадио тростепени модел “саветовања заједнице”, у циљу изградње капацитета за борбу против екстремизма на нивоу општина или градских подручја подстицањем развоја демократских вредности.¹⁵⁴ Ова методологија заснива се на:

154 Дирк Борстел “Das Konzept Community Coaching” [Концепт коучинга у заједници], издање Центра за демократску културу, бр. 4, 2003., стр. 6-15.

- (1) процени локалне ситуације и потреба, укључујући, на пример, квалитативно мапирање степена у којем је заједница погођена екстремизмом и насиљем;
- (2) подстицању развоја мреже заједнице међу локалним заинтересованим странама
- (3) пружању савета за формулисање и спровођење одговарајућих опција у заједници и стратегија за борбу против екстремизма.

Овај модел саветовања заједнице прилагођен је и спроведен у више од 20 општина широм Немачке. Неколико пројеката је у току, укључујући и највећи који је покренут 2010. године у рејону Неуколн у Берлину.

Поред Центра за демократску културу, Друштво за демократску културу је такође одговорно за рад EXIT-а у Немачкој – иницијативе из 2002. године чији је суоснивач бивши полицијски детектив и бивши неонацистички лидер, а чији је циљ пружање индивидуалне подршке људима који желе да напусте десничарски екстремизам. EXIT им помаже да, кроз лични дијалог и саветовање, критички посматрају своје глобалне екстремистичке ставове и своје понашање у прошлости, да развију нове перспективе и започну нов живот. Он им пружа практичну помоћ и омогућава контакте са другим заинтересованим странама, али не пружа финансијску или социјалну подршку бившим радикалима, нити нуди заштиту од кривичног гоњења. EXIT пружа услуге саветовања које је прилагођено породицама, наставницима, полицијским службеницима и онима којима је потребан савет како да се понашају у случајевима десничарског екстремизма.

Крајем 2011. године, EXIT Немачка је дизајнирао и дистрибуирао 300 бесплатних мајица са симболима екстремне деснице и слоганима на једном од највећих неонацистичких рок концерата у Европи. Након прања мајице губе своје натписе, а испод њих се појављује нови дизајн са следећим слоганом: „Ако то може твоја мајица можеш и ти! Помоћи ћемо Вам да се ослободите десничарског екстремизма. EXIT Немачка”. Ову иницијативу пратила је медијска кампања преко интернета, и израда кратког филма. Иницијатива је привукла је светску пажњу. Од почетка кампање број појединаца који је контактирао EXIT Немачка се утростручио.

Извор: Друштво за демократску културу ЗДК¹⁵⁵

155 За више информација о овом пројекту посетите интернет страницу EXIT Germany <<http://www.exit-deutschland.de>>.

Да би сарадња полиције са организацијама цивилног друштва била могућа и успешна, неопходно је уклонити све препреке и изазове са којима се суочавају организације цивилног друштва, а посебно оне који су се евентуално појавиле или интензивирале у контексту борбе против тероризма. Уклањање неких од тих препрека изискује акције које излазе из домена одговорности полиције, као што је преиспитивање неоправдано рестриктивних закона о регистрацији и оснивању НВО. Ипак, у оквиру својих надлежности полиција треба да:

- посматра организације цивилног друштва као независне и равноправне партнере у решавању притужби и безбедносних питања од општег интереса у оквиру заједнице; полиција не треба да покушава да манипулише организацијама цивилног друштва у полицијске сврхе;
- ангажује широк спектар организација цивилног друштва које заступају различите заједнице и које се баве решавањем различитих питања;
- на конструктиван начин ангажује чак и оне организације цивилног друштва које имају критичан став према полицији;
- обезбеди заштиту за чланове организација цивилног друштва и браниоце људских права, а посебно њихов физички интегритет, ако је њихово учешће у спречавању тероризма имало последицу узнемиравања или прогон;
- са организацијама цивилног друштва размени, у степену у ком је то могуће, пожељно користећи директне канале комуникације, релевантне и тачне информације о проценама полиције у вези са опасношћу од тероризма, како би те организација могле да пруже значајне могућности, савете и помоћ;
- посматра организације цивилног друштва без сумњи, осим ако за то не постоје истински и објективни разлози. То треба да чини посебно у свом раду са појединцима и групама које су угрожене насилним екстремизмом и радикализацијом која води ка тероризму, како би их боље разумели односно скренули са пута терористичке радикализације;
- не ограничавају активности организација цивилног друштва повећујући их са тероризмом, осим ако то није утврдио суд у складу са судским поступком и стандардима праведног суђења;
- размотри укључивање организација цивилног друштва у обуку за полицијске службенике за питања која се тичу различитости, забране дискриминације, људских права – родних питања уопште, а посебно у контексту борбе против тероризма;

Студија случаја бр. 24: Центар за информисање о деструктивним супкултурама, Фрисусет (Fryshuset), Шведска

Центар за информисање о деструктивним супкултурама (CIDES) је пројекат невладиног омладинског центра и фондације Фрисусет у Шведској. CIDES је ангажован на развоју и промовисању ефикасних приступа у борби против оснивања деструктивних супкултура, смањењу броја лица која им се придружују и на лакшем напуштању тих група. Примери деструктивних група укључују екстремистичке групе које промовишу насиље, и криминалне и насилничке групе међу фудбалским навијачима.

Рад CIDES заснива се на идеји да проблеме са деструктивним групама не може да реши само полиција. Постоји много заинтересованих страна у друштву које треба да преузму свој део одговорности и делују удружено, да слушају младе људе како би сазнали шта треба да избегавају или како да напусте деструктивне групе.

Дакле, рад CIDES подразумева блиску сарадњу са омладином. CIDES је подржао оснивање три омладинска савета у Стокхолму, Гетеборгу и Малмеу, како би омогућио младим људима из угрожених средина да формулишу проблеме са којима се суочавају у свом свакодневном животу и да дају сугестије о начинима решавања тих проблема.

CIDES је успоставио мрежу са представницима Националног одбора за здравство, са полицијом, шведском службом за извршење затворских и условних казни, школама, универзитетима и доносиоцима одлука који су на различитим нивоима ангажовани на питањима везаним за омладину. Учесници у мрежи могу да размењују искуства, идентификују проблеме и заједно раде на изналажењу решења.

Извори: Центар за информисање о деструктивним супкултурама¹⁵⁶, Шведска служба безбедности¹⁵⁷

156 За додатне информације о CIDES, посетите њихову интернет страницу <<http://cides.fryshuset.se/>>.

157 “Исламистички екстремизам који промовише насиље у Шведској”, *op. cit.*, напомена 130, стр. 78-79.

5.4.8. Сарадња са малим и средњим предузећима

Предузећа играју пресудну улогу у инфраструктури државе и заузимају централно место у њеној флексибилности, чине извор прихода, запошљавања и становништву омогућавају пружање добара и услуга. Рад са предузећима у спречавању тероризма је једнако важан за полицију као и рад са појединцима и групама цивилног друштва. Предузећа могу, примера ради, постати мета терористичких напада или терористи могу покушати да набаве материјал и опрему од предузећа.

Иако рад органа државне власти са великим предузећима може бити организован на вишем централизованом нивоу, полицијски службеници који раде у заједници добро су позиционирани да у свој рад укључе мала и средња предузећа. Ипак, може се десити да рад са предузећима различите величине у неким земљама не спада у надлежност полиције у заједници, те да експлицитно буде усмерен ка прикупљању обавештајних података.

Студија случаја бр. 25: Пројекат Грифон (*Griffin*), полиција града Лондона, Уједињено Краљевство

Приступ успостављања партнерства између полиције и грађана у спречавању тероризма, са посебним фокусом на предузећа показало се успешним у граду Лондону. Пројекат *Грифон* првобитно је зачет 2004. године како би се руководиоцима, безбедносним службеницима и особљу запосленом у сектору великих јавних и приватних организација пружили савети и предочила питања везана за безбедност, борбу против тероризма и спречавања криминала. Овај пројекат је сада прерастао у националну иницијативу, а полиција других земаља је за њега показала велико интересовање.

Пројекат данас има циљ да помогне и подржи појединце или групе који су одговорни за безбедност и сигурност зграда, предузећа, рејона или насеља. Он обезбеђује званичан и директан канал путем кога полиција може да размењује и ажурира кључне информације које се тичу безбедности и спречавања злочина.

Основни циљеви пројекта су:

- подизање свести о актуелним питањима тероризма и криминала;
- размена и прикупљање информација;
- изградња и одржавање делотворних радних односа;
- изналажење решења за сузбијање тероризма и криминала;
- очување поверења у полицију и друге државне органе;
- подстицање грађана да пријаве сумњиве активности и понашања.

Оквир пројекта *Грифон* чине четири главна правца:

- Информативни дани: Организују се на локалном нивоу уз учешће полицијских снага ради упознавања са концептом и ради успостављања односа и мрежа. Фокусирани су на начине препознавања, одговор и пријављивање сумњивих активности и понашања (нпр. извиђање у непријатељске сврхе, импровизоване направе за возила/људе). Они помажу учесницима да прокоментаришу своје локалне процедуре за поступање у одређеним врстама несрећа или ванредних ситуација.
- Интернет модул за освежавање знања: Пакет је информативан, интерактиван и лак за праћење, а осмишљен је да помогне учесницима да буди информисани и укључени у рад.
- Позиви у којима учествује више саговорника: Већина ангажованих полицијских снага користи систем редовних позива у којима учествује више саговорника, као што су конференцијски позиви, СМС, пејџер или електронска пошта. Ова врста позива омогућава појединцима и групама да буду правремено информисани о актуелним дешавањима, да добију обавештајне податке и да се информишу о питањима или случајевима који утичу на њихове посебне области.
- Хитна размештања: Иако је примарна улога пројекта *Грифон* да се фокусира на свест у заједници, на надзор и извештавање, у ванредним ситуацијама могу се активирати додатне процедуре. Полицијске снаге, уз коришћење цивилног потенцијала, могу да изврше размештање регистрованог особља пројекта *Грифон* за активности као што је постављање кордона или приметно патролирање у комшилuku.

Извор: Пројекат *Грифон*, полиција града Лондона¹⁵⁸

158 За додатне информације о пројекту *Грифон*, посетите интернет страницу: <<http://www.projectgriffin.org.uk>>.

Резиме кључних тачака – Одељак 5.4

- Сарадња полиције са заједницама у циљу спречавања тероризма и борбе против НЕРВТ-а треба да буде:
 - **инклузивна**, да допире до свих заједница и свих слојева унутар тих заједница;
 - пажљиво **испланирана**, да би ублажила евентуалне ризике – посебно стигматизовање заједница и секуритизовање односа са њима или да би зауставила даље отуђивање оних које се плаше полиције тј. који су евентуално непријатељски настројени према њој;
 - **прилагођена**, уз уважавање потреба, проблема и сложености различитих заједница и група унутар тих заједница;
 - **транспарентна** када је реч о чињеници да су спречавање тероризма и борба против НЕРВТ-а питања којима се бави полиција;
 - **опсежна**, тако да обухвати широк спектар питања која се тичу безбедности, а не само спречавање тероризма;
 - **реципрочна**, да обухвати уједно проблеме који се тичу и полиције и заједница;
 - што **учесталија** и да се спроводи у формалном и неформалном окружењу, како би се максимално повећале могућности за интеракцију и изградњу поверења.
 - Сарадњу евентуално могу да олакшају и трећа лица из других статутарних тела или цивилног друштва, ако имају боља сазнања, бољи приступ, тј. већи кредибилитет у одређеним заједницама или код одређених појединаца;
 - Полиција треба да буде обазрива и да не подрива утицај и кредибилитет појединаца који су у позицији да позитивно утичу унутар заједница. Насупрот томе, полиција треба да буде обазрива и да не легитимизује појединце чији је утицај унутар заједница нејасан или који евентуално имају негативан став према борби против НЕРВТ-а.
-

5.5. ПРЕДВИЂАЊЕ РЕАКЦИЈА ПРИПАДНИКА ЈАВНОСТИ НА АНГАЖОВАЊЕ ПОЛИЦИЈЕ

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Која су очекивана јавна реаговања на покушаје полиције да сарађују са јавношћу у вези са спречавањем тероризма и борбе против НЕРВТ-а?
 - Како би припадници јавности могли да покажу да су отворени за конструктивну сарадњу са полицијом? Која питања би могли поставити да би боље разумели циљ даље сарадње?
 - У вези са којим информацијама би припаднике јавности требало подстаћи да би их разменили са полицијом?
-

Припаднике јавности, појединачне групе или заједнице може узнемиравати идеја да сарађују са полицијом поводом спречавања тероризма и борбе против НЕРВТ-а. Почетна реакција може бити изненађење, забринутост па чак и љутња. Након тога ће припадници јавности размотрити како да одговоре полицији. Одговор ће у великој мери зависти о конкретном начину и контекста у коме је полиција изложила овај проблем. Дакле, важно је да полиција при планирању начина да ангажује припаднике јавности буде у стању да предвиди те реакције. Када то буде чинила, требало би да размотри следеће тачке:

Када се суоче са покушајем полиције да их ангажују у раду, припадници јавности ће се највероватније запитати следеће:

- Зашто је полиција ступила у контакт самном? Зашто полиција ступа у контакт са људима у мојој заједници?
- Како на мене утиче опасност од тероризма и мере за борбу против тероризма? Да ли је моја заједница погођена тиме? Како су други погођени тиме?
- Какве могућности се мени и мојој заједници пружају кроз ангажовање у раду полиције? Како замишљаам свој рад у партнерству са полицијом?
- Да ли остали чланови моје заједнице сарађују са полицијом? Како ће ме доживети моја заједница ако будем сарађивао/ла са полицијом?
- Шта желим од полиције? Шта могу да очекујем од полиције или осталих агенција?
- Да ли ме нешто брине поводом тога и како могу да изразим?
- Колико имам поверења у полицију?

- Како бих се могао/ла постарати да полиција остане одговорна према заједници?

Полиција би требало да очекује да су се неки припадници јавности можда припремили за сарадњу са њима и да су примера ради потражили информације о:

- њиховим правима и обавезама;
- обавезама државе и о важећим законима,
- томе како се опасност од тероризма и НЕРВТ-а процењује на нивоу земље, а како унутар њихових локалитета;
- успостављеним политикама и мерама за спречавање тероризма и за борбу против тероризма и о исказаној делотворности и недостацима тих политика и мера;
- улози коју има полиција и друге агенције у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а;
- пријављеним успесима, неуспесима и евентуалним кршењима људских права у акцијама које је држава спровела у борби против тероризма;
- свим актуелним иницијативама чији је циљ спречавање тероризма и борба против НЕРВТ-а у њиховим локалним срединама, а које предводе цивилно друштво или државни органи, укључујући и форуме полиције и грађана;
- начинима свог укључивања у деловање да се спречи тероризам и да се супротставе насилном екстремизму и радикализацији који воде ка тероризму у својим локалним срединама;
- постојећој динамици односа између полиције и припадника заједнице у њиховим локалним срединама, о томе да ли постоје тензије и уколико постоје, који су разлози за то.

Полиција треба да препозна напоре и адекватно узврати оним припадницима јавности који теже да у међусобној сарадњи заузму конструктиван приступ. Ови припадници јавности могу, на пример, да покушају да:

- не одбију напоре полиције и да покушају да посматрају то питање из перспективе полиције;
- покажу да разумеју проблем, његову захтевну природу, као и улогу и обавезе полиције;
- изнесу и објасне могуће недоумице на конструктиван начин;
- преобликују и преформулишу питање на начин који је значјнији за заједницу;

- одржавају контакт чак и када различити локални, државни и међународни фактори стоје на путу односу полиције и заједнице.

Полиција треба да буде спремна да припадницима јавности на њихов захтев пружи информације које су им потребне како би боље разумели разлоге и разјаснили модалитете даљег ангажовања, попут:

- процене тренутне опасности од тероризма и НЕРВТ-а, порекла и природе те опасности и начина на који се она тренутно манифестује;
- редовног ажурног информисања о предузетим иницијативама и напретку полиције у борби против НЕРВТ-а;
- објашњења о томе како полиција види сарадњу мушкараца и жена у заједници са њима;
- јединствене тачке контакта за припаднике заједнице која се користи за комуникацију са локалном полицијом НЕРВТ-а;
- евентуалних информација о текућим операцијама или планираним мерама које ће вероватно имати утицај на заједнице;
- јасних протокола и гаранција у вези са поверљивошћу, приватношћу и одговорношћу код пријављивања проблема полицији и размене осетљивих информација;
- јасних смерница и гаранција за заштиту сведока и сарадника правосуђа.

Полиција треба да подстакне припаднике јавности да изнесу своја мишљења и размене повратне информације са полицијом, у време које они одаберу, о питањима:

- Како се у њиховој заједници посматра и доживљава однос полиције и заједнице?
- Како њихова заједница схвата улогу полиције и њен покушај да допре до грађана када је реч о спречавању тероризма и супротстављању насилном екстремизму и радикализацији који воде ка тероризму?
- Како мушкарци и жене у заједници доживљавају опасност од тероризма и НЕРВТ-а?
- Која питања припадници заједници постављају себи када је реч о спречавању тероризма и каква објашњена и информације су им потребне од стране полиције или других државних органа?
- Како припадници јавности доживљавају или шта могу сами да искусе приликом спровођења мера, операција или специфичних прописа који уређују борбу против тероризма?

- Како припадници заједнице процењују подложност и опасности од тероризма и НЕРВТ-а у заједници, какве су њихове препоруке у вези са решавањима тих проблема и да ли они могу да помогну да се то и учини?
-

Резиме кључних тачака – Пододељак 5.5

- Припадници јавности могу бити узнемирени, забринути па чак и испровоцирани ако их полиција ангажује у свом раду поводом спречавања тероризма и супротстављања насилном екстремизму и радикализацији који воде ка тероризму. Полиција треба да покуша да предвиди такве реакције и да настоји да боље испланира како да ангажује различите појединце и групе.
 - Полиција треба да подстакне и адекватно узврати оним припадницима јавности који теже да се укључе у њихов рад на конструктиван начин. Она треба да буде спремна да пружи додатне информације и објашњења о циљу и модалитетима даљег ангажовања.
-

5.6. МЕЂУАГЕНЦИЈСКА КООРДИНАЦИЈА И МЕХАНИЗМИ УПУЋИВАЊА

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Због чега је међуагенцијска координација неопходна да би се подржало ефикасно укључивање заједнице?
 - Шта полиције може да учини како би се унапредила координација између агенција?
 - На који начин је рад полиције у заједници повезан са институцијом механизма за упућивање при решавању случајева појединаца суочених са опасношћу од насилног екстремизма и радикализације која воде ка тероризму?
 - Који су изазови у изради механизма за упућивање када је реч о људским правима – компатибилни и ефикасни?
-

5.6.1. Међуагенцијска координација између полиције и других државних органа

Једна од кључних стратегија за спровођење принципа рада полиције у заједници је укључивање свих државних агенција и служби у проактивно решавање проблема.¹⁵⁹ То је у складу са мултидисциплинарним приступом који је неопходан за ефикасну борбу против тероризма, а посебно за борбу против НЕРВТ-а.¹⁶⁰ Кроз своје ангажовање у заједници, полиција може да идентификује или да буде упозорена на постојеће или нове проблеме који су битни за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а, али су ван њене надлежности. Веома је важно да се ови проблеми реше и да се надлежни државни органи информишу и укључе.

Ефикасна и поуздана међуагенцијска координација је предуслов за благовремене и адекватне одговоре. Она је посебно незаменљива за ублажавање ризика од доминантног ангажовања државних органа са одређеним заједницама.¹⁶¹ Међуагенцијска координација може бити лакша уколико постоји:

- јасна подела одговорности међу свим агенцијама;
- узајамна свест о различитим улогама и надлежностима агенција, што ће спречити недоумице о томе које главни и ко је одговоран за решавање одређеног проблема;
- успостављени протоколи за законито поступање и поштовање људских права – доследна размена информација, посебно када је реч о поверљивим информацијама;
- јасне процедуре одлучивања о заједничким акцијама;
- транспарентност и надзор над договореном међуагенцијском координацијом.

159 Видети одељак 4.1 овог водича.

160 Видети одељак 3.2.2 овог водича.

161 Видети одељак 4.2.5 овог водича.

Полиција може да игра проактивну улогу у олакшавању међу-агенцијске координације када је реч о спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а, посебно на локалном нивоу. Полиција на пример може да:

- се ангажује на подизању свести других државних органа у вези са питањима опасности од тероризма и НЕРВТ-а, и онога што они могу да учине. То може да се састоји од преношења општих знања и кратког извештавања о специфичној локалној ситуацији;
- укључи друге агенције у процену локалне ситуације, посебно у погледу тога како се тероризам и борба против тероризма доживљавају у разним секторима јавности, могућих недоумица у вези са одређеним појединцима или групама, као и о утицају противтерористичких мера на заједницу;
- што раније укључи друге агенције код планирања њиховог ангажовања. Полиција може имати користи од стручних знања и искустава других агенција. Полиција може увидети да је понекад делотворније да се неког другој агенцији препусти да предводи ангажовање или да помогне да се успостави контакт са одређеним појединцем или групом;
- редовно информише друге агенције о својим планираним или текућим активностима на ангажовању и да траже повратне информације од других агенција о одзиву заједнице на те активности;
- се постара да други државни органи присуствују састанцима заједнице на којима се разматрају питања везана за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а.

5.6.2. Институционализовани механизми упућивања у појединачним случајевима

Посебна примена принципа рада полиције у заједници може да се састоји од успостављања институционализованих механизма за упућивање за рад са појединцима који су угрожени екстремним насилљем и радикализацијом који воде ка тероризму. Међутим, императив је да овакви аранжмани буду јасно дефинисани и да омогуће стриктно поштовање међународних стандарда о људским правима и родној равноправности и да истовремено омогуће ефикасну примену закона.

Механизми за упућивање могу да помогну у премошћивању јаза код идентификовања одређеног проблематичног случаја који треба проактивно решити, али законито спровођење акција није оправдано, те

учешће полиције може заправо бити контрапродуктивно. Механизми за упућивање омогућавају мобилисање заинтересованих страна које су у бољој позицији да изврше ефикасну и циљну превентивну интервенцију, јер поседују одређену компетентност, стручност, имају кредитбилитет или легитимитет који полиција или други не поседују.

Постоји широк спектар опција у погледу мишљења коме треба дозволити да покрене случај у оквиру механизма за упућивање, нпр. полицији у заједници, осталим првостепеним државним органима, одређеном припаднику заједнице или било ком припаднику јавности. Иако може бити корисно да упућивање буде што доступније, постоји ризик да се механизам оптерети великим бројем упућивања, од којих већина може да се испостави да је неоправдана. Према томе, веома је важно оснажити оне од којих се очекује да ће користити механизам за упућивање да схвате шта подразумева опасност од НЕРВТ-а, да се преиспитају њихове претпоставке и стереотипи и да се препозна који поуздан спој фактора указује на ризик од насилне радикализације.

Исто тако, постоји широк спектар опција у погледу тога које заинтересоване стране треба мобилисати преко ових механизма, нпр. различите државне органе, осим полиције; партнере цивилног друштва, као што су поједини припадници заједнице, организације на нивоу локалних заједница или друге НВО; или конзорцијум државних органа и партнера из цивилног друштва који је у стању да обезбеди прилагођене интервенције. То зависи од статуса међуагенцијске координације међу државним органима и односа између државних органа, а нарочито полиције и заинтересованих страна из цивилног друштва.

Поверење јавности у механизам за упућивање и његову ефикасност може се побољшати применом мера којима се обезбеђује транспарентност његовог успостављања и функционисања и одговорност за активности спроведене у оквиру тог механизма. Одговарајућа комуникација и консултације са мушкарцима и женама из јавности, као и учешће заједнице у самом механизму имају одлучујућу улогу у томе.

Механизми за упућивање треба да буду поткрепљени јасним протоколима за размену информација и поступцима одлучивања. Кључна питања која треба решити при успостављању механизма за упућивање су:

- **Који критеријуми се користе при избору невладиних актера за учешће у механизму?** Избор партнера, у целини, треба да обезбеди

широк спектар стручних знања, искустава и слику заједнице. Полиција треба да посвети велику пажњу успостављању формалних партнерстава са појединцима, групама или организацијама код којих је њихова посвећеност ненасиљу и поштовању људских права нејасна.¹⁶²

- **Како се оцењује захтев за упућивање да би се утврдила потреба за интервенцијом и да би се утврдило од чега се та интервенција заправо састоји?** Упућивање не треба да води ка систематској интервенцији; сваки предмет треба појединачно испитати и одлучити се за прилагођен одговор.
- **Који су модалитети за надгледање интервенција, поновну процену предмета и окончања интервенција?**
- **Како се поступа са информацијама у вези са упућивањем и интервенцијом, укључујући задржавање података и размену протокола?**
- **Каква је интеракција механизма за упућивање са кривично-правним системом?** Појединце који су укључени у упућивања не треба третирати као прекршиоце, све док суд не одлучи другачије. Потребно је да постоје јасне смернице о одговорностима и процедурама за започињање интервенције и, када је то неопходно, благовременом обавештавању органа за спровођење закона у циљу спречавања и истраге злочина и гоњења осумњичених починалаца. Са појединцима треба поступати, колико је то могуће, на начин који умањује ризик од њиховог даљег уплитања у НЕРВТ-у. На пример, за мање злочине треба размотрити одвраћајуће васпитне мере, укључујући ресторативну правду заједнице, пре него формалне полицијске интервенције.

162 Видети одељак 5.4.1 овог водича.

Студија случаја бр. 26: Међуагенцијска координација ради обезбеђења менторства дечаку повезаном са десничарским екстремистима, Данска

У 2009. години, полиција је ухапсила 15-годишњег дечака из провинцијског града у Данској због неприличног понашања након фудбалске утакмице. Службеници из школе коју је похађао били су забринуте за дечака, будући да није показивао никакав интерес за учење, да је био веома изолован у учионици и да се у школи повремено појављивао са видљивим модрицама. И родитељи дечака су били забринуте због свог сина који је често бежао да би био са својим пријатељима.

Брига за дечака постала је још већа када је полиција обавестила општину о томе да се он придружио десничарским екстремистима. Дечак је више од 50 пута био приведен у друштво старијих, познатих десничарских екстремиста, на пример, у вези са фудбалским нередима, неприличним понашањем и насиљем. Социјалне службе су након преиспитивања предмета донеле одлуку да општина поступа по истом. Општина је потражила стручну помоћ од интердисциплинарне радне групе која ради на спречавању екстремизма и радикализације у суседној општини. Радна група одлучила је да дечаку обезбеди екстерног ментора.

Састанку између социјалног радника, дечака и његових родитеља присуствовао је и дечаков наставник, координатор локалне социјалне службе и представник интердисциплинарне радне групе. Родитељи дечака прихватили су понуду старијег ментора. Поред поседовања добрих интерперсоналних вештина и релевантног професионалног искуства у теренском раду, изабрани ментор био је упознат са социјалним окружењем фудбалског стадиона и различитим организованим групама навијача.

Наведени пример даје добар увид у то како различите агенције и појединци могу међусобно да сарађују како би у појединачним случајевима проценили ризик од насилног екстремизма и донели одлуку о одговарајућој реакцији. Он показује да полиција није увек у најбољој позицији да предузме водећу улогу у решавању оваквих проблема.

Извор: Министарство за социјална питања и интеграције Краљевине Данске¹⁶³

163 "Preventing Extremism - A Danish Handbook Series: 14 Cases on Handling Radicalisation" [Спречавање екстремизма - данска серија приручника: 14 предмета решавања радикализације] (Копенхаген: Министарство за социјална питања и интеграције Краљевине Данске, октобар 2011.).

Резиме кључних тачака – Пододељак 5.6

- Кроз сарадњу са локалном заједницом полиција може постати свесна питања која су релевантна за спречавање тероризма и борбу против НЕРВТ-а а која нису у њеној надлежности. Веома је важно да надлежни државни органи буду информисани и ангажовани на заједничком и проактивном решавању проблема.
 - Ефикасна и одговорна међуагенцијска координација је предуслов за правовремене и одговарајуће реакције. Полиција може имати проактивну улогу у олакшавању међуагенцијске координације у спречавању тероризма и у борби против НЕРВТ-а, посебно на локалном нивоу.
 - Механизми за упућивање међу полицијом и другим заинтересованим странама могу да потпомогну ефикасној сарадњи са појединцима подложним НЕРВТ, онда када укључивање полиције може да буде контрапродуктивно.
 - Институција механизма за упућивање захтева брижљиво планирање како би се обезбедило строго поштовање међународних стандарда људских права, поверење јавности и истовремено ефикасно спровођење закона.
-

5.7. ОЦЕНА УТИЦАЈА ПРИСТУПА ПУТЕМ РАДА ПОЛИЦИЈЕ У ЗАЈЕДНИЦИ НА СПРЕЧАВАЊЕ ТЕРОРИЗМА И БОРБУ ПРОТИВ НЕРВТ-А

У овом пододељку биће речи о следећим питањима:

- Због чега је евалуација неопходна?
 - Који су специфични изазови код евалуације приступа рада полиције у заједници у спречавању тероризма и у борби против НЕРВТ-а, и како они могу бити ефикаснији?
-

Евалуација је првенствено вежба учења која помаже да се повећа ефикасност. Она је суштинска компонента сваке стратегије код увођења рада полиције у заједници.¹⁶⁴ Ефикасан оквир евалуације ослања се уједно и на текућу интерну евалуацију и на ад хок екстерну, независну евалуацију.

Стална евалуација политика и мера од кључног је значаја за обезбеђење одговорности, изградњу поверења и подршке јавности и повећање ефикасности. Високи полицијски службеници, политичари и заједнице траже доказе који могу да покажу да ли су иницијативе које је полиција која ради у заједници предузела у циљу спречавања тероризма и у борбе против НЕРВТ-а у заједници, имале благотворан утицај. Ипак, добијање јасних доказа наилази на одређене тешкоће:

- Делотворност се може проценити и када није дошло до инцидента, односно када није дошло до терористичког напада или када нико није радикализован или врбован за тероризам. Али чак и ако се такав инцидент *одигра*, он не мора да указује на то да су политике и мере неефикасне - оне су можда спречиле да се неколико других инцидента не одигра.
- Делотворност се може проценити и у квалитативном смислу, што може бити тешко за процену, посебно у кратком року, као што је повећано поверење јавности у рад полиције, а посебно у акције које је полиција покренула против тероризма, као и боље могућности да се решавају конфликти и идентификују и решавају притужбе на нивоу заједнице.
- Спречавање тероризма и борба против НЕРВТ-а изискује примену широког спектра мера, а за многе од тих мера полиција нема надлежност. У случају да дође до инцидента који је повезан са тероризмом, био би проблем да се неки одређени део одговорности додели било којој одређеној заинтересованој страни;
- Превентиван рад подразумева опсежне и дугорочне активности, као што је подизање свести, што је тешко идентификовати и изоловати од других присутних фактора.

164 За више информација о евалуацији и раду полиције у заједници уопште, види ОЕБС, *Добре праксе у изградњи партнерства полиције и јавности*, *op. cit.*, напомена 6, ст. 104-110.

У циљу решавања ових потешкоћа, потребу за евалуацијом треба предвидети у раној фази, односно већ у фази креирања политика и мера. Како би било могуће да се изврши процена настале промене и напретка потребно је дефинисати референтну линију и добре главне показатеље. Евалуације треба да обухвате главне показатеље људских права, укључујући и оне који се односе на једнакост, одсуство дискриминације и род, показатеље који мере напредак ка или одступање од постизања родне равноправности и које се баве решавањем потреба жена и мушкараца. У зависности од конкретног типа иницијативе полиције у заједници која се процењује, може бити лакше или теже да се идентификују критеријуми за евалуацију. Критеријум за евалуацију треба да буде SMART модел (*Specific, Measurable, Attainable, Relevant, Time-bound*), односно специфичан, мерљив, достижан, релевантан и временски одређен.

Полиција треба да примени широк спектар могућих мера и да користи велики број различитих извора да поткрепи налазе, нпр. извештаје о инцидентима, обавештајне извештаје, запажања патролних полицајаца, анкете јавног мњења, записнике са састанака локалне заједнице и извештаје које су објавиле новине и НВО. Полиција би могла да од независних експерата наручи циљано истраживање како би поткрепила своја знања и разумевања актуелне ситуације у њиховом суседству или сектору.

Консултовање мушкараца и жена у локалним заједницама у циљу одређивања оквира за евалуацију и укључивање широког репрезентативног спектра припадника заједнице у процес евалуације су веома важни аспекти за повећање и поузданости и поверења јавности у налазе евалуације. Полиција треба да учини све што је у њеној моћи да у јавност изнесе закључке ових евалуација. Када је то могуће, информације које су дате полицији треба да објави у пречишћеној верзији тако да буде на располагању другима за коментаре, питања или корекције.

Иако је евалуација иницијатива полиције у заједници можда понекад нејасна, посебно када се посматра у кратком року, важно је не доносити преурањену одлуку да се од ових напора једноставно одустане. Рад полиције у заједници захтева посвећеност и одговарајуће ресурсе на средњи и дужи рок, као и да прође одређено време да се изгради поверење и партнерства и да се уоче материјалне користи.

Слика бр. 7: Примери могућих индикатора за оцену напретка у остваривању користи од рада полиције у заједници у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а

Примери индикатора	Пример жељених исхода	ЦИЉ: ПОВЕЋАНА ДЕЛОТВОРНОСТ НАПОРА ПОЛИЦИЈЕ У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА
<ul style="list-style-type: none"> • Ставови према акцијама полиције у борби против тероризма побољшане су у свим сегментима друштва, укључујући мањине и маргинализоване групе. • Веће разумевање у заједницама о улози полиције у борби против тероризма. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Анкете о мишљењу, фокусне групе; - Анализа покривености штампаним медијима; - Анализа јавних изјава представника локалне заједнице; - Статистике о броју сумњивих/спорних ситуација које су полицији пријавили припадници јавности; и - Мањи број притужби уложених на рад полиције; 	<p>Повећано поверење у напоре полиције у борби против тероризма и у легитимност истих</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Јавности је доступно више информација о политикама и стандардним оперативним процедурама (СОП) којима се регулишу акције полиције у борби против тероризма. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - испитивање квантитета и квалитета информација доступних јавности и приступа истим; - састанци са заједницама и остале активности рада на терену са локалном заједницом које је организовала полиција; и - статистика о захтевима за информацијама који су примењени и обрађени. • Надзор и механизми притужби су проширени или успостављени, и они функционишу ефикасно у погледу акција полиције у борби против тероризма. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - званични документи којима се успостављају и регулишу механизми; - независна стручна процена о делотворности механизма, укључујући дисциплинске радње; - статистика о уложеним притужбама (природа, број, исход); и - правовременост и квалитет информација изнетих пред јавност о раду тих механизма; • Евалуација мера које је полиција предузела у борби против тероризма постала је систематична и подразумева јавне консултације, као и процену утицаја на заједницу. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - званични документи којима се утврђује политика евалуације; - стварна учесталост и методологија евалуација; - ангажованост независних стручњака и припадника јавности у евалуацијама; - саопштавање налаза евалуација јавности. 	<p>Већа транспарентност и одговорност напора полиције у борби против тероризма</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • Повећање нивоа свести и разумевања, у свим гранама полиције и на свим нивоима, о опасностима од тероризма, о факторима који доводе до тероризма (укључујући кршење људских права) и о аспектима ефикасног, свеобухватног и кооперативног одговора. • Улога заједница у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а боље је препозната и схваћена у свим гранама полиције и на свим нивоима. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - постојање иницијатива за обуку/подизање свести, број лица који је усвојио обуку; процена знања након спровођења тих иницијатива и поређење са претходним знањем; - анкета односно студије фокусне групе. • Напори унутар полиције да се преиспитају и реше препреке које стоје на путу ефикасној сарадњи и партнерству са локалним заједницама, нпр. искључивање дискриминаторних етнички-профилисаних пракса, повећање демографске заступљености полиције. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - званични документи о тим напорима; - извештаји невладиних и међународних организација; и - квантитативна и квалитативна оцена утицаја тих напора (нпр. статистика о саставу полиције). 	<p>Боље препознавање потреба и услова за партнерство са локалним заједницама унутар полиције у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Комуникација полиције са јавношћу о борби против тероризма је планирана, проактивнија и учесталија. • Полиција јавности пружа информације о борби против тероризма у различитим форматима/ путем различитих медија како би допрла до свих сегмената друштва. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - планови и политике за комуникацију, могућности институционалне комуникације (нпр. особље задужено за такве послове, обука за друге); - преиспитивање квантитета, квалитета и формата информација саопштених јавности; - статистика о јавним консултацијама у вези са пруженим информацијама (нпр. посета интернет страницама, следбеници друштвених медија); • Комуникација полиције са јавношћу и медијима у време инцидената повезаних са тероризмом и операцијама је правовремена, и помаже припадницима јавности да буду сигурни и промовише друштвену кохезију. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - степен постојања комуникације као дела оперативног планирања и готовости у кризним ситуацијама; - напори учињени на пољу комуникације усмеравају жртве према структурама које пружају подршку и апелују на њих да постану потенцијални сведоци; и - процена делотворности комуникације полиције након операције-кризе. 	<p>Боља комуникација полиције са јавношћу о борби против тероризма.</p>	<p>ЦИЉ: ПОВЕЋАНА ДЕЛОТВОРНОСТ НАПОРА ПОЛИЦИЈЕ У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Ниво јавне свести и разумевања опасности од НЕРВТ-а и тероризма је повећан. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - анкете о мишљењу, фокусне групе; - анализа покривености штампаним медијима; - анализа јавних изјава представника заједнице. • Успостављени су и објављени механизми који припадницима јавности олакшавају пријављивање сумњивих ситуација полицији. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - званични документи о тим механизмима; - доступност тих механизма, нпр. формати, гарантовање анонимности, одсуство санкција за нетачне информације које су пријављене у доброј вери); - иницијативе за обавештавање јавности о тим механизмима; - статистика о употреби тих механизма. • Припадници јавности чешће пријављују полицији своју забринутост у вези са сумњивим ситуацијама. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - статистика о пријављеним информацијама, укључујући случајеве спречених напада и истраге које су започете или даље вођене као резултат пружених информација; и - анализа броја случајева који су пријављени када су ситуације стварно биле сумњиве. 	<p>Улога опреза и флексибилности јавности развијена је у погледу опасности од НЕРВТ-а и тероризма.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Полиција чини напоре да постане доступнија и изналази иновативна решења да допре до појединаца и група до којих је традиционално тешко допрети. <i>Могуће мере верификације:</i> <ul style="list-style-type: none"> - већа демографска заступљеност полиције у свим гранама и на свим нивоима полиције, распоређивање полицијских тимова који одражавају демографски састав заједница у којима служе; - израда посебних алатки/иницијатива за сарадњу са тим појединцима и групама, нпр. коришћење друштвених медија, развој партнерстава са припадницима заједнице односно са другим државним органима у циљу лакше сарадње. • Ставови тих појединаца и група према полицији су се побољшали. <i>Могуће мере верификације</i> <ul style="list-style-type: none"> - статистике о позитивним контактима са тим појединцима и групама, нпр. учешће у иницијативама полиције у раду на терену; - анкете о мишљењу и фокусне групе; и - број контаката са полицијом које су иницијирали ти појединци и групе. 	<p>Бољи односи између полиције и појединаца и група до којих је било тешко допрети или са којима још није успостављена сарадња.</p>	<p>ЦИЉ: ПОВЕЋАНА ДЕЛТВОРНОСТ НАПОРА ПОЛИЦИЈЕ У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Могућности за размену информација између полиције и локалних заједница су постале учесталије, инклузивније и узајамније. Могуће мере верификације: <ul style="list-style-type: none"> - унутар полиције су успостављени протоколи којима се регулише размена информација са локалним заједницама; - постојање прилика за такво ангажовање, формално и неформално, и степен у коме заједница учествује у њима; - број позива упућених полицији да учествује у расправама које организује заједница и функције. • Узајамно разумевање је повећано и дошло је до развоја поверења између полиције и локалне заједнице. Веома осетљива питања се износе и о њима се расправља на конструктиван начин. Могуће мере верификације: <ul style="list-style-type: none"> - анкете о мишљењу на нивоу локалне заједнице или фокусне групе; - евиденције о размењеним информацијама и о питањима која су разматрала полиција и припадници заједнице; - иницијативе за размену информација и консултовање са поузданим припадницима заједнице о посебно осетљивим питањима. • Успостављене су процедуре и механизми за евидентирање и прослеђивање проблема и питања које је изнела заједница, као и за повратно извештавање о предузетим мерама као одговор томе и о напретку. Могуће мере верификације: <ul style="list-style-type: none"> - стандардне оперативне процедуре о евидентираним проблемима; - званични документи којима се успостављају и уређују механизми за упућивање унутар полиције односно од полиције на другим актерима у локалној заједници; - статистике о примени и анализа делотворности механизма за упућивање; - стандардне оперативне процедуре за пружање повратних информација заједници. • Заинтересоване стране у заједницама (цивилно друштво и државни органи) у већем степену препознају своју одговорност и преузимају бригу о овим питањима. Разрађени су приступи заједничког решавања проблема. Могуће мере верификације: <ul style="list-style-type: none"> - евиденције о разговорима са заинтересованим странама у заједници, јавне изјаве припадника заједнице; - број заинтересованих страна у заједници које су предузеле независне иницијативе односно које су се укључиле у заједничко решавање проблема; и - број проблема који је решен применом приступа заједничког решавања проблема и оцена утицаја. 	<p>Боље могућности да се на нивоу заједнице идентификују и реше питања и проблеми повезани уједно и са тероризмом и са борбом против тероризма.</p>	<p>ЦИЉ: ПОВЕЋАНА ДЕЛОТВОРНОСТ НАПОРА ПОЛИЦИЈЕ У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА</p>
--	---	--

Резиме кључних тачака – Пододељак 5.7

- Евалуација политика и мера, како интерна тако и екстерна, од кључног је значаја за: повећање делотворности, обезбеђење одговорности и стварање поверења и подршке јавности.
 - Код прибављања јасних доказа којима се процењују политике и мере за спречавање тероризма и борбе против НЕРВТ-а постоје својствене потешкоће. То се може ублажити планирањем евалуације још у раној фази приликом формулисања политика и мера.
 - Консултовање мушкараца и жена из локалне заједнице приликом осмишљавања и спровођења евалуације повећава уједно своју поузданост и поверење јавности у евалуацију. Резултати евалуације и информације пружене у погледу евалуације треба, у степену у ком је то могуће, да буду доступни јавности.
 - Рад полиције у заједници захтева посвећеност и одговарајуће ресурсе на средњи и дужи рок. Ако се покаже да је евалуација иницијатива полиције у заједници нејасна, важно је не доносити преурањену одлуку да се од ових напора једноставно одустане.
-

6. Закључак

Државе, преко својих полицијских служби посебно, имају обавезу да у оквиру својих надлежности пруже заштиту свим лицима од тероризма, као и да поштују и штите људска права. То захтева усвајање свеобухватног приступа у борби против тероризма са посебним фокусом на спречавање и борбу против НЕРВТ-а, уз истовремено поштовање људских права и владавине права. Делотворност и легитимитет акција које држава предузима у борби против тероризма могу бити доведени у питање ако држава, кроз неку од својих служби, користи своја овлашћења у супротности са међународним стандардима људских права. Будући да полиција има централну улогу у борби против тероризма, посебно је важно да она, на ефикасан начин, одговора за своје поступке којима обезбеђује легитимитет, поверење и подршку јавности.

Постало је евидентно да су јавност и локалне заједнице заинтересоване стране и партнери у борби против тероризма, а не само пасивни посматрачи активности везаних за спровођење закона. Сходно томе, неке од држава учеснице ОЕБС-а приступиле су изради приступа оријентисаних на заједницу у борби против тероризма, како би истакле подршку и учешће јавности у циљу повећања одговорности и делотворности. Ти приступи се састоје од локално прилагођених и локално вођених иницијатива које се ослањају на партнерства са широким спектром актера, а не само на традиционалне органе безбедности, и укључују друге државне органе као и организације цивилног друштва, предузећа односно медије. У том правцу, неке полицијске службе су у својим напорима да спрече тероризам приступиле примени рада полиције у заједници.

Рад полиције у заједници, са својим фокусом на успостављању полицијско-јавног партнерства између полиције, других државних органа и заједница у циљу проактивног решавања проблема, може дати свој опипљив и дугорочан допринос ширим стратешким напорима у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а. Међутим,

креатори политике и челници у полицији треба да имају реална очекивања о резултатима које рад полиције у заједници може да пружи у одговор на оно што често представља веома сложен и више димензионалан проблем ниске учесталости.

Начин и степен у коме рад полиције у заједници може да допринесе борби против тероризма зависи од нивоа поверења и сарадње која већ постоји између полиције и јавности. Да би се то изградило потребно је време, а најбоље се постиже кроз успостављање сарадње са заједницама о ширим безбедносним и сигурносним питањима која су од значаја за њих.

Рад полиције у заједници треба првенствено да се реализује сам по себи, независно од противтерористичких сврха и треба да представља истинску примену демократског рада полиције. Рад полиције у заједници није самосталан инструмент који може делотворно самостално функционисати. Он треба да буде део свеобухватне, кохерентне стратегије која поштује људска права и која се бави борбом против тероризма у свим својом облицима и видовима, као и сагледавањем услова под којима терористи добијају подршку и чланство.

Анекс

Платформа: Курс за подизање свести о раду полиције у заједници, на спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а

Ова генеричка платформа нуди основне препоруке у погледу питања која се могу размотрити током курса за подизање свести о раду полиције у заједници на спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а. Циљ овог курса је да помогне учесницима да боље схвате концепт опасности од НЕРВТ и да им се појасни улога коју полицијски службеници који раде у заједници имају, када је реч о давању подршке напорима да се спречи тероризам, уз истовремено поштовање људских права и владавине права. Неопходно је да се садржај курса и пратећи материјал за обуку прилагоди информацијама које се својствене ситуацији у националним оквирима и, у степену у ком је то могуће, подручју распоређивања полицијских службеника у заједници. Организацију курса, у погледу језика и алатки за обуку, треба прилагодити локалном контексту.

ФОРМАТ: Предложени курс се састоји од три модула, а за сваки од њих потребно је пола дана. Они се могу организовати у низу или одвојено током дужег временског периода. Препоручује се учешће највише 12 учесника како би се омогућила ефикасна интеракција са модератором/има курса. Полазнике треба подстаћи да постављају питања и да размењују своја мишљења током трајања курса. Ова платформа показује када интерактивне технике обуке могу да буду посебно делотворне. Курс треба да води инструктор који поседује комбинована знања и, у идеалном случају, поседује претходно искуство у борби са тероризмом, људским правима и ангажовању полиције у заједници. Пре одабира екстерних инструктора неопходно је пажљиво проценити њихову стручност и искуство које имају на пољу обуке.

САРАДНИЦИ: Специјалци за борбу против тероризма/обавештајци могли би да се укључе у овај курс кроз давање кратких извештаја и олакшавање комуникације и координације између њихових одељења и полиције која ради у заједници. Њихово учешће би требало да помогне у

наглашавању поделе улога и одговорности између полицијских службеника који раде у заједници и других заинтересованих страна. Препоручује се и укључивање припадника локалне заједнице који су спремни да на конструктиван начин размене своја знања и ставове за лакшу интеракцију чији је циљ унапређење узајамног разумевања. Трећи, опциони модул предвиђа разговор са припадницима локалне заједнице који се заснива на јасном разумевању сврхе и неформалне природе вежбе.

УСАГЛАШЕНОСТ: Треба водити рачуна о томе да сви материјали који се користе на курсу буду усклађени са националним законодавством и стандардима међународних људских права, посебно ако курс води, у целини или делимично, екстерни стручњак.

ЕВАЛУАЦИЈА: Потребно је извршити евалуацију ефекта курса на полазнике, као и њихово задовољство. Требало би идентификовати кључне поруке и питања којима се бави курс како би се припремила питања са више понуђених одговора и упитник за евалуацију. Овај упитник треба анонимно да попуњавају сви пријављени полазници, пре и после одржавања курса. Резултат евалуације пре одржавања курса треба да помогне модераторима курса у идентификовању кључних порука које треба нагласити током одржавања курса. Могућ напредак у стопи тачних одговора након одржавања курса послужиће као показатељ ефекта курса. Задовољство полазника садржајем и излагањем на курсу, као и сарадња трећих лица, може се оценити попуњавањем кратког упитника у који се уносе повратне информације након сваког модула.

ВРЕМЕ	ПИТАЊА КОЈА ТРЕБА РАЗМОТРИТИ	КЉУЧНИ ЖЕЉЕНИ ИСХОДИ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕТОДОЛОГИЈА
30 минута	Увод у курс	<ul style="list-style-type: none"> Учесници схватају сврху одржавања курса и различите модуле који ће се разматрати. 	<ul style="list-style-type: none"> Спровести неформалну анкету за столом, тражећи од учесника да се представе и да изразе своја очекивања у вези са курсом; Објаснити циљеве курса; Организовати кратку интерактивну вежбу током које ће се разматрати ставови учесника о улози полицијских службеника у заједници у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а.

4-5 сата			
Модул 1: Разумевање НЕРВТ			
ВРЕМЕ	ПИТАЊА КОЈА ТРЕБА РАЗМОТРИТИ	КЉУЧНИ ЖЕЉЕНИ ИСХОДИ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕТОДОЛОГИЈА
110 минута (укључујући паузу у трајању од 10 минута)	<p>Сесија 1.1: Разумевање тероризма и НЕРВТ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тероризам и услови који погодују његовом ширењу. • НЕРВТ као динамичан, индивидуализован процес са факторима ризика притиска и привлачења. • Људска права посебно угрожена у спречавању тероризма. • Тероризам и НЕРВТ као претња безбедности заједнице. Заједнице као део решења. 	<ul style="list-style-type: none"> • Учесници одбијају да се приклоне тероризму и да приступе одређеним демографским групама и схватају да не постоји један профил терориста нити један пут који води ка тероризму; • Учесници схватају која људска права су посебно угрожена. Они препознају да уважавање и поштовање владавине права и људских права, укључујући родну равноправност, омогућава ефикасну превенцију тероризма. • Учесници су у стању да разумеју да заступање ставова или убеђења која су радикална или екстремна, као и њихово мирно изражавање не треба посматрати као злочин. • Учесници препознају потребу за локалним приступима и учешћем и подршци уједно и мушких и женских припадника заједнице у циљу ефикасног спречавања тероризма и борбе против НЕРВТ-а. 	<ul style="list-style-type: none"> • Групни рад и интерактиван разговор са учесницима; • Користи се презентација уз помоћ визуелних материјала да би се истакле кључне тачке; често се оставља простор за питања и одговоре. • Дистрибуирају се релевантне бесплатне брошуре.
15 минута	Пауза		

110 минута (укључујући паузу у трајању од 10 минута)	<p>Сесија 1.2: Национални контекст</p> <ul style="list-style-type: none"> • Национална политика и законодавство за спречавање тероризма. • Међународни стандарди и релевантно национално законодавство о заштити људских права у борби против тероризма. • Кратак извештај о процени опасности од тероризма и НЕРВТ, специфичан за подручје распоређивања, у степену у ком је то могуће. 	<ul style="list-style-type: none"> • Учесници су упознати са дефиницијом тероризма и сродним припременим криминалним радњама у националном законодавству, као и са одличјима тероризма признатим на међународном нивоу. • Учесници су упознати са релевантним међународним стандардима и националним законодавством у вези са заштитом и поштовања људских права у борби против тероризма, као и успостављеним механизмима којима се обезбеђује одговорност полицијских акција. • Учесници су упознати са националним приступом у борби против тероризма, а посебно са напорима за његово спречавање. • Учесници развијају свест о томе како терористи могу да покушају да искористе односно да таргетирају заједницу којој служе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Излагање домаћих стручњака, укључујући специјалце за борбу против тероризма/обавештајце који покривају подручје распоређивања учесника. • Дистрибуирање релевантне референтне документације као што су бесплатне брошуре (током трајања курса или као део припремног пакета пре одржавања курса). • Време за постављање питања и давање одговора.
15 минута	Експозе модула	<ul style="list-style-type: none"> • Понављају се кључне тачке модула; и • Учесници дају повратне информације о модулу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Коришћење визуелних материјала за резиме кључних тачака. • Обезбеђење и прикупљање петоминутних упитника које ученици попуњавају и враћају анонимно како би се добиле повратне информације о садржају и излагању.

4-5 сата			
Модул 2: Дефинисање улоге полицијских службеника у заједници			
ВРЕМЕ	ПИТАЊА КОЈА ТРЕБА РАЗМОТРИТИ	КЉУЧНИ ЖЕЉЕНИ ИСХОДИ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕТОДОЛОГИЈА
110 минута (укључујући паузу у трајању од 10 минута)	<p>Сесија 2.1: Сарадња и размена информација са јавношћу</p> <ul style="list-style-type: none"> Како полицијски службеници у заједници могу да подрже спречавање тероризма. Параметри за планирање сарадње са заједницом; зашто, са ким, ризици, како. Смернице за успостављање сарадње са одређеним групама; Информације и кључне поруке за комуникацију са јавношћу. Расположива средства за додатне информације/ смернице. 	<ul style="list-style-type: none"> Учесници разумеју да се природа њиховог задатка не мења. Учесници разумеју аспекте сензитивности и ризике, укључујући оне који су повезани са заштитом људских права, а који се дотичу сарадње са припадницима јавности у спречавању тероризма и борби против НЕРВТ-а. Учесницима су дате основне смернице о томе како они могу да надограде или прошире своју постојећу сарадњу. Учесници знају где могу да потраже додатне информације и смернице. 	<ul style="list-style-type: none"> Омогућити лакши групни рад односно интерактиван разговор са учесницима. Користити визуелне материјале за резиме кључних тачака. Размотрити коришћење релевантних видео материјала. Дистрибуирати релевантну референтну документацију као што су бесплатне брошуре.
15 минута	Пауза		

110 минута (укључујући паузу у трајању од 10 минута)	<p>Сесија 2.2: Евидентирање, извештавање и координација</p> <ul style="list-style-type: none"> Идентификовање сумњивог понашања или ситуација без ослањања на дискриминаторне праксе. Како евидентирати, извести и поступити по добијању релевантних информација или изражавања забринутости у зависности од њихове природе и хитности (СОП). Евидентирање и документовање активности током сарадње у вези са спречавањем тероризма и борбом против НЕРВТ-а (СОП). 	<ul style="list-style-type: none"> Учесници праве разлику између бихејвиоралног профилисања и дискриминаторних пракса профилисања. Учесницима је скренута пажња на важећа правила и дате су даље смернице које искључују дискриминаторне праксе. Учесници схватају да је коришћење показатеља НЕРВТ проблематично из перспективе људских права и практично тешко применљиво, будући да је евентуалне показатеље НЕРВТ тешко дефинисати и да их треба увек разматрати у националном контексту и у комбинацији са другим факторима. Учесници добијају јасне инструкције о индивидуалним одговорностима евидентирања и извештавања. Учесници праве јасну разлику између улога које они имају и улога других заинтересованих страна, посебно када је реч о специјалицима за борбу против тероризма. 	<ul style="list-style-type: none"> Излагање уз навођење конкретних примера и примену визуелних материјала; омогућити честе прилике за постављање питања и давање одговора. Укључити једног или више специјалаца за борбу против тероризма одговорних за подручје распоређивања учесника како би објаснили поделу улога и одговорности између полицијских службеника у заједници и других заинтересованих страна; Дистрибуирати релевантну референтну документацију (нпр. СОП) као бесплатне брошуре.
15 минута	Експозе модула	<ul style="list-style-type: none"> Понављају се и истичу кључне тачке модула; и Учесници дају повратне информације о модулу. 	<ul style="list-style-type: none"> Користити визуелне материјале за резиме кључних тачака. Обезбедити и прикупити петоминутне упитнике које учесници попуњавају и враћају анонимно како би се добиле повратне информације о садржају и излагању.

4-5 сата Модул 3: Размена мишљења са представницима заједнице			
ВРЕМЕ	ПИТАЊА КОЈА ТРЕБА РАЗМОТРИТИ	КЉУЧНИ ЖЕЉЕНИ ИСХОДИ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕТОДОЛОГИЈА
130 минута (укључујући паузу у трајању од 20 минута)	<ul style="list-style-type: none"> Виђења заједнице о опасности од тероризма по заједницу. Недоумице и очекивања заједнице у погледу борбе против тероризма. Виђења заједнице о улогама полицијских службеника у заједници. 	<ul style="list-style-type: none"> Учесници су свесни недоумица и очекивања заједнице у погледу борбе против тероризма.; Учесници су постали свесни потенцијалних недоумица и питања које заједница има у вези са моделом сарадње са полицијом и боље су припремљени за њихово решавање. Знање учесника проверено је кроз разговор са представницима заједнице. 	<ul style="list-style-type: none"> Укључити у рад представнике заједнице који поседују претходно искуство у конструктивној сарадњи са полицијом. Водити опуштен и неформалан разговор. Након излагања представника заједнице оставити простор за постављање питања и давање одговора. Омогућити групни разговор.
15 минута	Експозе модула	<ul style="list-style-type: none"> Учесници заједно резимирају основне изнете тачке. Учесници дају повратне информације о модулу. 	<ul style="list-style-type: none"> Спровести неформалну анкету за столом и омогућити сваком учеснику да истакне једну главну изнету тачку. Обезбедити и прикупити петоминутне упитнике које учесници попуњавају и враћају анонимно како би се добиле повратне информације о садржају и излагању.

Литература

22. јул Комисија, "Rapport fra 22. juli-kommisjonen", Осло: *Norges Offentlige Utredning*, 13. август 2012.

<http://www.regjeringen.no/smk/html/22julikommisjonen/22JULIKOMMISJONEN_NO/EN/REPORT.HTM>

Bartlett, J. and Bidwell, J. *From Suspects to Citizens: Preventing Violent Extremism in a Big Society*, Лондон: Demos, 2010.

<http://www.demos.co.uk/files/From_Suspects_to_Citizens_-_web.pdf?1279732377>

Bjørge, T. (ed.), *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Way Forward*, Охон: Routledge, 2005.

Bjørge, T. and Carlsson, Y., "Early Intervention with Violent and Racist Youth Groups", Осло: *Norwegian Institute of International Affairs*, Истраживачки рад, бр. 677, 2005.

<<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots5591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=27305>>

Borstel, D. "Das Konzept Community Coaching", *Schriftenreihe des Zentrum Demokratische Kultur*, бр. 4. 2003. стр. 6-15.

Briggs, R. "Community Engagement for Counterterrorism: Lessons Learnt from the United Kingdom", *International Affairs*, том. 86, бр. 4. 2010. стр. 971-981

<http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/International%20Affairs/2010/86_4briggs.pdf>

Change Institute, "Studies into violent radicalization; Lot 2: the beliefs, ideologies and narratives", студија спроведена за Европску комисију, Лондон, фебруар 2008.

<http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/terrorism/docs/ec_radicalisation_study_on_ideology_and_narrative_en.pdf>

Cortright, D. (ed), *Friend not Foe. Opening Spaces for Civil Society Engagement to Prevent Violent Extremism*, Извештај за организацију Cordaid од удружења *Fourth*

Freedom Forum u Kroc Institute for International Peace Studies at the University of Notre Dame, друго издање, мај 2011. године.

<http://www.fourthfreedomforum.org/wp-content/uploads/2011/05/Friend-not-Foe_Fnl_May.pdf>

Савет Европе, Препорука Комитета министара Савета Европе (Rec (2005) 10) о “специјалним истражним техникама” у вези са тешким кривичним делима укључујући тероризам, Стразбур, 20. април 2005.

<<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=849269&Site=CM>>

Савет Европе, *Тероризам: Специјалне истражне технике*, Стразбур: Публикација Савета Европе, 2005.

Савет Европе, Европска комисија за борбу против расизма и нетолеранције, Препорука о општој политици бр. 7 о раду полиције у борби против расизма и расне дискриминације, CRI (2007)39, Стразбур, 4. октобар 2007.

<http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/ECRI_Recommendation_11_2007_EN.pdf>

Савет Европе, Смернице Комитета министара Савета Европе о заштити слободе изражавања и информисања у медијима у кризним временима, Стразбур, 26. септембар 2007.

<<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1188493>>

Crenshaw, M. “The Causes of Terrorism“, *Comparative Politics*, том. 13. бр. 4. јул 1981, стр. 379-399.

Министарство за социјална питања и интеграције Краљевине Данске, *Preventing Extremism – A Danish Handook Series: 14 Cases in Handling Radicalisation*, Копенхаген: октобар 2011.

<<http://www.sm.dk/data/Lists/Publikationer/Attachments/571/14%20cases%2000%20handling%20radicalisation.pdf>>

Министарство за социјална питања и интеграције Краљевине Данске, *Preventing Extremism – A Danish Handook Series: Preventing Extremism: Anti-Democratic and Extremist Environments*, Копенхаген, април 2012.

<<http://www.sm.dk/data/Lists/Publikationer/Attachments/604/Anti-democratic-environments-UK.pdf>>

Министарство за социјална питања и интеграције Краљевине Данске, *Preventing Extremism – A Danish Handbook Series: Local Strategies*, Копенхаген, април 2012.

<http://www.sm.dk/data/Lists/Publikationer/Attachments/570/INM_Local_Strategies_UK_nolinks.pdf>

Министарство за социјална питања и интеграције Краљевине Данске, *Preventing Extremism – A Danish Handook Series: Methods for working with Radicalisation*, Копенхаген, април 2012.

<<http://www.sm.dk/data/Lists/Publikationer/Attachments/569/Methods-for-working-with-radicalisation.pdf>>

Министарство за социјална питања и интеграције Краљевине Данске, *Preventing Extremism – A Danish Handook Series: Relational Work and Mentoring*, Копенхаген, април 2012.

<<http://www.sm.dk/data/Lists/Publikationer/Attachments/605/Relational-work-and-mentoring.pdf>>

Dhindsa, K. “Flying on One Wing”, уводно излагање на заједничком округлом столу Секретаријата ОЕБС - експерата ОДИХР на тему “The Role and Empowerment of Women in Countering Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism”, 12-13 март 2013, Беч.

<<http://www.osce.org/atu/88965>>

Durodie, B. “Terrorism and Community Resilience – A UK perspective”, Лондон: *The Royal Institute of International Affairs*, ISP/NSC Кратак преглед бр. 05/01, јул 2005. стр. 4-5.

<<http://www.durodie.net/pdf/ChathamHouse.pdf>>

Агенција Европске уније за основна права, *Towards More Effective Policing: Understanding and Preventing Discriminatory Ethnic Profiling: A Guide*, Луксембург: *Publications Office of the European Union*, 2010.

<http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1133-Guide-ethnic-profiling_EN.pdf>

Савезно министарство унутрашњих послова Аустрије, *Dialogforum Islam: Bericht*, Беч, 2013.

Савезна полиција Белгије, *Community Policing Preventing Radicalisation and Terrorism (CoPPRa), Manual for Trainers*, Брисел, Белгија, 2009.

Friedman, R.R. and Cannon, W.J. “Homeland Security and Community Policing: Competing or Complementing Public Safety Policies”, *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, том 4, бр. 4. 2007.

<http://digitalarchive.gsu.edu/cj_facpub/1/>

Forss, M. “Virtual Community Policing”, 2012, PowerPoint презентација.

<[http://www.polish.fi/poliisi/helsinki/home.nsf/files/83E699F3955236FCC2257A9500318EE4/\\$file/kotisivueng.ppt](http://www.polish.fi/poliisi/helsinki/home.nsf/files/83E699F3955236FCC2257A9500318EE4/$file/kotisivueng.ppt)>

Ginbar, Y. *Why Not Torture Terrorists? Moral, Practical and Legal Aspects of the 'Ticking Bomb' Justification for Torture*, Оксфорд: *Oxford University Press*, 2010.

Глобални форум за борбу против тероризма (GCF), *Rabat Memorandum on Good Practices for Effective Counterterrorism Practice in the Criminal Justice Sector*, 2012.
<<http://www.thegctf.org/documents/10162/38299/Rabat+Memorandum-English>>

Horgan, J. and Taylor, M. "A Conceptual Framework for Understanding Psychological Process in the Development of the Terrorist", *Terrorism and Political Violence*, том 18, бр. 4, 2006. стр. 588-601.

Huckerby, J.C., "Women and Preventing Violent Extremism: the USA and UK experience", *кратак извештај*, Центар за људска права и глобалну правду, Њујорк: *New York University School of Law*, 2012.
<<http://chrgj.org/wp-content/uploads/2012/10/Women-and-Violent-Extremism-The-US-and-UK-Experiences.pdf>>

Huckerby, J.C., "Gender and Counter-Radicalization: Women and Emerging Counter-Terror Measures", Satterthwaite, M.L. and Huckerby, J. (eds.), *Gender, National Security, and Counterterrorism: Human rights perspectives*, Оксон: *Routledge*, 2012.

Независна комисија за рад полиције у Северној Ирској, "A New Beginning: Policing in Northern Ireland", 1999.
<<http://cain.ulst.ac.uk/issues/police/patten/patteng9.pdf>>

Innes, M., "Policing Uncertainty: Countering Terror through Community Intelligence and Democratic Policing", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, том. 605, мај 2006.
<<http://www.uk.sagepub.com/martin3study/articles/Innes.pdf>>

Институт за кохезију заједнице, *Understanding and Monitoring Tension and Conflict in Local Communities: A practical guide for local authorities, police service and partner agencies*, Ковентри, друго издање, 2010.
<http://www.cohesioninstitute.org/live/images/cme_resources/Public/documents/tension%20monitoring%20toolkit%202nd%20edition/tension_monitoring_second_ed.pdf>

Institute for Strategic Dialogue, "Comparative Evaluation Framework for Counter-Radicalization", *Policy Planner Network Working Paper*, Лондон, јун 2010.
<http://www.strategicdialogue.org/2010-06-21%20PPN%20Working%20Paper%20-%20Evaluation_FORWEBSITE.pdf>

International Association of Chiefs of Police, Одбор за борбу против тероризма, Радна група за борбу против насилног екстремизма (CVE), "Community Outreach and Engagement Principles", јун 2012.

<http://www.theiacp.org/portals/o/portals/IACP-COT_CommPolicingPrinciples__FINALAug12.pdf>

Jones, C. and Supinski, S.B., "Policing and Community Relations in the Homeland Security Era", *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, том 7. бр. 1. 2010.

Kundnani, A., "Blind Spot? Security Narratives and Far-Right Violence in Europe", истраживачки рад, Хар: *International Centre for Counter-Terrorism – The Hague*, јун 2012.

<<http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Kundnani-Blind-Spot-June-2012.pdf>>

Mackenzie, S. and Henry, A., "Community Policing: a Review of the Evidence", Единбург: *Scottish Government Social Research*, 2009.

<<http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/292465/0090209.pdf>>

Министарство унутрашњих послова и краљевских односа Холандије, Инспекторат за јавни ред и безбедност, "Politie en local integraal Veiligheidsbeleid", *Inspectiebericht*, том 4. бр. 4. октобар 2004.

<<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2008/11/04/politie-en-lokaal-integraal-veiligheidsbeleid.html>>

Murray, J., "Policing Terrorism: a therat to community policing or just a shift in priorities?", *Police Practice and Research: An International Journal*, том 6. бр. 4. 2005. стр. 347-361.

Newman, G.R. and Clarke, R.V., *Policing Terrorism: An Executive's Guide*, Министарство правде САД, Канцеларија за полицијске службе усмерене на заједницу, 2008.

<<http://ric-zai-inc.com/Publications/cops-p143-pub.pdf>>

Одбор за рад полиције у Северној Ирској, "Human Rights Annual Report 2012", 2013.

<http://www.nipolicingboard.org.uk/human_rights_annual_report_online_version.pdf>

Норвешко Министарство правде и полиције, *Collective Security – a shared responsibility: Action Plan to prevent radicalization and violent extremism*, Осло, 2011.

<http://www.regjeringen.no/upload/JD/Vedlegg/Handlingsplaner/Radikalisering_engelsk.pdf>

Канцеларија Високог комесара Уједињених нација за људска права, “Људска права, тероризам и борба против тероризма”, Брошура бр.32, Женева, Септембар 2006.

<<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet32EN.pdf>>

Open Society Foundation, Reducing Ethnic Profiling in the European Union: A Handbook of Good Practices, Њујорк, 2012.

<http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/reducing-ep-in-EU-12172012_o.pdf>

ОЕБС, *Dobra iskustva u izgradnji partnerstava između policije i šire društvene zajednice pripremio viši policijski savetnik Generalnog sekretara OEBS-a*, серија издања јединице за стратешка питања полиције (SPMU), том 4. Беч, 2008.

<<http://polis.osce.org/library/f/3335/3338/OSCE-AUS-SPM-3335-SR-3338>>

ОЕБС, *Vodič za demokratski rad policije sastavio Viši policijski savetnik Generalnog sekretara OEBS*, серија издања јединице за стратешка питања полиције (SPMU), том 1. друго издање, Беч, 2008.

<<http://polis.osce.org/library/f/2658/2586/OSCE-AUS-SPM-2658-SR-2586>>

ОЕБС, “Резиме представника председавајућег ОЕБС”, Конференција ОЕБС о политичко јавно-приватном партнерству: партнерство државних органа, цивилног друштва и пословне заједнице у борби против тероризма, од 31. маја до 1. јуна 2007. Беч

<<http://www.osce.org/atu/26543>>

Високи комесар ОЕБС за националне мањине, *Preporuke za rad policije u multietničkim društvima*, Хар, 2006.

<<http://www.osce.org/sr/hcnm/32230?download=true>>

Канцеларија ОЕБС за демократске институције и људска права, “Background Paper on Human Rights Considerations in Combating Incitement to Terrorism and Related Offences”, ОЕБС/Савет Европе стручна радионица за спречавање тероризма: супротстављање подстицању терористичких и сродних активности, Беч, од 19. до 20. октобра, 2006.

<<http://www.osce.org/odih/22052>>

Канцеларија ОЕБС за демократске институције и људска права, *Countering Terrorism, Protecting Human Rights: A Manual*, Варшава, 2007.

<<http://www.osce.org/odih/22052>>

Канцеларија ОЕБС за демократске институције и људска права, *Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly*, Варшава, 2010.

<<http://www.osce.org/odhr/24523>>

Канцеларија ОЕБС за демократске институције и људска права, *Guidelines on Human Rights Education for Law Enforcement Officials*, Варшава, 2012.

<<http://www.osce.org/odhr/93968>>

Канцеларија ОЕБС за демократске институције и људска права, *OSCE Human Dimensions Commitments: Volume 1, Thematic Compilation*, треће издање, Варшава, 2011.

<<http://www.osce.org/odhr/76894>>

Канцеларија ОЕБС за демократске институције и људска права, "Report on Monitoring of Freedom of Peaceful Assembly in Selected OSCE Participating States", мај 2011.- јун 2012. Варшава, 2012.

<<http://www.osce.org/odhr/97055>>

Канцеларија ОЕБС за демократске институције и људска права, "The Role of Civil Society in Preventing Terrorism", Извештај са неформалног састанка одржаног од 14. до 16. марта 2007. Барселона, Шпанија.

<<http://www.osce.org/odhr/25142>>

Канцеларија ОЕБС за демократске институције и људска права, Женевски центар за демократску контролу оружаних снага (DCAF) и Међународни институт УН за истраживање и обуку за унапређење положаја жена (UN-INSTRAW), *Gender and Security Reform Toolkit*, Варшава, 2008.

<<http://www.osce.org/odhr/30652>>

Представник ОЕБС за слободу медија, *Freedom of Expression on the Internet: A study of legal provisions and practices related to freedom of expression, the free flow of information and media pluralism on the Internet in OSCE participating States*, Беч, 2010.

<<http://www.osce.org/fom/80723>>

Представник ОЕБС за слободу медија, "Special Report: Handling of the media during political demonstrations", Беч, 2007.

<<http://www.osce.org/fom/25744>>

Секретаријат ОЕБС и ОЕБС/ОДИХР, *Policija i Romi i Sinti – dobra praksa u izgradnji poverenja i razumevanja*, серија издања јединице за стратешка питања полиције (SPMU), том 9. Беч, 2010.

<<http://polis.osce.org/library/f/3682/3339/OSCE-AUS-SPM-3682-SR-3339>>

Секретаријат ОЕБС и ОЕБС/ОДИХР, *Жене и терористичка радикализација: Завршни извештај*, Беч, 2013.

<<http://www.osce.org/sr/atu/107547>>

Секретаријат ОЕБС и ОЕБС/ОДИХР, *Youth Engagement to Counter Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism: Report on Findings and Recommendations*, Беч, 2013.

<<http://www.osce.org/atu/103352>>

Секретаријат ОЕБС и ОЕБС/ОДИХР, *Human Rights in Counter-Terrorism Investigations: A Practical Manual for Law Enforcement Officers*, Варшава, 2013.

<<http://www.osce.org/odihr/108930>>

Полицијска служба Северне Ирске, "Draft Operational Guidance on when and how to obtain a non-court diversion decision by telephone from the public prosecution service".

<http://www.psni.police.uk/draft_guidance_on_non_court_telephone_diversion_decisions.pdf>

Rejali, D., *Torture and Democracy*, Принстон: Princeton University Press, 2009.

Sageman, M. *Understanding Terror Networks*, Филадельфија: University of Pennsylvania Press, 2004.

Sampson, R.J. and Groves, W.B. "Community Structure and Crime: Testing Social-Disorganisation Theory", *American Journal of Sociology*, том 94. бр. 4. јануар 1989. стр. 774-802.

Schmid, A.P. "Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review", Хар: *International Centre for Counter-Terrorism – The Hague*, март 2013.

<http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf>

Schmid, A.P. (ed.), *The Routledge Handbook of Terrorism Research*, Оксон: Routledge, 2011.

Secrétariat général de la défense nationale, *La France Face au Terrorisme: Livre Blanc du Gouvernement sur la sécurité intérieure face au terrorisme*, Париз: *La Documentation française*, 2006.

<<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/064000275/0000.pdf>>

Silke, A. "Becoming a Terrorist", in Silke, A. (ed.), *Terrorists, Victims and Society: Psychological Perspectives on Terrorism and its Consequences*, Чичестер: Wiley, 2003.

Spalek, B. (ed.), *Counter-Terrorism: Community-Based Approaches to Preventing Terrorism Crime*, Басингстоук: издавач Palgrave Machmillan, 2012.

Spalek, B. El-Awa, S. McDonald, L.Z. *Police-Muslim Engagement and Partnerships for the Purposes of Counter-Terrorism: an Examination*, Бирмингем: University of Birmingham, 2008.

Spalek, B. Limbada, Z. McDonald, L.Z. Solk, D. Da Silva, R. *Impact on Counter-Terrorism on Communities: Methodology Report*, Лондон: Institute for Strategic Dialogue, 2012.

<http://www.strategicdialogue.org/Methodology_paper_SF_FINAL_17_Oct.pdf>

Шведска служба безбедности, *Violence-promoting Islamist Extremism in Sweden*, Осло, 2010.

<<http://www.sakerhetspolisen.se/download/18.34ffc681f1235b740c0680006696/ReportonviolencepromotingIslamistextremisinSweden.pdf>>

John R. Topping, "Diversifying from within Community Policing and the Governance of Security in Northern Ireland", *British Journal of Criminology*, том. 48. издање 6. 2008. стр. 798-797.

<<http://bjc.oxfordjournals.org/content/48/6/778.abstract>>

Заједничка комисија Горњег и Доњег дома за људска права, Велика Британија, "Demonstrating respect for rights? A human rights approach to policing protest", 2009. том 1. ст. 163-169.

<<http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200809/jtselect/jtrights/47/47i.pdf>>

Уједињене нације, "Основни принципи УН о употреби силе и ватреног оружја од стране службених лица која спроводе закон", усвојени на Осмом Конгресу Уједињених Нација о превенцији криминала и поступању према починиоцима кривичних дела, Хавана, Куба, 1990.

<<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UseOfForceAndFirearms.aspx>>

Уједињене нације, Извештај специјалног известиоца о унапређењу и заштити људских права и основних слобода у борби против тероризма, Martin Scheinin, Четврта седница Савета за људска права Уједињених нација, Doc. A/HRC/4/26, 2007.

<<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Terrorism/Pages/Annual.aspx>>

Уједињене нације, Извештај специјалног известиоца о унапређењу и заштити људских права и основних слобода у борби против тероризма, Martin Scheinin, “Десет области најбољих пракса у борби против тероризма”, Шеснаеста седница Савета за људска права, Doc. A/HRC/16/51, 2010.

<<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Terrorism/Pages/Annual.aspx>>

Уједињене нације, Извештај специјалног известиоца о вансудском, скраћеном или произвољном извршењу, Philip Aston, “Study on police oversight mechanisms”, Четрнаеста седница Савета за људска права, Doc. A/HRC/14/24/Add.8, 2010.

<<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/14session/A.HRC.14.24.Add8.pdf>>

Уједињене нације, Извештај специјалног известиоца о унапређењу и заштити права на слободу мишљења и изражавања, Abid. Hussain, Четрдесет и пета седница Комисије за људска права, Doc. E/CN.4/1998/40, 1998.

<<http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/o/7599319fo2ece82dc12566080045b296?OpenDocument>>

Уједињене нације, Стандардна минимална правила за малолетничко правосуђе (“Пекиншка правила”), 1985.

<<http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40or033.htm>>

Комитет УН за права детета, Општи коментар бр. 10: Права деце у малолетничком правосуђу, 2007.

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC10_en.doc>

Извршни директорат Уједињених нација за борбу против тероризма “Примена Резолуције 1624 (2005) Савета безбедности УН:” Компилација међународних добрих пракса, правила и стандарда“.

<<http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/bestpractices/res1624.pdf>>

Радна група УН за спровођење борбе против тероризма, Радна група за заштиту људских права у борби против тероризма, *Основни референтни водич за људска права: заустављање и претрес лица*, 2010.

<http://www.un.org/en/terrorism/ctitf/pdfs/bhrrg_stopping_searching.pdf>

Економски и социјални савет Уједињених нација, Смернице за спречавање криминала, Анекс Резолуције 2002/12, 2002.

<http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/resolution_2002-13.pdf>

Комитет Уједињених нација за људска права, Општи коментар бр. 18: Борба против дискриминације, 1989.

<[http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/3888b0541f8501c9c12563ed004b8d0e?Opendocument](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/3888b0541f8501c9c12563ed004b8d0e?Opendocument)>

Комитет Уједињених нација за људска права, Општи коментар бр. 22: Право на слободу мишљења, савести и вероисповести, 1993.

<[http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/9a30112c27d1167cc12563ed004d8f15?Opendocument](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/9a30112c27d1167cc12563ed004d8f15?Opendocument)>

Истраживачки институт Уједињених нација за међурегионалне злочине и правосуђе, *Handbook to Assist the Establishment of Public Private Partnerships to Protect Vulnerable Targets*, Турин, 2010.

<<http://www.event-aware.nl/PPP%20Handbook.pdf>>

Канцеларија Високог комесара Уједињених нација за људска права, професионална серија обука за спровођење закона.

<<http://www.ohchr.org/EN/PublicationsResources/pages/TrainingEducationthree.aspx>>

Канцеларија Уједињених нација за дрогу и криминал, *Handbook on the Crime Prevention Guidelines - Making them work, серија приручника за кривичну правду*, 2010.

<http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/10-52410_Guidelines_eBook.pdf>

Канцеларија Уједињених нација за дрогу и криминал и Програм Уједињених нација за људска насеља, *Crime Prevention Assessment Tool, Criminal Justice Assessment Toolkit*, 2009.

<http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/cjat_eng/CJAT_Toolkit_full_version23Mar10all.pdf>

Америчка агенција за међународни развој, *Development Assistance and Counter-Extremism: A Guide to Programming*, октобар 2009.

<http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnadt977.pdf>

Америчка агенција за међународни развој, *Guide to the Drivers of Violent Extremism*, фебруар 2009.

<http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADT978.pdf>

Министарство унутрашње безбедности Сједињених Америчких држава, Канцеларија за грађанска права и слободе, "Countering Violent Extremism (CVE) Training: Guidance and Best Practices", 2011.

<<http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/cve-training-guidance.pdf>>

Министарство правде Сједињених Америчких Држава, Биро за правну помоћ, Канцеларија за полицијске службе усмерене на заједницу, *Protecting your Community from Terrorism Strategies for Local Law Enforcement, Volume 2: Working with Diverse Communities*, 2004.

<<http://ric-zai-inc.com/ric.php?page=detail&id=COPS-Wo168>>

Министарство правде Сједињених Америчких Држава, Биро за правну помоћ, Канцеларија за полицијске службе усмерене на заједницу, *Protecting your Community from Terrorism Strategies for Local Law Enforcement, Volume 5: Partnerships to Promote Homeland Security*, 2005.

<<http://ric-zai-inc.com/ric.php?page=detail&id=COPS-Wo171>>

Virta, S. (ed.), *Policing Meets New Challenges: Preventing Radicalization and Recruitment*, Тампере: *University of Tampere*, 2008.

Wasserman, R., *Guidance for Building Communities of Trust*, Министарство правде Сједињених Америчких Држава, Канцеларија за полицијске службе усмерене на заједницу, 2010.

<http://www.cops.usdoj.gov/files/RIC/Publications/eo71021293_buildingcommtrust_revision.pdf>

Wedlock, E., *Crime and Cohesive Communities*, Извештај 19/06 на интернету Министарства унутрашњих послова, Лондон, 2006.

<<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs06/rdsolr906.pdf>>

White, S. and McEvoy, K., *Countering Violent Extremism: Community Engagement Programmes in Europe*, Доха: *Qatar International Academy for Security Studies*, истраживачки рад, фаза 2. том 1. 2012.

<<http://www.niacro.co.uk/filestore/documents/Countering%20Violent%20Extremism-%20QIASS-%202012.pdf>>

Wright-Neville, D., *Community Policing and Counter-Terrorism: The Australian Experience*, Атина: *Research Institute for European and American Studies*, истраживачки рад бр.130. 2009.

<<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=98790>>

Организација за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) ради за стабилност, просперитет и демократију у 57 држава кроз политички дијалог о заједничким вредностима и кроз практичан рад који за резултат имају трајну промену.

